

Nic Balthazar tot op het bot

Vlees
eten
onethisch?

Van de redactie / 3

Plakkaat

Wanneer het geloof in civiek gedrag wordt / 4

Actua

Serie (deel 1): SKEPP en skepticisme / 5

Ecologie en het vrijzinnig humanisme / 8

UCOS en 'Wachtnacht' / 11

Kom laat ons vrolijk zijn / 13

geDAGt

Crisis dagboek (aflevering 6) / 16

Forum

Moeten wij de financiering van de erediensten niet eens in vraag stellen? / 19

Welk levensbeschouwelijk onderwijs? / 20

Ontdopen: een machteloos symbool / 21

Nog over de scheiding van kerken staat / 22

Vraagstuk

Interview met Nic Balthazar / 24

De steen in de kikkerpoel

Is vlees eten onethisch? / 32

Cultuur

Serie (deel 3): Over architectuur gesproken... / 34

Column

Granny chic / 36

Podium

Youssou N'Dour / 37

Een nieuw seizoen, een nieuw geluid / 39

Boekenrevue

Anders zichtbaar. Johan Swinnen (red.) / 40

Film

Uiteindelijk toch verteld / 42

Poëstille

Brandmerk / 45

Coda

Op het ritme van het leven / 46

Nieuwsbrief / 47

Colofon / 55

En er was kleur

Beste lezer,

Verandering van spijs doet eten. Vanaf dit nummer zal uw geliefde blad er een tikkeltje anders uitzien: kleur is ingetreden in de wereld van De Geus. Dit eerste exemplaar nieuwe stijl kleurt meteen verrassend groen. En dan hebben we het niet alleen over het natuurlijk afbrekbare zakje waarin het u werd toegezonden. Nee, dit nummer zit ook inhoudelijk boordevol ecologie.

Zo onderzoekt Kurt Beckers in Actua hoe we een ecologisch vrijzinnig humanisme kunnen realiseren. Er is ook het interview met Nic Balthazar, groene goeroe uit de Vlaamse filmwereld. Hij doet in Vraagstuk zijn visie op de staat van onze planeet én zijn remedie tegen verder ecologisch onheil uit de doeken. Met z'n allen hopen vlees blijven verorberen is alvast geen optie. Hierbij sluit het onderwerp van De steen in de kikkerpoel naadloos aan: is vlees eten onethisch?

Dat grijs kleurrijker – en hipper – is dan ooit, bewijst Willem de Zwijger in andermaal een wervelende Column. Ook de laatste wijziging van de redactie getuigt van dit fenomeen: Pierre Martin Neirinckx gaat als jonge zestiger zo veel nieuwe uitdagingen en engagementen aan, dat hij zich genoodzaakt ziet de redactie wegens tijdgebrek te verlaten. De Geus in zijn huidige vorm is schatplichtig aan zijn nooit aflatende creatieve energie en gouden pen, en het is met pijn in het hart dat we afscheid van hem nemen als redactielid. Het goede nieuws: Pierre blijft als losse medewerker schrijven voor De Geus en de redactie krijgt versterking van Jurgen Knockaert, die onlangs ook de raad van bestuur van het Humanistisch Verbond Gent vervoegde. Dit

nummer opent met zijn Plakkaat 'Wanneer het geloof inciviek gedrag wordt'. Ook Renaat Ramon, de nieuwe sterkhouder van Poëstille, weet met zijn eerste bijdrage te beklijven. En dat doet André Oyen evenzeer: net zoals in Oradour-sur-Glane, de setting van Ramons tekst, waart in de filmrubriek van dit nummer de dood rond. Nog nieuw vanaf dit nummer is de Skepp-reeks, die u de zin van de onzin helpt scheiden.

Ook de vrijzinnige agenda van de komende weken is bontgekleurd. Vrijzinnig Geraardsbergen opent op 14 september het nieuwe seizoen met een avond gewijd aan leven en werk van Leo Apostel. In Ronse staat op 10 september dan weer de vertelavond '500 jaar Lof der Zotheid' op het programma en in Eeklo verneemt u op twee dinsdagavonden alles over filosofen met kinderen en kinderen en internet. Op 15 september wordt in het Provinciaal Centrum Morele Dienstverlening Gent met de vertoning van *Il Postino* de aftrap gegeven van een filmcyclus over zingeving en de kunst van het ouder worden. En bezoek op 18 september vooral ook de vrijzinnige straat op de Gentse Cultuurmarkt: de vrijzinnige verenigingen stellen er hun werking en herfstprogramma van 2010 uitgebreid voor.

Het lijkt geen twijfel: onze nationale politici hebben ondertussen al heel wat lange dagen aan de onderhandelingsstafel gesleten. Ze zijn

meer dan welkom om op 25 september samen met ons hun zinnen te verzetten tijdens de viering van negen jaar café De Geus van Gent. Curator Agnes Goyvaerts stelde voor Kunst in het Geuzenhuis de kleurrijke expositie *Tafel!* samen. Piet De Kersgieter en het fotografenduo Edelweiss (let u even op de cover!) tonen er dat tafels lang niet enkel dienen om aan te onderhandelen. De avond wordt feestelijk afgesloten met een optreden van Tio Pepe and the Bordellos in het café.

De dis is helaas niet overal ter wereld even rijk gevuld. En het ziet ernaar uit dat dit nog wel een hele poos zo zal blijven: wezenlijke vooruitgang in de realisatie van de acht Millenniumdoelstellingen – waaronder duurzame ontwikkeling en het terugdringen van armoede – blijft uit. Vandaar de *Wachtnacht* op 11 september, waaraan de vrijzinnige verenigingen meewerken. We drukken ook u op het geuzenhart mee te wachten op het Sint-Pietersplein tussen 18.30 en 19.15 uur, zodat de collectieve videoboodschap erin slaagt de politici die deelnemen aan de VN-top eind september van hun sokken te blazen. Nadien kan u een optreden van onder anderen Youssou N'Dour & band meepikken. Meer info over het *Wachtnacht*-programma van de vrijzinnige verenigingen vindt u in de nieuwsbrieven in de bijdragen 'UCOS en *Wachtnacht*' en 'Youssou N'Dour' verderop in dit nummer. En dan nu: aan tafel! ? #

Wanneer het geloof inciviek gedrag wordt

Het is het voorrecht en grenzeloos genoeg van de geëmancipeerde mens om elk vraagstuk in volle vrijheid te kunnen onderzoeken.

Dat maakt de opdracht daarom niet makkelijker. Integendeel, het is de gekende ervaring van eenieder dat geen enkel filosofisch probleem bij nader inzien vrij blijft van complexiteit.

De voorbije drie bijdragen in deze rubriek hebben dit bewezen. Telkens ging het om een moeilijke evenwichtsoefening van de vrijzinnige. In zijn fundamenteel streven naar tolerantie, inclusief denken en het zoeken naar waarheid stuit deze op de vraag welke houding aan te nemen tegenover vormen van dogmatisch denken, religie in het bijzonder. Er werd enerzijds gewaarschuwd voor al te strenge religiekritiek en gepleit voor dialoog. Anderzijds werd een onderscheid gemaakt tussen aanvallen op de gelovige en aanvallen op diens ideeën en werd het recht op dat laatste verdedigd. In dit plakkaat wil ik de vraag stellen of religiekritiek voor de vrijzinnige niet alleen een recht maar ook een plicht is.

Het postmoderne cultuur- en waardenrelativisme, dat als de dood is voor het Grote Gelijk, haakt stilaan af. Het a priori op gelijke hoogte stellen van alle opvattingen en waarden, ook irrationele, is onzalig en zorgt voor status quo. Dynamiek en vooruitgang zijn inherent aan een democratische samenleving. Polemieken (woord en wederwoord) en dialectiek (these en antithese) zijn daarbij essentieel. De schroom voor kritiek op en confrontatie met andere ideeën is daarom ongerechtvaardigd.

Het probleem dat zich stelt, is fundamenteel terug te voeren tot de vraag of waarheid als absolute categorie kan bestaan. In zijn religiekritiek bijvoorbeeld is de vrijzinnige bang van

absolutistisch denken en de exclusie van godsdienstige denkbeelden. Nochtans, is het niet zo dat absolute waarheden bestaan? Bestaan goed en fout? Het antwoord is ja. De categorische imperatief van Kant bestaat! Schending van de fysieke integriteit van de medemens is fout, racisme en discriminatie van de medemens zijn fout en roepen algemene verontwaardiging op. Niet het private racistische denken is verboden want de vrijheid van denken is een universeel mensenrecht, maar wel het racistische handelen is fout.

Waarom dan is de vrijzinnige beducht voor de kwalificatie 'fout' – epistemologisch en dus ook als bron van ethiek – als het om religie gaat? Al meer dan tweehonderd jaar immers is het debat op basis van de rede de motor van de vooruitgang in een democratische rechtsstaat. De brandstof voor die motor is het redelijke argument op basis van vrij denken, onderzoek en de wetenschappelijke kenmethode. Het geloof in de mythe van het bestaan van goden, goddelijke openbaringen en religieuze dogma's horen niet thuis in een intellectueel eerlijk debat en dus ook niet in een democratische besluitvorming. Democratie is niet louter gelijkberechtigingen en proportionele vertegenwoordiging van alle ideeën. Zonder de waakhond ratio krijgen onzalige opvattingen daarin vroeg of laat vrij spel.

Er is in wezen geen verschil tussen geloof en bijgeloof. Allebei hebben ze geen rationele en wetenschappelijke basis en allebei zijn ze vaak het product van de mythe. Religie is fout. In een recent essay voor de denktank Liberales roept Floris van den Berg op te 'stoppen met religies te respecteren', wat volgens hem 'veel intolerantie en onzin toedekt'. We zouden er 'zonder totalitaire middelen te gebruiken actief moeten naar streven om van religie af te komen'.

Moeten we dan niet alleen het fundamentalistische geloof bestrijden maar ook afzien van levensbeschouwelijke dialoog met 'gematigde' gelovigen? Ja, want religie is fout. We sluiten ook geen compromissen met kleine criminelen om van de zware criminaliteit af te geraken. We gedogen geen 'gematigde' racisten om het rabiate racisme uit te roeien. De Amerikaanse historicus Sam Harris wijst er terecht op dat niet het kleine aantal fundamentalisten een gevaar vormt maar wel de grote groep 'gematigde' gelovigen die een voedingsbodem in stand houden voor irrationalisme en voor het obscurantisme van eerstgenoemden. *Nieuwe Atheïsten* zoals Sam Harris – Christopher Hitchens, Richard Dawkins en vele anderen – zijn onvermoeibaar en zeer overtuigend in hun inspanningen om de onmetelijke menselijke en maatschappelijke schade die religie aanricht, aan te tonen. Die schade mag bewezen geacht worden.

Het is niet de vrijzinnig humanist die bang hoeft te zijn voor de exclusie van gelovigen. Immers, het zijn de gelovigen die zichzelf buitenspel zetten door hun beroep op mythe en dogma. Het irrationele geloof in het bestaan van goden en hun openbaringen is een mensenrecht. Vrijheid van denken, meningsuiting en vereniging is een recht. De eis die het gelovige individu stelt op het vlak van maatschappelijke ordening is een onrecht. Of hoe het geloof kan leiden tot inciviek gedrag. #

Jurgen Knockaert

SKEPP en scepticisme

Een pleidooi voor wetenschap en rede

De onzin is de wereld nog niet uit. Vandaar dat De Geus SKEPP uitnodigde een reeks artikelen te leveren die pseudowetenschappen allerhande beweringen over het bovennatuurlijke en paranormale te lijf gaan. In deze eerste aflevering stellen Wim Betz en Maarten Boudry u deze vereniging voor. Wim Betz is emeritus diensthoofd van het centrum voor huisartsenopleiding aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij is stichtend lid en voorzitter van SKEPP. Maarten Boudry studeerde filosofie en wetenschapsfilosofie aan de Universiteit Gent, waar hij momenteel werkt aan een doctoraat over pseudowetenschap en irrationele overtuigingen.

De proef op de som

De Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudowetenschap en het Paranormale, of kortweg SKEPP, houdt zich bezig met beweringen en theorieën die vanuit wetenschappelijk oogpunt bijzonder onwaarschijnlijk of onmogelijk zijn. Door ons wordt sceptisch opzettelijk met een k geschreven, om het verschil met 'sceptisch' duidelijk te maken. Het filosofische scepticisme (met een c geschreven), dat teruggaat op antieke denkers als Pyrrho en Sextus Empiricus, is een denkhouding die de twijfel tot hoogste principe verheft en ervan uitgaat dat betrouwbare kennis onmogelijk is. Een scepticus (met k) daarentegen meent dat betrouwbare kennis wel mogelijk is, in verschillende gradaties, en dat de wetenschappelijke methode ons in staat stelt om betrouwbare kennis te vergaren. Het scepticisme met een k aanvaardt dus wel beweringen en stellingen, zij het pas nadat de hypothesen de toets van het onderzoek doorstaan hebben, wat betekent dat er wetenschappelijke bewijzen vereist worden. Overal ter wereld bestaan er ver-

De cover van het zomernummer 2010 van *Wonder en is gheen Wonder*, het tijdschrift van SKEPP. Niet al wat 'wonderlijk' of bovennatuurlijk lijkt, kan een kritische blik doorstaan. Wetenschappelijke kennis is wonderlijk genoeg zonder dat iemand in paranormale verzinsels hoeft te geloven.

enigingen van skeptici, die de verdediging opnemen van wetenschap en rede. In Nederland is er de stichting Skepsis (www.skepsis.nl). In België is er SKEPP (www.skepp.be).

SKEPP is een vereniging van vrijwilligers uit alle lagen van de bevolking, die een beetje tegenwind wil geven aan de talloze beweringen over het bovennatuurlijke en paranormale die in onze maatschappij welig tieren. SKEPP houdt zich bezig met kritisch onderzoek naar onder meer alternatieve geneeswijzen, kwakzalverij, complottheorieën, pseudogeschiedenis en newagefilosofie. SKEPP heeft een eigen tijdschrift, dat viermaal per jaar verschijnt. De titel van dat tijdschrift, *Wonder*, verwijst naar een uitspraak van de Brugse wiskundige Simon Stevin. Niet al wat 'wonderlijk' of bovennatuurlijk lijkt, kan een kritische blik doorstaan. Wetenschappelijke kennis is wonderlijk genoeg zonder dat iemand in paranormale verzinsels hoeft te geloven.

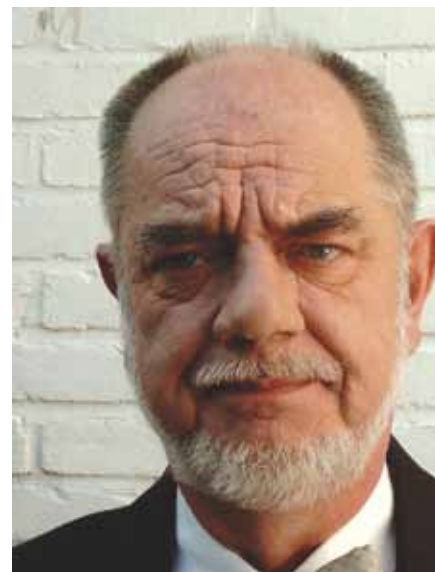
Openheid van geest

Skeptici (met k) zullen beweringen niet zomaar a priori naast zich neerleggen, noch bij voorbaat het bestaan van onwaarschijnlijke fenomenen uitsluiten. Meer zelfs, zij willen om het even wat aanvaarden, mits de bewijzen maar sterk genoeg zijn. Wetenschappelijke conclusies kunnen veranderen als zich nieuw bewijsmateriaal aandient. Als iemand een testbare bewering doet die in tegenspraak is met de huidige stand van de wetenschappen of beweert over een paranormale gave te beschikken, dan is SKEPP altijd bereid om de proef op de som te nemen. Als de beweringen strijdig zijn met beproefde wetenschappelijke

kennis of met fundamentele natuurwetten, dan zal iemand natuurlijk met sterke bewijzen voor de dag moeten komen. Vooraleer we de natuurwetten willen herschrijven, moeten er herhaaldelijk gecontroleerde proeven worden verricht. Skeptici verdedigen het adagium dat buitengewone beweringen buitengewone bewijzen vereisen. Naarmate een fenomeen dus onwaarschijnlijker is, moet de bewijslast groter zijn alvorens we het bestaan ervan aanvaarden.

SKEPP schrijft en spreekt voor mensen met een kritische geest die niet graag willen bedrogen worden, niet door hun eigen zintuigen, niet door de media, en zeker niet door charlatans en kwakzalvers. Sommige mensen verwijten skeptici dat ze zich te negatief opstellen en dat ze niet 'open staan' voor andere vormen van kennis. Het tegendeel is echter waar: SKEPP is steeds bereid om beweringen te aanvaarden wanneer iemand met degelijke bewijzen voor de dag komt, en we zijn zelfs bereid om zelf aan een experiment mee te werken. Open staan betekent echter niet dat we alles klakkeloos aanvaarden, zeker niet als het om theorieën gaat die al veelvuldig zijn weerlegd of waarvan de verdedigers niet bereid zijn een degelijke wetenschappelijke test uit te voeren.

Misschien hebben degenen die skeptici een gebreken aan openheid van geest verwijten daar zelf wel last van? Als iemand halsstarrig blijft geloven in een weerlegde theorie of weigert natuurlijke verklaringen te aanvaarden voor 'wonderlijke' fenomenen, getuigt dat niet van een gesloten wereldbeeld? Skeptici denken dat ze de waarheid in pacht hebben, zo klinkt een ander verwijt. Maar skeptici erkennen dat wetenschappelijke kennis feilbaar is en dus niet absoluut. De wetenschappelijke methode laat betrouwbare kennis toe, maar de heden-

Wim Betz

daagse wetenschappelijke kennis is niet volledig, laat staan dat de wetenschap in staat is om alle problemen op te lossen. Zijn het niet precies zij die beweren over miraculeuze therapieën en wonderlijke gaven te beschikken die we van arrogantie kunnen beschuldigen, in plaats van de skeptici die voor zo'n beweringen bewijzen willen zien? En wat met iemand die gelooft dat alle medische kennis in een eeuwenoud boek is vastgelegd of iemand die zijn eigen favoriete bedenkels boven fundamentele natuurwetten plaatst? Is de skepticus dan niet eerder bescheiden?

De valstrik van para en pseudo

Hoe is het te verklaren dat zo velen, ook intelligente mensen, rotsvast geloven in zeer onwaarschijnlijke tot knettergekke beweringen? Een universitair diploma of een grote feitenkennis maken ons niet immuun voor pseudowetenschappen garanderen niet dat iemand over de vaardigheid beschikt om kritisch na te denken. Ook universiteitsprofessoren trappen wel eens in de pseudowetenschappelijke valstrik. SKEPP houdt zich niet enkel bezig met

Maarten Boudry

Hokus pokus

Een kritische geest alleen volstaat niet om kwakzalvers te ontmaskeren, want vinger-vlugheid en misleiding spelen ook een belangrijke rol in de wereld van para en pseudo. Het is geen toeval dat sommige beruchte skeptici tevens goochelaars zijn, omdat niemand beter dan zij weet hoe gemakkelijk het is om mensen een rad voor de ogen te draaien en allerlei illusies te creëren. Om pseudowetenschappelijke beweringen te weerleggen, hebben skeptici vaak de hulp gekregen van professionele goochelaars. De verkopers van misleiding houden er uiteraard niet van dat hun kneepjes bekend gemaakt worden. Ze beschuldigen skeptici dan van intolerantie, censuur of heksenjacht en vergelijken zich graag met een genie als Galileo Galilei. Daarbij vergeten ze wel dat zowel de heksen als Galilei werden vervolgd juist door degenen die zich dogmatisch op bovennatuurlijke invloeden beriepen. Bovendien schuilt er een drogredenering achter deze vergelijking: sommige genieën werden eerst weggelachen, maar dat betekent niet dat al wie wordt weggelachen een genie is. Galilei kon met degelijke bewijzen en heldere redeneringen voor de dag komen – zie bijvoorbeeld zijn telescopische waarnemingen –, daarom hebben zijn opvattingen het uiteindelijk gehaald. Kunnen de zelfverklaarde Galilei's van de eenentwintigste eeuw dat ook? SKEPP is bereid om hun beweringen te testen.

Doen skeptici aan heksenjacht? Becnotten zij de vrijheid van meningsuiting en willen zij nieuwe ideeën in de kiem smoren? Neen, we menen dat nieuwe ideeën aan kritiek moeten blootgesteld worden. Het recht op vrije meningsuiting stopt overigens wanneer beweringen worden gedaan die ernstige fysieke of psychologische schade kunnen veroorzaken – zoals kwakzalvers die beweren kanker te kunnen genezen met kruidendrankjes. Wie

een product of dienst verkoopt, moet rekening houden met de wetten op oneerlijke handelspraktijken en de bescherming van de consument, en moet dus bewijs kunnen leveren dat hij zijn beloften kan waarmaken. Voorstellen voor nieuwe therapieën zijn vrij, maar wie ze wil promoten of aanbieden tegen betaling, moet op zijn minst bewijs kunnen leveren. De keuzevrijheid van de klant is van groot belang, maar kan pas echt uitgeoefend worden als die klant over eerlijke en volledige informatie kan beschikken. Wij trachten daarbij te helpen.

Skeptici kampen met een aantal stereotypen die de waarheid volgens ons geweld aandoen. Onze vereniging is geen censuurorgaan en skeptici zijn geen onverdraagzame wetenschapsfundamentalisten. We willen de geïnteresseerde burger kritische en wetenschappelijke informatie verstrekken en pseudowetenschap doorprikken. Dat kan soms 'negatief' overkomen, maar er is nu eenmaal geen gebrek aan onzin in de wereld. Tot nader order is een vereniging als SKEPP dus allesbehalve overbodig. #

Wim Betz en Maarten Boudry

het bestrijden van pseudowetenschap, maar tracht ook de populariteit van het geloof in pseudowetenschap en het paranormale kritisch te onderzoeken. Welke denkfouten en logische misvattingen liggen aan de basis van deze overtuigingen? Welke sociale en emotionele mechanismen spelen een rol? Wat is de beste strategie om pseudo- en nepwetenschap te bestrijden?

SKEPP richt zich tot mensen die een open maar kritische geest hebben, die graag een onderscheid maken tussen feit en fictie en die zich graag willen wapenen tegen illusies en bedrog. *Errare humanum est*. Wie zijn vergissing inziet, kan een interessant leermoment ondergaan, zodat hij of zij dezelfde vergissing vermijdt in de toekomst. Ook goede wetenschappers kunnen zich vergissen, maar als ze volharden in hun vergissing en hun theorie met alle macht proberen te redden, dan gaan ze de pseudowetenschappelijke toer op.

SKEPP wil niet enkel voor eigen parochie preken, maar koestert evenmin de illusie dat het mensen kan overtuigen die rotsvast aan pseudowetenschap vasthouden. Wie een vaste overtuiging heeft en niet bereid is om van mening te veranderen als zijn of haar overtuiging wordt bekritiseerd en weerlegd, moet geen skeptisch boek of artikel lezen.

Ecologie en het vrijzinnig humanisme

De mensheid is de eerste en enigste soort op aarde die zich in de mogelijkheid bevindt om de ecologische crisis te kantelen. De vraag die zich hier opdringt is de volgende: op welke manier kan het vrijzinnig humanisme hier van betekenis zijn? Foto: <http://fractalontology.blogspot.com/2007/08/nietzsche-and-psychology.html>.

Het ecosysteem aarde verkeert in een diepgaande crisis. Om oplossingen te kunnen vinden voor de ecologische problemen van vandaag en morgen hebben we dringend behoefte aan een eigentijdse vrijzinnig-humanistische visie die dit ethisch vraagstuk incorporeert. Mijn stelling is dat het vrijzinnig humanisme genoeg adaptieve kracht bezit om de wijzigingen in onze westerse mentaliteit en ons gedrag

te bewerkstelligen. Het vrijzinnig humanisme is immers een wereld- en levensbeschouwing die vertrekt van de resultaten van objectief-wetenschappelijk onderzoek. Vertrekkende van de ecologische problematiek wil ik de vraag stellen of het antropocentrisme van het vrijzinnig humanisme een groene vernieuwingsbeweging al dan niet in de weg staat. Vervolgens ga ik ook na of we over voldoende bronnen beschikken die ons kunnen helpen bij

het formuleren van een ecologisch vrijzinnig humanisme. Uiteindelijk impliceert de oplossing van het ecologisch vraagstuk een vrije keuze. Noties zoals 'zelf-creatie', autonomie en vrije wil zijn belangrijke concepten in het vrijzinnig humanisme en spelen mijns inziens een fundamentele rol in de aanpak van dit probleem. We hebben immers uit de Verlichting geleerd dat in tijden van crisis en overgang de factor 'vrije wil' een fundamentele rol speelt.

Het ecologisch vraagstuk

Als er één organisatie bestaat die ons betrouwbare kennis oplevert van de klimaatverandering en ook toekomstprojecties formuleert, dan is het wel het Intergouvernementele Panel inzake Klimaatverandering (IPCC). Op basis van zijn evaluatierapporten (1995, 2001, 2007) kunnen we met zekerheid stellen dat menselijke activiteit, voornamelijk het excessief verbranden van de fossiele brandstoffen, verantwoordelijk is voor de opwarming van de aarde. Volgens het IPCC is sinds het einde van de negentiende eeuw de gemiddelde oppervlaktetemperatuur gestegen met 0,6 graden Celsius en het IPCC voorspelt in zijn laatste rapport (2007) voor de volgende twee decennia een toename van 0,2 graden Celsius per decennium. De opwarming van de atmosfeer is dus een objectief-wetenschappelijk feit.

Welke gevolgen kunnen we verwachten? Het IPCC heeft een zestal toekomstprojecties geformuleerd waarbij men niet kan zeggen welk scenario zal zegevieren. Het meest positieve scenario beschrijft een stijging van de zeespiegel (1,8 millimeter per jaar), een nog grotere frequentie van extreme weerfenomenen, en een verdergaande aantasting van ecosystemen. Dit met een verlies aan biodiversiteit tot gevolg en repercussies die voor de landen uit het Zuiden veel ernstiger zullen zijn dan die voor de geïndustrialiseerde landen. Het meest negatieve scenario willen we echt niet meemaken: dan worden kritische drempels overschreden die processen op gang brengen die de mens geen halt meer kan toeroepen. De kans voor dit scenario wordt relatief klein ingeschat. Vanuit wetenschappelijk oogpunt kunnen we een verlamdend doemdenken dus

vermijden en actief de noodzakelijke keuze bewerkstelligen. De mensheid is de eerste en enigste soort op aarde die zich in de mogelijkheid bevindt om de ecologische crisis te kantelen. De vraag die zich hier opdringt is de volgende: op welke manier kan het vrijzinnig humanisme hier van betekenis zijn?

Is het vrijzinnig humanisme te antropocentrisch?

De vaak gehoorde kritiek dat het vrijzinnig humanisme te antropocentrisch zou zijn om de natuur te behandelen als een waarde op zich, is mijns inziens niet correct aangezien er in die kritiek geen rekening wordt gehouden met het dynamische karakter van deze levensbeschouwing.

Men kan inderdaad wel stellen dat het vrijzinnig humanisme zijn oorsprong vindt in de renaissance en later de Verlichtingstraditie, een traditie die zich uitsluitend richtte op emancipatie van de mens en hierbij de natuur als een controleerbare en manipuleerbare machine zag als middel om hierin vooruitgang te boeken. Het dominante discours van de Verlichting bestond er dus in om de mens vrij en autonoom te maken door een toenemende beheersing van de natuur. Wat echter niet betekent dat het vrijzinnig humanisme van vandaag halsstarrig vast blijft houden aan de totaliteit van deze denkschema's.

De mens vrij en autonoom maken blijft uiteraard het vooropgestelde doel en zelfs een voorwaarde om ons productie- en consumptiepa-

troon grondig te wijzigen. Het aanpakken van de milieucrisis vereist immers een 'menselijke' keuze die de voorwaarde vormt voor het oplossen van het ecologisch vraagstuk. Maar dit antropocentrisme sluit niet uit dat er binnen het vrijzinnig humanisme een groene ethiek van verbondenheid ontwikkeld kan worden.

Bronnen voor een ecologisch vrijzinnig humanisme

Als vrijzinnig humanist stellen we uiteraard de mens centraal, maar we hebben genoeg bronnen voorhanden die ons het inzicht schenken dat de mens zonder zijn natuurlijke omgeving onmogelijk kan bestaan.

Als inspiratiebron denk ik hierbij aan Spinoza, die met zijn godsdienstkritiek niet alleen een radicale voorloper was van de Verlichting maar ook de eenheid tussen mens en natuur centraal stelde. We vinden in zijn denken zelfs een voorloper van een belangrijk element uit de ecologie, namelijk dat alles in een netwerk met elkaar verbonden is. Volgens Spinoza kan er maar één werkelijkheid zijn en dat is de natuur. Alles wat we rondom ons waarnemen is de uitdrukking van die ene werkelijkheid. De 'natuur' omvat alles wat er is en kan geen oorzaak hebben buiten zichzelf – dit in tegenstelling tot wat de openbaringsgodsdiensten verkondigen. De natuur is dus 'autodynamisch'. Alles wat er in die natuur bestaat, probeert te volharden in zijn bestaan en probeert zich optimaal te ontwikkelen. Dit streven komt tot uitdrukking in de aard van de relaties die dingen – men zou kunnen zeggen 'organismen' – aangaan met hun omgeving (milieu).

Friedrich Nietzsche

De natuur is voor Spinoza dus geen verzameling van losse onderdelen, maar een netwerk van krachten die op elkaar inwerken. Ieder ding – ook hier kan men het woord ‘ding’ vervangen door ‘organisme’ – is wat het is door de inwerking die het binnen dit omvattende netwerk uitoefent op zijn omgeving en zelf weer van de omgeving ondervindt. Spinoza fungeert dus niet alleen als een bron voor een grondige godsdienstkritiek, tevens kan men in zijn metafysica een modern ecologisch denken terugvinden.

Zo ook met Friedrich Nietzsche. In zijn *Also Sprach Zarathustra* roept hij ons toe: ‘Blijf de aarde trouw!’ In het begrip God – zo meende Nietzsche – is ‘heel de dodelijke vijandschap tegen het leven samengebracht tot één ontzettende eenheid’. Het begrip ‘hiernamaals’ werd uitgevonden om de natuurlijke wereld van haar waarde te ontdoen – voor hem, net als voor Spinoza, de enige wereld die bestaat. Dat impliceert dat we niet achter of onder de waarneembare wereld op zoek moeten gaan naar een andere wereld. God is voorgoed dood en Nietzsche wil ons verlossen van alle religieuze illusies. Vanuit Nietzsches filosofie kunnen we de natuurvijandigheid van de monotheïstische godsdiensten ontdekken. Enkel een immanente trouw aan de aarde is een voorwaarde om te komen tot een ecologische ethiek.

Maar vergeten we vooral Charles Darwin niet. Als er één wetenschappelijk inzicht bestaat dat vrijzinnig humanisten vurig verdedigen en als vernietigende kritiek aanbrengen ten aanzien van het creationisme, dan is dat de evolutietheorie. Darwin reduceerde de mens van het ultieme doel van de goddelijke schepping tot een detail in de evolutie. Dankzij Darwin heb-

ben vrijzinnig humanisten geleerd dat er moet worden afgezien van het centraal plaatsen van de mens als ordenend principe van de levensgeschiedenis. De mensen hebben, net als alle andere soorten, de details van hun geschiedenis meer te danken aan een grote dosis geluk dan aan een voorspelbare en onvermijdelijke ontwikkeling. Darwin leerde ons de menselijke soort te zien in zijn werkelijke proporties als een ‘schitterend ongeluk’ (Gould). Darwin leert ons ook dat we door de evolutie met elkaar verbonden zijn.

Ook Sonja Eggerickx, de voorzitter van de Unie Vrijzinnige Verenigingen, is overtuigd van deze evolutionaire verbondenheid: ‘Er slingert zich een lijn van verwantschap doorheen alle leven op aarde, tussen mensen achter mij, naast mij en na mij. Laat die verbondenheid nu net een belangrijke pijler zijn voor vrijzinnig humanisten. Het humanisme is nooit uitgegaan van een creationistisch verhaal dat de mens beschouwt als kroon op de schepping. Het heeft zich, in het zog van de evolutieleer, bevrijd van het dogmatisch denken over de mens. Respect voor de medemens gaat dan ook samen met respect voor alles wat leeft.’

Onze evolutionaire afkomst laat ons toe om een vrijzinnig-humanistische ecologische

ethiek van verbondenheid te ontwikkelen. De Verlichting was een emanciperend proces waarbij de fundamenteën werden gelegd voor de gelijkheid en waardigheid van elke mens, ongeacht zijn afkomst, huidskleur, geslacht enzovoort. Dit was een mijlpaal in de geschiedenis en een aanloop naar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Na de ontwikkeling van een ethiek van verbondenheid met de medemens, moeten we – we kunnen niet anders – een vrijzinnig-humanistische ethiek ontwikkelen van verbondenheid met de aarde. Want enkel vanuit een dergelijke ethiek kunnen we een normatieve evaluatie maken van doelen die we vooropstellen, om zo ons gedrag naar die doelen te modelleren.

Maar al deze woorden betekenen niets wanneer we de bevolkingsexplosie niet aanpakken, massaal vlees blijven eten, met het vliegtuig op reis blijven gaan en de atmosfeer dus blijven volpompen met CO₂. #

Kurt Beckers

Geraadpleegde literatuur

Peter Tom Jones & Roger Jacobs, *Terra Incognita: globalisering, ecologie en rechtvaardige duurzaamheid*, Academia Press, 2006.

Paul Juffermans, ‘Spinoza: een anomalie in de Westerse filosofie’, *Filosofie (Garant)*, jaargang 20 nummer 3, pp.10-19.

Arne Naess, *Ecology, community and lifestyle*, Cambridge University Press, 2001.

Karen François (red.), *Humanisme morgen*, VUBPRESS, 1992.

Sonja Eggerickx, *Brieven aan Darwin*, UVV, 2009.

IPCC-rapporten: http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/syr/en/contents.html.

UCOS en 'Wachtnacht'

Mondiale solidariteit en duurzame ontwikkeling

Op 11 september 2010 gaat in Gent de Wachtnacht door. Als lid van de 11.11.11-Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging is UCOS medeorganisator. De ideale gelegenheid om deze vrijzinnige organisatie – voor velen een nobele onbekende – eens voor het voetlicht te brengen. Hieronder licht drijvende kracht Raffi Aghekian de werking toe.

Wat is UCOS?

Het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking (UCOS) is een vrijzinnige niet-gouvernementele organisatie (ngo) erkend door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. We onderschrijven dus de Belgische politiek inzake ontwikkelingssamenwerking. We zijn als lidvereniging van de Unie Vrijzinnige Verenigingen (UVV) de enige Vlaamse ngo die uitgaat van de vrijzinnig-humanistische waarden. We hebben twee Waalse tegenhangers onder de vleugels van het Centre d'Action Laïque (CAL) en ook de International Humanist and Ethical Union (IHEU) leidt een aantal projecten gericht op ontwikkelingssamenwerking. Onze naam verwijst naar onze ontstaansgeschiedenis: UCOS is opgericht in de schoot van de Vrije Universiteit Brussel (VUB), die heel actief betrokken is geweest bij het ontstaan van verschillende vrijzinnig-humanistische verenigingen.

Wat zijn de doelstellingen van UCOS?

Onze werking is gericht op het sensibiliseren van 'het Noorden' voor ontwikkelingssamenwerking en de problematiek van de zich ontwikkelende landen, 'het Zuiden.' In tegenstelling tot ngo's met een 'Zuidwerking' zetten wij dus geen projecten op in die landen. Onze taak is om bij het Belgische publiek het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking te vergroten.

Meer internationale solidariteit en duurzame ontwikkeling, dat is onze slagzin. Dit doel kan je ook niet meer loskoppelen van de klimaatproblematiek. Problemen op het vlak van drinkwa-

tervoorziening en het ontginnen van grondstoffen dragen bij tot een grotere ongelijkheid tussen Noord en Zuid, tot oorlogen en geweld, onverdraagzaamheid, discriminatie van de vrouw en de schending van kinderrechten.

De VUB is jullie uitvalsbasis. Dat beperkt de actieradius en bekendheid van UCOS.

Absoluut, en dat is jammer. UCOS richtte zich tot voor kort bijna uitsluitend op het sensibiliseren van de studenten van de VUB en haar associatiepartner de Erasmushogeschool Brussel. Dit was het logische gevolg van de actieve rol die deze universiteit gespeeld heeft bij ons ontstaan.

Nu willen we onze werking echter uitbreiden naargans de vrijzinnige gemeenschap: ook in de andere takken van de georganiseerde vrijzinnigheid is er nog werk aan de winkel wat het sensibiliseren voor ontwikkelingssamenwerking betreft, want mondiale solidariteit en duurzame ontwikkeling krijgen nu weinig aandacht binnen het vrijzinnig humanisme. UCOS moet dus dringend de grenzen van de VUB-campus overschrijden. Daarom hebben we van UVV ook de ruimte gekregen om andere samenwerkingsverbanden aan te gaan. De *Wachtnacht* op 11 september 2010 is daar het eerste resultaat van.

Wat houdt de 'Noordwerking' van UCOS precies in?

UCOS organiseert verschillende laagdrempelige sensibiliseringsacties. Hierbij ligt de focus vooral op de link tussen cultuur en ontwikkeling. Enerzijds ondersteunen we artiesten uit het Zuiden en hun verenigingen. Anderzijds

proberen we hun werken de culturele expressie uit het Zuiden een plaats te geven in België. Op de VUB-campus organiseren we in samenwerking met de dienst cultuur dan ook concerten, tentoonstellingen, ontmoetingen met artiesten, enzovoort. Zo hebben we samen met het Provinciaal Centrum Morele Dienstverlening Brussel bijvoorbeeld een tentoonstelling met stripverhalen uit Congo georganiseerd. We richten ook klassieker activiteiten in zoals debatten, lezingen, boekvoorstellingen en studiedagen.

De studentenreizen naar Congo vormen een tweede pijler in onze werking. Ze bieden de kans aan studenten van de VUB om het Zuiden concreet te ervaren. Tijdens hun verblijf van drie weken in Afrika bezoeken de deelnemers ontwikkelingsprojecten – zowel van de Belgische overheid als van de lokale overheden. Dat geeft hen een goede basis om met de studenten van de Universiteit van Lubumbashi van gedachten te wisselen over lokale en internationale uitdagingen. Het zou ideaal zijn deze reizen ook aan te bieden aan andere leden van de vrijzinnige gemeenschap.

Deze reizen zijn cruciaal binnen jullie werking. Waarom?

Een dergelijke ervaring biedt een tegenwicht voor de stereotiepe, verwrongen beeldvorming waarmee de Belgische media ons overspoelen. Het Zuiden is niet enkel kommer en kwel. De Afrikanen zijn geen passieve objecten die als hongerlijders op hun dood zitten te wachten, maar actieve subjecten die betekenis geven aan hun leven en op basis daarvan allerlei acties ondernemen. De honger waarmee veel kunstenaars geconfronteerd worden, belet hen niet om kunst te maken.

Bovendien hebben wij als Belgen ons collec-

UCOS presenteerde op de campus van de VUB ter gelegenheid van het Afri Festival 2010 enkele werken van de gerenommeerde Congolese kunstenaar Freddy Tsimba. De gebruikte kogelhulzen in zijn werken confronteren ons met de realiteit van oorlog en geweld – voor miljoenen Congolezen en mensen elders in de wereld dagelijkse kost. Zo be vraagt Tsimba niet enkel de Congolezen, maar de hele mensheid: het bewijs dat Afrikaanse kunstenaars een universele bijdrage leveren tot reflectie en dialoog, over alle grenzen heen.

tieve koloniale geheugen de laatste decennia onderdrukt. Rechtstreeks contact met Congolezen geeft ons de kans om dat verleden te verwerken, er eerlijk mee om te gaan. Het is niet correct dat blanken enkel met andere blanken over het Zuiden praten. Het gebrek aan dialoog tussen de continenten is een groot probleem, dat volgens mij elke oplossing voor de Noord-Zuidproblematiek blokkeert. Mensen van verschillende culturen begrijpen elkaar niet voldoende, angst regeert onze gedachten: onbekend maakt onbemind. Culturele uitwisseling is een manier om dat patroon te doorbreken, want artiesten zijn interessante ambassadeurs van hun land. Freddy Tsimba is daar een mooi voorbeeld van (zie foto).

Bouwen aan een betere wereld via culturele samenwerking... een mooi ideaal. Slaagt UCOS er ook echt in een mentaliteitsverandering op gang te brengen?

Dat is natuurlijk moeilijk te meten, dus blijf ik hierover uiterst bescheiden. We slagen er in elk geval in om het Zuiden meer aandacht te geven

binnen de VUB. Vooral ons jaarlijkse Afrikaanse festival is hierbij een schot in de roos.

Wat is de eigenheid van UCOS als vrijzinnige ngo?

Devrijzinnig-humanistische waarden vormen echt de grondslag van onze werking. Is er een concreet verschil met bijvoorbeeld de christelijke ngo's? Mijns inziens wel. Net zoals die organisaties wil UCOS bouwen aan een wereld zonder armoede en ongelijkheid. Binnen duurzame ontwikkeling staat voor UCOS de mens als individu centraal, wij weigeren te vertrekken vanuit een 'caritaspositie': UCOS gelooft in de kracht van elk individu en wil de mens zoveel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid geven over zijn eigen emancipatie. #

Meer info?

Raffi Aghekian, stafmedewerker UCOS vzw – Triomflaan 63, 1160 Brussel – 02 649 69 63 – www.ucos.be, www.studentzoektwereld.be.

Leentje Van Hoorde

'Wachtnacht': wacht u mee?

In september 2000 engageerden de staatshoofden van 191 landen zich om tegen 2015 de armoede in de wereld drastisch terug te dringen: acht Millenniumdoelstellingen werden op papier gezet. Fantastisch, maar na tien jaar blijft het wachten op de broodnodige daadkracht van onze beleidsmakers. De Wachtnacht-campagne wil politici aan hun beloften herinneren. Film op www.wachtmee.be jezelf al wachtend voor de videopetitie en zet onze politici aan tot actie!

Kom ook op 11 september naar de *Wachtnacht* op het Sint-Pietersplein in Gent. Naast een interessant programma met muziek en getuigenissen, kan je er ook 'live' wachten. Want met de opname van een collectieve videoboodschap willen we tonen dat we met heel veel mensen wachten op verwezenlijkingen. Deze video zullen we aan onze politici overhandigen. Want zij kunnen zorgen voor verandering op de VN-top rond de Millenniumdoelstellingen eind september. Het is hoog tijd, want miljoenen mensen wachten op resultaat.

UVV, UCOS, Hujo en Kunst in het Geuzenhuis werken mee aan dit initiatief van 11.11.11 - Koepe van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging.

Raffi Aghekian

Info en programma Wachtnacht: zie nieuwsbrief pagina 49.

Kom laat ons vrolijk zijn

De onhebbelijkheid om vrijzinnigheid te catalogeren

© Els Hoogstoel

Met grote belangstelling hebben de organiserende leden van de Gentse afdeling Feest Vrijzinnige Jeugd de bijdrage in De Geus van mei 2010 'Kijkeens aan... hebben wij nu ook al overgangsrituelen?' gelezen. In dit artikel toetsen de filosofen Christian Van Kerckhove en Liesbet De Kock het Feest Vrijzinnige Jeugd (FVJ) aan het begrip overgangsritueel. Beide auteurs concluderen dat FVJ een surrogaat is van de plechtige communie.

In deze bijdrage weerleggen we deze stelling en poneren we dat FVJ in de huidige vorm een feest is zonder meer, maar weliswaar een bijzonder feest.

Overgangsrituelen hebben bijzondere eigenschappen. Wie het ritueel heeft doorstaan, is een nieuwe persoon geworden. Hij of zij heeft blijk gegeven van bijzondere fysieke en vaak ook intellectuele capaciteiten, nieuwe inzichten zijn verworven en heel vaak krijgt de ingewijde een nieuwe identiteit, gesymboliseerd door een nieuwe naam' (Angela Fisher, *Fastueuse Afrique*). Meteen is de toon gezet, Afrika. Via enkele omwegen komen we wel in Gent bij het FVJ terecht, maar sta onstoevolgende aanvulling te geven. Auteurs Van Kerckhove en De Kock refereren aan Arnold van Gennep's werk *Les rites de passage* waarin de overgang in drie fasen verloopt: de afzondering, overgang en verwelkoming. Deze drie fasen zijn ontgensprekelijk essenti-

eel, doch hier menen we dat er voorafgaandelijk aan deze fasen, door de uitvoerders van het ritueel, een selectie van kandidaten gebeurt. Niet alle leeftijdsgenoten komen in aanmerking.

Met bloed, zweet en tranen

Keuzes worden gemaakt, zeker op basis van geslacht. Jongens hebben totaal andere rituelen dan meisjes. Ook wordt geselecteerd op basis van fysieke en mentale capaciteiten. Want hier komen we tot een van de essentiële doelstellingen van de rituelen, namelijk het functionele.

Rituelen hebben een welomschreven doel; wie erin slaagt oefent nadien een nieuwe functie uit. Bij de Masaï kan dat het zelfstandig hoeden van het vee zijn. Het functionele situeert zich in het economische aspect: Masaï zijn veehouders, vee is kapitaal. Wie laat zijn 'geld' door een kind beheren? Dit betekent ook dat de periode voorafgaand aan het ritueel van uitermate groot belang is en beslissend is om te mogen deelnemen. Deze periode heeft als doel de selectie van de kandidaten te maken door middel van instructies. Is de kandidaat in staat te leren en vooral uit te voeren wat hem/haar werd aangeleerd? Wie faalt dient te wachten en wordt uitgesloten.

Wie slaagt in een eerste overgangsritueel, komt in aanmerking voor een volgende. Rituelen zijn zelden alleenstaande gebeurtenissen. Tot en met de adolescentie lopen ze samen met de fysieke veranderingen – overal ter wereld zijn deze min of meer gelijk. Begin en einde van de puberteit, adolescentie, geboorte van het eerste kind... Rituelen worden actief beleefd, geboorte heeft enkel rituele waarde voor de moeder, of de

ouders, niet voor het kind.

Rituelen situeren zich niet alleen in tijd en wijze maar ook in plaats van gebeuren en uitvoering. Heel vaak is het een plek van afzondering, afgesloten van de buitenwereld. Alle ingrediënten, voorwerpen, personen enzovoort moeten aanwezig zijn om tot een welslagen te komen. Deze plek is enkel toegankelijk voor de neofieten en de ingewijden. Geheimhouding is hierin essentieel. Dit versterkt het mysterieuze van de gebeurtenis. Dit versterkt het gebeuren. 'Ik was erbij en jij niet. Het was formidabel, maar meer kan ik niet zeggen.' Dit versterkt ook de goesting bij de anderen om eraan deel te nemen.

A 'ritueel' a day, keeps the doctor away

Stilaan kunnen we Afrika verlaten en de reis richting Gent ondernemen. Alvorens dit te doen willen we Hermann Hohegger onder de aandacht brengen, die stelt dat Afrikaanse Bantuvolkeren voor alle activiteiten een (klein) ritueel hebben dat ze (individueel) kunnen uitvoeren. In zijn *Dictionnaire des rites* (CEEBA, Bandundu, twintig volumes) geeft hij hiervan duizenden voorbeelden. Heel vaak overstijgen ze niet de inhoudelijke waarde van het kleine ritueel dat de voetballer uitoefent alvorens het veld te betreden. Maar laten we vooral niet verdwalen in details.

Zaterdag 24 april 2010, Sint-Pietersnieuwstraat, omstreeks 8 uur: het is het begin van een zonnige dag, een dag die in de annalen van het KMI opgetekend staat. Net geen tweehonderd kinderen melden zich aan bij de workshopverantwoordelijken. Na het nemen van een groepsfoto begeven ze zich, omstreeks 9 uur, op weg naar een vooraf bepaalde plaats waar ze de

workshop beleven. Intussen wordt in de gelegenheidsfeestzaal – UFO en Auditorium Leon Demeyer – alles in gereedheid gebracht om 1100 bezoekers te ontvangen. Rond de middag nemen de familieleden plaats en verzamelen de feestelingen zich voor een feestelijk intreden in de zaal. De kinderen stappen uitgelaten en wuivend binnen, de familieleden trakteren hen op een staande ovatie. Aan ouders en kinderen wordt uitgelegd hoe het feest zal verlopen, korte toespraken worden gehouden door de voorzitter FVJ en de burgemeester van Gent, en de kinderen laten horen en zien wat ze die ochtend hebben voorbereid. De meeste met overgave, sommige wat timide, andere uitgelaten tot losgeslagen, maar iedereen schijnt het bijzonder naar zijn zin te hebben. Het feestelijk moment wordt afgesloten met het zingen van *De gedachten zijn vrij* en het *Kinderrechtenlied*. Nadat elk kind een leuk aandenken in ontvangst heeft genomen en de aanwezige leerkrachten moraal zijn bedankt geworden met een witte roos, verlaat iedereen de ruimte.

Tijdens de daaropvolgende receptie drinkt iedereen op elkaars gezondheid, ouders laten hun instemming blijken, de aanwezige leerkrachten peilen naar de tevredenheid bij hun leerlingen. Iedereen content, de sfeer is goed, buitenschijnt de zon en onze harten zijn warm. Nadat de laatste fles wijn is ontkurkt verspreiden de aanwezigen zich vreedzaam in de stad, kinderen worden niet vergeten. De zaal wordt opgekuist en de vrijwilligers begeven zich op weg naar het Geuzenhuis. Daar volgt een kleine evaluatie en enkele flessen worden ontstopt. We drinken op de goede afloop van alweer een geslaagd feest, een feest waarop – door de omvang, de intensiteit, de manier waarop alles plots in elkaar past – net die sfeer ontstaat die het gemiddelde feest overstijgt, een bijzonder feest.

De moraal van het verhaal

Een ritueel, een surrogaat? Ach, laten we vrolijk blijven. Ja, er zijn interpreteerbare gelijkenissen met het traditionele verloop van een ritueel. Maar vooral: er zijn wezenlijke verschillen, essentiële verschillen. Laten we meteen de lijst aflopen. Tijdens het feest staat het kind centraal, natuurlijk, anders was er geen feest. Bij het FVJ staat het kind als individu centraal, met andere woorden: wie het kind is en niet wat. Niemand legt een gelofte af, we vragen niks in ruil. Is er een nieuwe identiteit ontstaan? Neen, maar dat is ook nooit de bedoeling geweest, ook niet van de 'founding fathers' van het feest.

Het Feest is het gevolg van de lessenreeks moraal die het kind heeft gekregen. Waarden en normen zijn het kapitaal dat de kinderen meekrijgen. De vrijheid in het maken van keuzes en het dragen van de consequenties vormen samen hun verantwoordelijkheidszin. De lessen moraal zijn de kapstokken.

De enige voorwaarde om deel te nemen aan het feest is het volgen van de lessen moraal en les te volgen in het zesde studiejaar. En nog zijn kinderen en ouders vrij om te kiezen. Wij beslissen niet wie mag meedoen, het zijn de deelnemers die hierover beslissen. We ronselen geen kinderen en verplichten niemand om deel te nemen. Wie meent dat het geen zin heeft, behoudt dit recht. Vrijheid!

Geen onderscheid in geslacht. Jongens en meisjes, grote kerels tot spichtige sijsjes, allemaal zijn ze welkom. Ook het vermelden waard is dat er Feesten Vrijzinnige Jeugd worden georganiseerd voor de kinderen van het buitengewoon onderwijs. Door MPI 't Vurstjen om er maar één te noemen. Geen onderscheid in mentale capaciteiten. Gelijkheid!

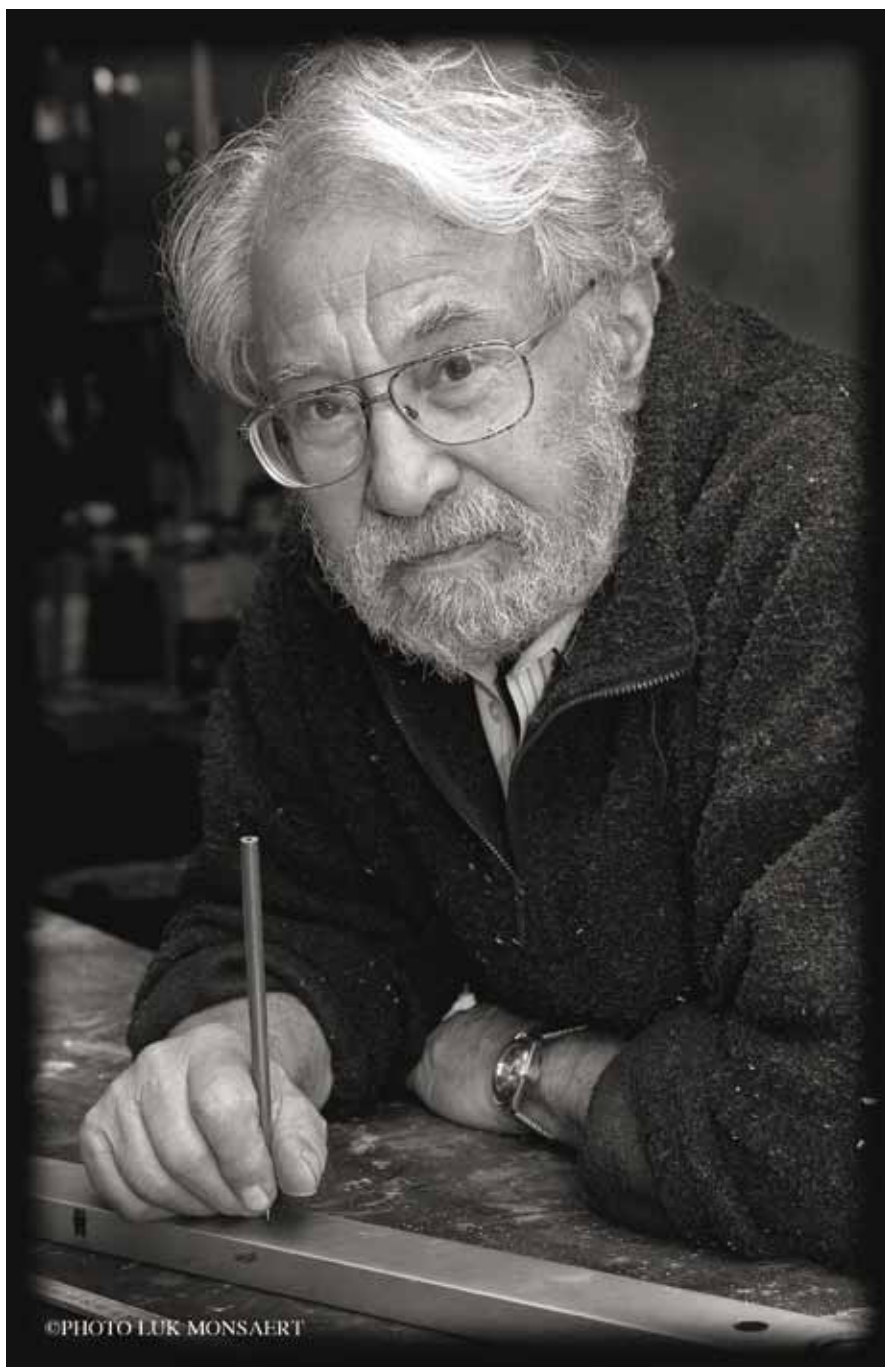
Binnen de schoot van de Unie Vrijzinnige Verenigingen zijn vele groepen actief die Feesten Vrijzinnige Jeugd organiseren, overal te lande. Vaste formules, uitgeschreven teksten worden niet ter beschikking gesteld, ieder comité handelt volgens eigen inzichten. FVJ Gent heeft, net als organiserende comités in andere steden, het geluk bijzonder creatieve en dynamische mensen te verzamelen die het al een uitdaging beschouwen om net weer iets nieuws te organiseren. Iets nieuws, niet omwille van het nieuwe, maar wel omwille van het bijzondere karakter van het Feest. Nooit dezelfde rituele handelingen stellen. Verbeelding!

Wie zal dat betalen?

In 2013 celebreren we, als alles goed gaat, de vijftigste editie van het Feest. Een gebeurtenis om naar uit te kijken. Meteen een goed moment om de geschiedenis te herlezen. Wat zal opvallen zijn de locaties die in de loop der jaren werden aangedaan. Casino's, scholen, opera's, cinema-zalen, auditoria... telkens werd al naargelang de noodzaak uitgekeken naar een geschikte locatie. Deze locatie dient enkel te voldoen aan een klein aantal voorwaarden: capaciteit (zitplaatsen) en podium (toonmoment). Verder is er geen enkele verbondenheid met de plaats van gebeuren.

Wie nu nog de mening is toegedaan dat het FVJ een surrogaat van een ritueel, of een 'altaarnatief' is – een begrip waar ik onwel van word – is mijns inziens vastgeroest in oude waarden. Kortom, het FVJ is een bijzonder feest voor de jongeren. Wij geven niet mee wat de kinderen moeten denken en hoe ze moeten handelen, wel dát ze moeten denken en handelen. #

Nico Burssens, voorzitter FVJ

In memoriam

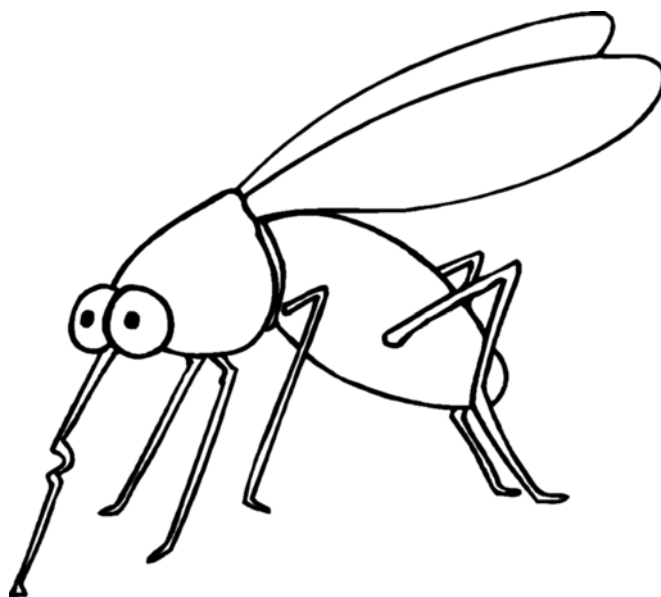
Simon Van Loo

3 september 1935 - 31 juli 2010

Eind juli namen we afscheid van Simon Van Loo. Jarenlang was hij actief in het Geuzen-

huis, eerst als secretaris en later als voorzitter van Kunst in het Geuzenhuis en als bestuurslid van het Vrijzinnig Centrum. Zijn vrijzinnig-humanistisch engagement bleek ook uit zijn onvermoeibare vrijwillige inzet voor het Feest Vrijzinnige Jeugd. Simon, we zullen je creativiteit en enthousiasme erg missen. We wensen Monique en de familie veel sterkte.

Crisisdagboek

Siurisinek – Turks voor scherpe vlieg – houdt sinds februari 2009 een crisisdagboek bij. In deze rubriek leest u zolang de crisis duurt in enkele dagboekfragmenten over zijn schouder de krantenkoppen mee.

Woensdag 9 juni 2010

De Morgen: Nederland voor politieke omkeer
De Standaard: Commissie Adriaenssens onderzoekt ook rol Danneels
– Bart De Wever gaat internationaal: 'We don't want a revolution'

Dezer dagen wordt het nieuws gedomineerd door de stembusgang van aanstaande zondag. Alhoewel, vandaag is het alleen de geschreven pers die verslaggeving brengt, want het personeel van de openbare omroep staakt tegen de besparingsmaatregelen.

Nu, eerlijk gezegd ben ik er niet helemaal rouwig om, want al de quatsch die we de laatste tijd al mochten aanhoren van al die welmenende politici komt me stilaan geweldig de strot uit. We horen bijvoorbeeld te pas en te onpas opnieuw de leuze 'de kiezer heeft altijd gelijk'. Een dooddoener en bovendien een onwaarheid. Vertel mij niet dat de kiezers gelijk hadden toen zij in 1933 Herr Hitler aan de macht hielpen, ook niet recent toen Berlusconi herbevestigd werd in zijn functie. Missen is menselijk en kiezers zijn ook maar mensen.

't Is een teken van deze tijd dat politieke partijen in volle verkiezingsstrijd over besparingsplannen durven spreken. Eerst dacht ik nog dat politici ineens klare wijn wilden schenken, maar dat duurde niet lang want alle cijfers van besparingen en terugverdieneffecten komen *out of the blue*. Koploper op dat vlak is de gedoodverfde winnaar van de komende ver-

kiezings, N-VA. Onlangs beloofde deze partij om 500.000 nieuwe banen te creëren, een cijfer dat een dag nadien werd ingeslikt wegens al te onrealistisch. Open Vld wil het ambtenarenapparaat afslanken en terzelfder tijd 1,1 miljard euro meeropbrengst hebben door jobcreatie. sp-a heeft dan weer geen besparingsplan vrijgegeven maar ook de socialisten zien heil in jobcreatie – 100.000 extra banen. Ik zou begot niet weten hoe deze 'veelbelovers' dit in tijden van crisis en besparingen in gans Europa zullen realiseren.

Maar crisis of niet, urgentie of niet, de staats-hervorming blijft onderwerp *numero uno* in alle politieke optredens. Bart De Wever met zijn N-VA komt in alle peilingen als grote Vlaamse winnaar uit de bus. Niet om zijn rechtlijnigheid, nee, want afwisselend is hij voor een splitsing van het land en voor confederalisme – in Franse vertaling *fédéralisme des cons*. Of Bart De Wever echt de figuur is om te onderhandelen met zijn Waalse collega's valt te betwijfelen, want onderhandelen betekent water in zijn wijn doen en ik acht Bart te veel bourgondiër om slappe wijn te drinken.

En terwijl bijna alle landen in Europa reeds besparingsplannen goedgekeurd hebben, staan we in ons land op dat vlak nog altijd nergens. Gisteren schrok ik echt van een krantentitel in De Morgen. Het ziet er almaar meer naar uit dat wij het Griekse pad gaan bewandelen. De Belgisch-Duitse rentekloof is vergroot, thans is de tienjarige rente een volle procent

hoger voor Belgische staatspapieren. Er zijn dan ook drie factoren waar beleggers voor terugschrikken: de hoge staatsschuld, de vrees dat de Oost-Europese financiële problemen overslaan op de Belgische banken en *last but not least* het risico op een langdurige politieke impasse.

Bart De Wever deed gisteren in een internationale persconferentie zijn best om de gemoederen te bedaren en toonde zijn 'confederalisme-face'.

Woensdag 16 juni 2010

De Morgen: De Wever: regering tegen september
De Tijd: Tijd rijp voor fiscale amnestie

Ik wil in mijn dagboek toch melding maken van de nieuwgeboren uitdrukkingen uit de voorbije verkiezingen. In de eerste plaats was er het fenomeen van de 'witte konijnen'. Eén exemplaar kwam uit de toverhoed van Groen! – Eva Brems, gewezen voorzitter van Amnesty International en professor bij de vakgroep publiek recht aan de Universiteit Gent. Eén ontsproot aan de oranje hoed – Rik Torfs, professor kerkelijk recht aan de Katholieke Universiteit Leuven en gekend televisiefiguur met veel gevoel voor humor. Het derde heeft, denk ik toch, weinig gevoel voor humor, en ruilde zijn plek op de nieuwsredactie van de VRT in voor een verkiesbare plaats op de Oost-Vlaamse senaatslijst van N-VA. Naast zijn intelligentie vallen vooral zijn arrogantie en zijn dikke nek op.

Bart De Wever heeft ook een dikke nek maar

dan letterlijk. Hem ontbreekt echter de verwaandheid van zijn partijgenoot. Hij ligt aan de oorsprong van de nieuwe term 'tsunami-verkiezingen'. De verkiezingsuitslag van zijn partij en van hem zelf zijn dan ook om u tegen te zeggen. Met zijn verpletterende overwinning laat hij alle andere partijen en mensen ver achter zich. Vriend en vijand erkennen dan ook zijn uitzonderlijke talenten. Hij is niet alleen heel intelligent, maar ook erudiet, humoristisch en enorm gedreven. Daarenboven heeft hij een bijzonder strategisch inzicht. Ik denk dat weinigen het hem ooit voor deden om de eer van een eerste ministerschap aan zich te laten voorbijgaan. Terwijl Elio Di Rupo van de Parti Socialiste zich erop verheugt om binnenkort de eerste Waalse premier te worden sinds Edmond Leburton in 1974, lacht Bart in zijn vuistje. Maar hoe ik de man ook bewonder om zijn kunde, zijn gedachtegoed is niet het mijne.

Terugkeren nu maar naar het financiële luik van de Belgische zorgen. Ik heb daarnet Guy Quaden, de Franstalige gouverneur van de Nationale Bank van België, op de radio gehoord. Ik moest toch eventjes lachen toen ik hem hoorde zeggen dat de 'spaarpoten' van de Belgen de laatste tijd erg gegroeid zijn. Maar ik bleef niet lachen, want erna bracht hij de boodschap dat een saneringsoperatie sowieso ook belastingsverhogingen mee zal brengen. Jawel hoor, het onweer van de besparingsoperatie komt eraan. En die arme Elio zal dat aan zijn bevolking moeten wijsmaken.

Dinsdag 6 juli 2010

De Morgen: De ronde van de chaos – Verkeersinfarct rond Brussel en talloze valpartijen ontsieren doortocht Tour – Kardinaal Danneels wordt vandaag de hele dag verhoord

De Standaard: Speurders leggen kardinaal

Danneels op de rooster

Het Laatste Nieuws: Bizarre vondst bij aartsbisshop: dossiers van Julie en Mélissa – Foto's uit Dutroux-onderzoek – Brieven over verbrande documenten

Terwijl de zon ons gisterenmorgen in de steek liet, was het vandaag weer een plezier bij het ontwaken vergast te worden op een helderblauwe hemel. Maar ook de hemel wordt subjectief beleefd, en ik vermoed dat die door kardinaal Danneels met het vooruitzicht op zijn onderzaging vandaag helemaal niet als wolkeloos ervaren wordt.

De kardinaal wordt vandaag als 'getuige' ondervraagd, en volgens niet nader genoemde bronnen van Het Laatste Nieuws zal men hem vragen naar de herkomst van vertrouwelijke documenten uit het Dutroux-dossier die bij de huiszoeking aan het licht kwamen. Daarenboven werd in de in beslag genomen briefwisseling melding gemaakt van geheime en verbrande dossiers over pedofilie in de kerk.

Alles wijst erop dat in de coulissen thans een hevige machtsstrijd woedt. Ook nu nog, wij zeggen en schrijven de eenentwintigste eeuw,

lijkt het erop dat de kerk voldoende druk kon uitoefenen om het parket-generaal een onderzoek te laten starten dat moet nagaan of onderzoeksrechter Wim De Troy fouten maakte bij Operatie Kelk. Van kerkelijke kant komt het verwijt dat het de loge is die achter de schandelijke huiszoeking zit.

Onlogisch is dit alles ook niet, voor een gelovige primeert de wet van God boven die van de mens. Voor de ongelovige bestaat alleen de wet van de mens, in casu de Belgische staat.

Rest wel dat de kerkelijke leiding zowel in- als outsidergeschokt heeft door haar lakse houding in de aanpak van pedofiliedossiers. Akkoord dat pedofiele priesters ook mensen zijn die geholpen moeten worden. Begrijpelijk ook dat de kerk niet graag het gezicht verliest en de zaak liefst in de doofpot stopt. 't Wordt echter totaal onbegrijpelijk wanneer we weten dat dit alles primeerde boven de bescherming van toekomstige slachtoffers. Pedofiele priesters gewoon naar een andere parochie of naar een ander land of een ander continent verplaatsen, zonder enig toezicht en zonder enige behandeling is letterlijk vragen om nieuwe jonge slachtoffertjes. 't Is godgeklaagd; zou Van Rossem gezegd hebben.

© Norbert Van Yperzeele

© Norbert Van Yperzeele

Donderdag 22 juli 2010

De Morgen: Milquet schiet regering zonder groenen af

De Standaard: Sleutelrol voor de groenen

't Lijkt soms wel of heel het land vakantie heeft, dit met uitzondering van 'preformateur' Elio die zwoegt en zweet om een solide regering uit de grond te stampen. Nu, dat heel het land vakantie heeft, is ook niet waar: de koning en zijn familie bijvoorbeeld moesten tot gisteren, na het defilé in Brussel, wachten om te kunnen vertrekken. Ondanks nieuwe dreigementen aan het adres van Fabiola, verliep alles trouwens uitstekend. Zelfs de *drache nationale* bleef uit.

En er zijn natuurlijk ook nog de brave lieden die dezer dagen uitermate hard werken, denken we maar aan de mensen uit de toeristische sec-

tor aan zee, of aan al diegenen die opgetrommeld zijn om de vele duizenden bezoekers van de Gentse Feesten te vermaken en te bedienen. De hitte maakt het er natuurlijk niet makkelijker op. Ook ons aller Eddy Wally, inmiddels 78 jaar, mocht dit ondervinden. Hij stond op het podium aan Sint-Baafs toen zijn manager het concert liet onderbreken om Eddy medisch te laten verzorgen en naar het ziekenhuis over te brengen.

Vakantietijd is ook boekentijd, boeken die ik vooralsnog in papieren versie lees. En net als de meeste lezers lokt een elektronische versie me niet zo erg, maar voor hoe lang nog? Uit Amerika komt het bericht dat de verkoop van e-books danig in de lift zit. En de geschiedenis leert ons dat alles uit Amerika naar Europa overwaait, dus we moeten er niet aan twijfelen dat wij binnenkort met zijn allen ons leesvoer uit een schermje halen.

Zaterdag 31 juli 2010

De Morgen: Operatie Kelk bedreigd – Belgische economie leeft weer op – Staking legt toeristisch leven in Griekenland lam

De Gentenaar: Walen klaar voor nieuw België – Kevin Borlée pakt goud!

Vandaag vooral negatief nieuws uit Griekenland. Daar staken de truckchauffeurs al sinds maandagavond omdat de regering besliste hun voorkeursstatuut af te schaffen op vraag van Europa en het IMF. Het gevolg laat zich niet raden: benzine en voedsel worden almaar schaarser en het openbare leven dreigt totaal stil te vallen. En dan mogen we nog de voor Griekenland uitermate belangrijke toeristische sector niet vergeten, die telkens weer aankijkt tegen minder boekingen en zelfs annuleringen. De regering zelf staat machteloos: aan de ene kant de eisen van Europa en het IMF, aan de andere kant die van zijn radeloze bevolking. Ondanks bedreigingen van torenhoge boetes blijven truckers staken, en nu is er zelfs sprake van om het leger in te zetten om 'kritieke sectoren' van brandstof te voorzien.

Nu, één ding is me inmiddels helemaal duidelijk geworden: niemand weet wat de toekomst brengt, ook niet de economische. Van de knapste koppen, de best geïnformeerden blijf je voortdurend tegenstrijdige berichten horen. De een zegt dat het betert, een ander waarschuwt voor een dubbele dip en nog een ander beweert met het grootste sérieux dat het alle kanten uit kan. Nu, dat laatste zal allicht het meest correcte zijn, maar zelf behoort ik jammer genoeg tot het kamp der pessimisten. Ik vrees dat een dubbele dip heel waarschijnlijk is en ik ben zeker dat velen zullen bloeden onder de komende besparingsmaatregelen. #

Sivrisinek

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van De Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar leentje@geuzenhuis.be of op ons adres, Kantienberg 9 - 9000 Gent.

Moeten wij de financiering van de erediensten niet eens in vraag stellen?

Het begrip atheïsme staat niet voortégen zijn, het is de simpele ontkenning van het bestaan van een godheid of goddelijkheid. Het is niet de bedoeling van een atheïstische overtuiging tegen een godsdienst te strijden, hoe zou dat moeten als je het bestaan van God ontkent. Dit even ter inleiding.

De rooms-katholieke godsdienst is een van de erkende godsdiensten die dominant is in onze contreien en is daardoor ook historisch de best gesubsidieerde godsdienst. Traditioneel wordt de tegenstelling katholiek-vrijzinnig als een van de tegenstellingen in België beschouwd. Toch is die historische tegenstelling niet meer wat het land of zijn politici drijft; het is veeleer een anachronisme geworden, want ondertussen is die andere erkende godsdienst, namelijk de islamitische, het onderwerp van gespreken maatschappelijk debat. Met andere woorden: ook de vrijzinnigheid is gedeeltelijk blijven hangen in een tegenstelling die op zijn zachtst uitgedrukt veel van zijn pluimen verloren heeft.

Dat godsdiensten zieltjes moeten winnen, is voor de hand liggend en bepaalde erkende en niet-erkende zijn daar meer mee bezig dan andere. De islamitische godsdienst is ook structureel anders georganiseerd dan de katholieke: een echte leider ontbreekt en een paus al helemaal. De moslimexecutieve is het levende bewijs van hoe de islam niet georganiseerd is als kerk.

Toen enkele jaren geleden Ratzinger tot paus van de rooms-katholieke kerk werd verkozen, was het duidelijk dat aan de aartsconservatieve kijk op de samenleving van Woytila geen einde zou komen, integendeel. In hoeverre de koers van een paus nog enige impact heeft op onze profane samenleving is *bediscussieerbaar*, maar bij ons is die impact voor de gelovigen, volgens mij, zeer gering. Je hoeft helemaal geen 'vrijdenkende paganist' te zijn om omgang te hebben met mensen met een diverse geloofsovertuiging, om te weten dat, wat de rooms-katholieke kerk betreft, de gelovigen een absoluut onderscheid maken tussen het instituut 'kerk' en het geloof, waarvoor in principe weinig structuren nodig zijn. Ons land heeft echter een bijzondere verhouding met die katholieke kerk, die zich helemaal genesteld heeft in de profane structuren.

Door het systeem van de erkenning kunnen de erkende godsdiensten hun financiering bij de overheden halen. De bedienaars van de erediensten worden door de Belgische staat gefinancierd, waarbij de rooms-katholieke eredienst, wat de middelen betreft, boven de andere erkende godsdiensten uittoert. De vrijzinnige beweging, als je dat zo kan noemen, ijverde al van na de Tweede Wereldoorlog voor een soort erkenning van de overheid, met de daaraan verbonden financiële middelen. Die erkenning kwam er en werd grondwettelijk vastgelegd en uitgevoerd, waardoor ook die niet-religieuze wereldbeschouwing door de overheid wordt mee gefinancierd, een gemiste kans om een einde te maken aan de overheidsfinanciering van de erkende godsdiensten.

De rooms-katholieke godsdienst heeft ook een bevoorrechte relatie met het Belgische koningshuis, zo is algemeen geweten, en in de protocollaire regels was voor de hoogwaardigheidsbekleders van de kerk een wel zeer

hoge rang gereserveerd. De leider van zeg maar het diplomatieke korps is de pauselijke nuntius, als vertegenwoordiger van de staat Vaticaanstad. Kan dat eigenlijk wel?

Vele malen heb ik in het verleden de vraag over de financiering van de erediensten en de vrijzinnigheid op tafel gegooid, zonder echter gehoor te vinden, niet in mijn partij maar ook niet in andere, wij waren als het ware enkele zonderlingen die zich met dit financieringsdispuut bezighielden. Een tijd geleden ontstond er enige beroering over de uitspraken van Léonard toen die opvolger werd van Danneels. Een vrijeigenaardige situatie, vond ik toen, want de protesten over Léonard kwamen veeleer uit de niet-katholieke gemeenschap. Die protesten hebben mij nooit echt geïnteresseerd omdat hij een kerkleider is van een kerk waartoe ik niet behoor en het aan de betrokken leden is om daar over te oordelen. Als men meent vanuit het Vaticaan een bepaalde koers te moeten varen dan is dat de zaak van dat Vaticaan, zolang die opinie naar de betrokken gemeenschap wordt geventileerd en de anderen daar niet bij betrokken worden. Vandaar dat een strikte scheiding tussen kerk en staat zo belangrijk is: iedereen belijdt vrij zijn godsdienst en kan die ook vrij organiseren.

Wat zich al een tijdje afspeelt en de voorbije maanden ook de Belgische kerk treft is van een andere orde, namelijk gevallen van seksueel misbruik door bedienaren van de erediensten in alle rangen en standen, die daarvoor niet gestraft of vervolgd werden. Laat mij toe eerst te stellen dat jammer genoeg gevallen van seksueel misbruik niet het monopolie zijn van de katholieke kerk. Het is echter al te bont geworden nu blijkt dat de kerkelijke autoriteiten jarenlang elke vorm van seksueel misbruik in de doofpot hebben gestoken en daarvan, op enkele uitzonderingen na, nooit de gerechtelijke autoriteiten op de hoogte hebben gesteld. Geldt overigens ook in hunnen hoofde niet dat men van elk misdrijf waarvan men kennis krijgt in de uitoefening van het ambt (is het dat wel?) aangifte moet doen? Zijn diegenen die er kennis van hadden en hebben niet strafbaar volgens het strafwetboek?

Als je het mij vraagt is een dergelijke situatie onaanvaardbaar voor een samenleving die al jaren terug vele inspanningen heeft geleverd om seksueel misbruik van kinderen beter aan te pakken.

De kerkelijke organisatie heeft in het verleden blijkbaar alle middelen aangewend om deze misdrijven met de mantel der liefde toe te dekken en dat kan niet. Ik vraag dan ook dat de vele gevallen die dagelijks gemeld worden aan een commissie ook aan de bevoegde parketten worden gemeld, zodat de nodige gerechtelijke stappen kunnen genomen worden. En laat ons nu voor eens en voor altijd ervan uitgaan dat alle profane wetten ook van toepassing zijn op bedienaren van de erediensten en dat de financiering van de erkende erediensten op een andere wijze moet georganiseerd worden dan nu. Zelfs bij leeglopende kerken hoeft men zich financieel niet echt zorgen te maken. Het kan overigens helemaal niet dat door de overheid gefinancierde godsdiensten parallelle gerechtelijke structuren in stand houden, die

geen ander doel hebben dan alles binnenskamers te houden.

Het is tijd dat wij de financiering van de erkende godsdiensten in ons land, een uniek systeem in Europa, eens durven in vraag stellen. Dat het Vaticaan en het aartsbisdom een bepaalde koers varen is absoluut geen probleem en zelfs hun recht, zolang ze binnen het wettelijke kader blijven. Dat ik een vrijmetselaar en atheïst ben, kan ook niet betekenen dat ik over deze problematiek niet zou kunnen schrijven of spreken met respect voor de gelovige gemeenschappen. Volgens mij is voor gelovigen God belangrijker dan de kerkelijke hiërarchische structuren die er rond zijn gebouwd. Dat bedienaren van de betrokken eredienst straffeloos zijn gebleven bij flagrante gevallen van kindermisbruik is simpelweg een schande, die iedereen beroert – gelovigen en ongelovigen.

Dany Vandenbossche

.....

Welk levensbeschouwelijk onderwijs?

Paul De Knop, Patrick Loobuyck en anderen pleiten voor één vak levensbeschouwing, in antwoord op de opmerking van aartsbisschop Léonard over het godsdienstonderwijs (De Morgen, 12 mei 2010). Zij schrijven onder meer: 'Voor de samenleving is het ergste echter dat in het officieel onderwijs systematisch de segregatie van verschillende levensovertuigingen wordt georganiseerd.'

Segregatie? In het officieel onderwijs? Is dit geen tikfout, moet er niet staan: 'het confessioneel onderwijs'? Indien het geen tikfout is, dan vermoed ik dat nogal wat ondertekenaars het gemeenschapsonderwijs niet uit eigen ervaring kennen, evenmin als hun kinderen en kleinkinderen. Dat zou niet zo vreemd zijn, want het confessionele net leidde en leidt de overgrote meerderheid van de Vlamingen op. Alvast Patrick Loobuyck, Eva Brems en Ludo Abicht gingen naar katholieke scholen.

'Segregatie in het officieel onderwijs'

Loobuyck schreef al eerder dat de segregatie in het gemeenschapsonderwijs zich niet beperkt tot de levensbeschouwelijke vakken: 'Het schoolpactstelsel resulteert vandaag in een onpraktisch, duur en gesegregeerd systeem in het officieel onderwijs waarin leerlingen per levensbeschouwing afzonderlijk gezet worden. Deze segregatie beperkt zich overigens niet tot de levensbeschouwelijke vakken. Al van in de kleuterklas worden ouders gevraagd om aan te geven welk levensbeschouwelijk vak kindlief zal volgen, zodat de school alvast kan groeperen per klas – dat levert minder moeilijkheden op voor de uurroosters. De verzuiling, die in 1958 erg bepalend was voor het schoolpactcompromis tussen vrijzinnigen en katholieken, speelt dus nog elke dag haar rol in ons onderwijs, alle inspanningen tot ontzuiling ten spijt' (23 oktober 2009). Loobuyck pleit voor 'een inclusief levensbeschouwelijk vak', in plaats van de lessen godsdienst en zedenleer; zonder evenwel

te preciseren of hij dat ook bedoelt in het confessioneel onderwijs. Hij organiseerde in 2009 aan de Universiteit Antwerpen een tweedaags symposium over hetzelfde thema (zie <http://www.liberales.be/essays/loobuyckschoolpact>).

In een interview in Knack zegt Loobuyck dat het nieuwe vak echter geen levensbeschouwelijk vak moet zijn, maar een algemeen vormend vak over levensbeschouwingen. Volgens hem is het vak zedenleer nu ingepalmd door de vrijzinnige zuil terwijl het oorspronkelijk bedoeld was als een neutraal vak (zie: <http://www.google.be/search?q=loobuyck+patrick&hl=nl&client=safari&rls=nl-nl&start=20&sa=N>).

Heeft Loobuyck deze visie overgehouden aan zijn eigen confessionele opleiding, of aan het trauma dat hij zijn geloof verloren heeft (tijdens zijn studie godsdienstwetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven) maar zich ook niet thuis voelt bij de vrijzinnigen? Ik zie dat in gemeenschapsscholen, anders dan in het katholieke net, leerlingen van diverse levensovertuigingen samen zitten in alle lessen, op de speelplaats, tijdens sportnamiddagen en uitstappen. Elke overtuiging wordt als gelijkwaardig behandeld, ook omdat de leraren een mix vormen van politieke en levensbeschouwelijke diversiteit. Het kan niet anders dan dat tussen de leerlingen vriendschappen gesmeed worden over de godsdiensten en vrijzinnigheid heen. Deze school is dus een weerspiegeling van de hedendaagse pluralistische samenleving.

Lessen zedenleer meer nodig dan ooit

Waarom blijven lessen godsdienst (van diverse boeken) en lessen niet-confessionele zedenleer nog nodig? Omdat moraal, normen en waarden, niet alleen in het gezin of in de jeugdclub of disco worden aangeleerd, maar er ook een meer professionele opleiding moet zijn – zoals voor lezen, schrijven, rekenen, biologie, geschiedenis. Of willen we de overdracht van en vorming over normen en waarden overlaten aan de vrije markt van commerciële media, reclame, internet, films? Maar één gezamenlijke levensbeschouwelijke les, samen voor vrijzinnigen en gelovigen van diverse profeten, zou natuurlijk

verworpen worden door de rooms-katholieke kerk, en door de vele scholen en ouders die een 'christelijk project' willen. Weer andere ouders kiezen joodse scholen. *Inhoudelijk* hebben ook vrijzinnig humanisten een andere benadering van de moraal dan gelovigen, wier diverse kerken weer onderling verschillen omdat ze telkens hun eigen positieve waarden én zonden hebben. Gelovigen zullen de eersten zijn om dit bij te treden. Zij steunen zich op millennia oude heilige teksten die onveranderlijk zijn, en op uitspraken van gezagdragers die het woord gods vertolken. Daarentegen moeten atheïsten leren om door redeneren en vele keuzen hun eigen visie zelf op te bouwen in evenwicht met de samenleving waartoe ze behoren. Dit denkproces is geen spontane, aangeboren vaardigheid, maar moet aangeleerd worden en ingeoefend – evengoed als wiskunde, lichamelijke opvoeding, vreemde talen.

Ik eindig met mijn persoonlijke ervaring met de lessen zedenleer, uiteraard in officiële scholen: een lagere school van de Stad Antwerpen, en het Koninklijk Atheneum Berchem. Wat ik daar in de lessen moraal heb geleerd en geoefend, heeft mijn hele leven gekleurd, en nog vandaag stelt het mij in staat nieuwe keuzen te maken, steeds na onderzoek van de feitelijke werkelijkheid, want de wereld is diepgaand veranderd sedert mijn schooltijd. Ik merk dat andere mensen vaak oordelen zoals de traditie voorschrijft, of zoals in hun krant of op hun tv-zender wordt voorgedrukt. Ik beweer niet dat zulks ook het geval is voor de ondertekenaars van het artikel; allen zijn namelijk *professionele*, universitaire (moraal) filosofen die tijdens vele jaren wetenschappelijk werk hun techniek en visie hebben verfijnd – overigens niet altijd met diepgaande kennis van zaken, zoals ze aantonen in hun opiniestuk. Maar voor alle anderen, jonge medeburgers en kiezers, moeten er levensbeschouwelijk gekleurde lessen moraal blijven bestaan.

Frank Roels

Deze brief verscheen in verkorte vorm reeds in De Morgen.

.....

Ontdopen: een machteloos symbool

Naar aanleiding van de recente pedoflieschandalen stijgt het aantal mensen dat zich wil laten ontdopen. Meer dan een symbolische geste kan dit niet zijn: er is geen enkel financieel gevolg voor het kerkelijk instituut aan verbonden en volgens de leer van Rome is het doopsel een onuitwisbaar stempel op de ziel; je blijft dus levenslang gedoopt en als je erin gelooft zelfs tot in de eeuwigheid.

Wat mij al jaren bezighoudt is de vraag of baby's dopen, wat wil zeggen ze inlijven bij een kerkgemeenschap, geen vorm van kindermishandeling is. Zeker als je bedenkt dat het doopsel de eerste stap is naar een jarenlange indoctrinatie via het katholiek onderwijs en de katholieke erediensten en rituelen zoals de eerste en plechtige communie.

Bij indoctrinatie zijn dezelfde eigenschappen aanwezig als bij seksueel misbruik: het zijn de volwassenen die zich opdringen aan de kinderen, er is het machtsonevenwicht, er is het weerloze slachtoffer dat in mijn ogen geestelijk wordt misbruikt.

Ouders hebben het recht om hun kinderen volgens hun overtuiging op te voeden, zou je kunnen opwerpen, maar welke rechten van het kind staan daar tegenover? Is de indoctrinatie geen aanslag op hun vrijheid van denken en voelen, is het geen ontkenning van hun recht om min of meer spontaan te groeien naar een eigen inzicht? Ik gebruik met opzet het werkwoord 'voelen' omdat het meer betreft dan een intellectuele hersenspoeling: ik behoor nog tot een generatie die het zondebesef kreeg in gehamerd, wat tot op de dag van vandaag repercussies heeft op mijn gevoelsleven, in het bijzonder mijn vermogen of beter gezegd onvermogen om van het leven te genieten: niets doen is voor mij de zonde van de ledigheid, zodat ik niet anders kan dan dagelijks een of andere 'prestatie' te leveren, elke dag moet iets tastbaars opleveren als een soort bestaansrecht. En dan zwijg ik nog over de zonde van de onkuisheid die bij heel wat generatiegenoten tot 'misvormingen', dwangge-

© Norbert Van Yperzeele

Nog over de scheiding van kerk en staat

Met een recente uitspraak van de paus

'Neen, dat geloof ik niet, dat de paus tegen de scheiding van kerken staat zou zijn', stelde een katholieke vriend. Ik zocht het op en vond een artikel in Elsevier, tijdschrift voor de betere lagen van de Nederlandse bevolking: 'Vrijdag 12 september 2008. Een scheiding tussen kerk en staat is essentieel om de religieuze vrijheid van mensen te garanderen, vindt paus Benedictus XVI. "Voor christenen is het altijd duidelijk geweest dat godsdienst en geloof niet politiek zijn." Dat heeft de paus vrijdag gezegd in het vliegtuig op weg naar de Franse hoofdstad Parijs.' (zie www.elsevier.nl/web/10203209/Nieuws/Cultuur-Televisie/Paus-Scheiding-kerk-en-staat-is-essentieel.htm). Waarde lezer, ik ben het uiteraard volkomen eens met de paus. Let wel, de paus zei 'altijd'; ik herhaal even: 'Voor christenen is het altijd duidelijk geweest dat godsdienst en geloof niet politiek zijn.' Misschien zijn die woorden ingegeven door het evangelie: 'Geef aan de keizer wat aan de keizer toekomt, geef aan God wat aan God toekomt.'

Ik hoef niet te zeggen dat de paus een diepgelovig christen is en dat het normaal is dat hij voor zijn uitspraken inspiratie vindt in de evangeliën. Zelfs Kruithof zei dat hij sterk beïnvloed was door de 'Christelijke' moraal, niet de christelijke moraal van zijn protestantse ouders, maar 'de moraal van Christus zelf.' Die moraal vond hij in de evangeliën (opnames van interviews met Kruithof waren te beluisteren op de tentoonstelling die aan hem gewijd was in het Huis van Alijn).

Het is dus niet voor niets dat de Bijbel een heilig boek is. Men zegt dat er contradicties in voorkomen en men zegt trouwens hetzelfde van andere heilige boeken. Maar ligt precies niet daarin hun sterkte? Ook het leven, ons leven en onze eigen psyche zijn niet consistent, bevatten tegenstellingen, denk maar aan de conflicten tussen bewustzijn en onderbewust-

dachten of seksuele problemen heeft geleid. Naar mijn persoonlijke ervaring en naar mijn inzicht gebaseerd op observaties van generatiegenoten is deze indoctrinatie minstens zo schadelijk als een seksueel trauma: je geneest er nooit helemaal van en het zorgt voor een levenslange onrust en ontevredenheid met jezelf.

Daarom ben ik van oordeel dat de geestelijke ontwikkeling van kinderen niet mag verwrongen worden door ze oordelen in te lepelen die ze op hun leeftijd nog niet kunnen duiden. De kinderdoop is bovendien een uitvinding die niets te maken heeft met de oorsprong van het christendom: aanvankelijk werden enkel volwassenen gedoopt die uit eigen beweging voor het geloof hadden gekozen. En zo hoort het ook: geef kinderen een opvoeding in algemene waarden die voor iedere burger kunnen gelden en pas wanneer zij er oud genoeg voor zijn, kunnen zij een levensbeschouwelijke keuze maken. Ik zie niet in

waarom de keuze voor seksuele intimiteit een minimumleeftijd moet krijgen en die voor mentale intimiteit niet: in beide gevallen word je aangetast tot in je onderbewuste en in beide gevallen is dat even erg.

Om die redenen droom ik al meer dan dertig jaar van één pluralistisch scholennet in Vlaanderen. Laat de jongeren kennismaken met de belangrijkste levensbeschouwingen en ethische systemen en stimuleer hen om daaruit een creatieve keuze te maken.

'De mens is een zingevoel', schreef Jaap Kruithof. Men zou ook kunnen zeggen dat de mens in de eerste plaats een zinzoeker is. Deze zoektocht is niet de meest comfortabele keuze, maar het is wel de meest waardige. Leven in waardigheid betekent dagelijks betere vragen stellen en de illusie laten varen dat men op alles een antwoord weet.

Staf de Wilde

.....

zijn (om een Jungiaanse term te gebruiken). De heilige boeken zijn levensecht en raken ons daarom diep in ons zijn. Consistentie is daarentegen dood, het brengt geen brood op de plank. Consistentie is geen vereiste in de kunst, ja, ook in de wetenschap komen contradicties voor. Voortdurend liggen wetenschappers met elkaar in de clinch, voortdurend moeten ze vroegere uitspraken herzien. Kan men dan nog zeggen dat de wetenschap vaste grond onder de voeten biedt? Bovendien – het mag eens gezegd worden –, wetenschap houdt zich slechts bezig met oppervlakkige dingen en zelfs steeds meer met cijfers, niet met de grond van het bestaan, niet met de zin van het leven, niet met het waarom der dingen. De wetenschap en zeker het sciëntisme moesten bijgevolg gedeconstrueerd worden. Sommige hedendaagse verlichte geesten hebben dat heel goed begrepen en huldigen de postmoderne, multiculturele visie.

Ik wil er even aan herinneren dat de idee van religieuze vrijheid ook voorkwam in de Verlichtingsfilosofie, maar die filosofie lag later wel aan de bron van het communisme en het nazisme – daarom nemen de postmodernen er afstand van. Het zijn trouwens ook slechts fundamentalistische vrijzinnigen die bijvoorbeeld aanstoot nemen aan de foto waarop onze koning voor de paus knielt. De koning is een mens als een ander en heeft, zoals iedereen, recht op gewetensvrijheid en een vrije meningsuiting. Laten we a.u.b. niet fanatiek worden. Antiklerikalisme is overigens *passé* in onze ontzuilde samenleving.

Mijn kleinkinderen zijn geboren in het buitenland, in een protestants dorp. De school is er uiteraard christelijk. Mochten ze terugkeren naar België, dan zou het voor hen zeer verwarrend zijn indien de spirituele draad zou doorgeknippt worden. Aangezien in België bijna alle christelijke scholen katholiek zijn en het onderwijs er minstens zo goed is als in het officiële net – sommigen zeggen zelfs beter, vanwege de belangrijke giften – kunnen mijn kleinkinderen het best naar een katholieke school gaan. Maar gezien de toename van het aantal islamieten wereldwijd mogen mijn

kleinkinderen niet eenzijdig christelijk opgevoed worden. Ik zou ze de zondag of op één of meerdere avonden in de week, naar de *madrasah*, de moslimschool sturen; ze krijgen er een goede geheugentraining en leren er nog Arabisch bij ook.

Maar ik weet dat ook dit risico's inhoudt. Stel je voor dat mijn kleinkinderen zouden moeten solliciteren in een multinational met joodse roots en dat dan blijkt dat ze wel de Bijbel en de Koran kennen, maar niet de Thora. Omdat breddenkende gelovige joden anderen toelaten op hun religieuze feesten, kan het zeker geen kwaad dat mijn kleinkinderen via die feesten vertrouwd zouden worden met de joodse culturen dat ze later ook van een rabbijn les zouden krijgen.

In dit verband moet gezegd worden dat het niet is omdat kerken staat gescheiden moeten zijn, dat er geen religieuze politieke partijen zouden mogen bestaan: de hindoeïstische BJP in India, de orthodoxe partijen in Israël, de AK-partij in Turkije, de katholieke en protestantse partijen in Europa. Het is dus volkomen normaal dat in een democratie de partij waarvan de politiek gebaseerd is op het christendom de grootste macht heeft in ons land. De paus sprak van geloof dat niet politiek mag zijn, maar hij zei niet dat de politiek afzijdig moet blijven van het geloof en bijvoorbeeld het geloof niet zou mogen ondersteunen. De paus denkt dus niet eng, hij inspireert graag politici met een spiritueel gefundeerde ethiek.

Mijn ideaal is de *uomo universale* uit de renaissance. Ik hoop dat mijn kleinkinderen dat zullen worden, met andere woorden dat hun bestaan zal gestoeld zijn op een diepzinnige, inclusieve, multiculturele, spirituele ontwikkeling. Ik hoop dat hun schoolse en staatkundige omgeving hen in die richting zal vormen. Ik hoop zelfs dat ze een beetje vrijmetselaar of Rotary of iets dergelijks zullen worden. Je weet nooit waar het goed voor is. 'Een beetje', zei ik, want zich voor de ene of andere strekking inzetten is nergens goed voor; trouwens, in het algemeen is engagement in een partij, organisatie, vereniging, nergens goed voor: de

grens tussen engagement en fanatisme is zeer dun, en de tijd van de grote verhalen is voorbij. Vandaag beseft men dat er vele culturen zijn en dat iedere mens zijn waarheid heeft. Alle mensen zijn gelijk. De diverse waarheden/culturen moeten dus als gelijkwaardig gezien worden.

Ik hoop dat mijn kleinkinderen vrijzinnigen zullen zijn, maar dan wel met een diepe, mystiek religieuze ondergrond. Daarbij kan de referentie naar een gevestigd, hoogstaand geloof zeker behulpzaam zijn – onze beschaving heeft nu eenmaal bepaalde, niet te negeren spirituele grondvesten. Darwin mag dan wel gelijk hebben, velen, ook vrijzinnigen, beseffen dat er toch iets moet zijn. Anders gezegd, ik hoop dat het religieuze vrijzinnigen worden, eventueel zelfs atheïsten, met een diepe spirituele basis, die zingevoelt aan het leven. En mochten ze aan politiek doen, dan hoop ik dat ze op die basis de toekomstige staat zullen mee helpen vormen. A propos: vroeger gebruikte men de ouderwetse termen 'godsdiens' en 'godsdiensigheid', vandaag spreekt men daarentegen van 'religie' en 'religiositeit'. Die woorden zijn minder scherp, meer inclusief. Men hoeft ook niet meer te zeggen in God te geloven, men kan rustig zeggen theïst te zijn, een vrijzinnig theïst bijvoorbeeld. Niemand valt daarover.

Vrienden, door het breddenkend humanisme dat aan de grond ligt van deze postmoderne lofrede, stel ik voor deze tekst op te nemen als principeverklaring voor onze HVV.

P.A. Rodie

NB: Deze bijdrage is de resultante van authentieke teksten en uitspraken van bepaalde academici, auteurs en andere vooraanstaanden die als vrijzinnig doorgaan of zich zo noemen. Wie zich bij het lezen van deze tekst ergerde, vooral bij de laatste regel, raad ik aan de naam van de 'auteur' aandachtig te lezen. De opgetekende uitspraken en redeneringen getuigen inderdaad van schrijvende onwetendheid, holle retoriek en ziekelijk opportunisme, maar ze zijn in zwang en brengen ernstige schade toe aan ons imago. A.C. #

.....

A full-page photograph of Nic Balthazar, a bald man with a slight smile, wearing a dark grey blazer over a teal polo shirt and dark trousers. He is standing in a field of tall green weeds. Behind him are the ruins of a stone wall, partially covered in ivy and other climbing plants. The background shows more greenery and a small body of water in the distance.

Nic Balthazar

- Geboren in 1964 in Gent.
- Studeerde Germaanse talen en theaterwetenschappen.
- Werkte voor programma's als Ziggurat, Filmfan en Vlaanderen Vakantieland.
- Publiceerde in 2002 *Niets was alles* wat hij zei. Deze jeugdroman leidde tot het theaterstuk *Niets* en de film *Ben X* (2007), die internationaal in de prijzen viel.
- Is flexitariër en roept uit ecologisch en ethisch oogpunt op tot een collectieve verandering van levensstijl.
- Bereidt momenteel een film voor gebaseerd op het leven van Mario Verstraete.

© Gerbrich Reynaert

Interview met Nic Balthazar

Minder is meer

Met de Wachtnachten de Wereld Vegetarisme Dag in aantocht is het hoog tijd voor een gesprek met Nic Balthazar, het ecogeweten van Vlaanderen. Ik tref hem in zijn favoriete Gentse pizzeria. Een geschikt moment zoeken voor het interview ging eerder moeizaam, zijn overvolle agenda gooide roet in het eten van de eerste afspraak. 'Ik denk altijd: over twee weken wordt het rustiger', zucht hij wanneer we telefonisch een nieuwe datum zoeken, 'maar dat gebeurt nooit.' Tijdens het interview staat zijn smartphone niet stil. Wanneer onze gerechten arriveren blijf ik dan toch geen vegetarische pasta te hebben besteld. Hoewel dat wel mijn bedoeling was: ook beleefdheid heeft een ondergrens. De berg gehakt en ham op mijn bord is torenhoog. Als dat maar goed gaat.

Groen gezin nv

Je schrijft, regisseert, recenseert en presenteert. Daarbovenop zet je je ook nog eens actief in voor een heel rist goede doelen. En je bent echtgenoot en vader. Niet bang om jezelf op een dag voorbij te lopen?

Ik leef bij de regelmaat van de totale onregelmaat en dat vind ik zeer plezierig. Natuurlijk is het soms best moeilijk, zeker omdat ik ook nog eens leef in een constellatie die gezin heet. De vier deelnemers aan dat spel doen allemaal onverwachte dingen, vooral dan mijn vrouw (fotografe en mediafiguur Lieve Blancquaert, red.). Soms lijken wij wel een naamloze vennootschap, met beheersraden op vrijdag om te zien wie waar is tijdens de week die komt.

Hoe hou je dit hectische tempo vol?

Eigenlijk doe ik minder dan ooit tevoren, ik ben echt gaan *downshiften*. Ik ben *halftime* gaan werken, dankzij de mogelijkheid van loopbaanonderbreking bij de VRT zelfs heel vaak *notime*. Ik doe dan wel weer een heleboel andere dingen, maar toch: ik heb mijn leven in eigen handen genomen.

En dat geeft rust?

Dat geeft enorm veel rust! Fulltime in dienst zijn van de VRT en mijn agenda helemaal door andere mensen laten bepalen, ik zou het niet

meer kunnen. Dat huis heeft me heel veel mogelijkheden gegeven en daarvoor ben ik het zéér dankbaar. Maar de vrijheid die ik nu heb is fantastisch.

Een dergelijke keuze behoort natuurlijk niet voor iedereen tot de mogelijkheden...

Veel mensen denken dat *downshiften* voor hen onhaalbaar is, maar niets is minder waar.

Veel mensen denken dat downshiften voor hen onhaalbaar is, maar niets is minder waar.

Wat is dan de sleutel?

Heel simpel: snoeien. Het is bijvoorbeeld belachelijk hoeveel dure auto's er rondrijden. Heel wat Vlamingen tellen 25.000 euro neer voor hun

wagen, wat omgerekend vaak neerkomt op vijf jaar lang één dag per week werken... Voor een wagen! Dan is mijn voorstel toch niet zo absurd: verkoop die auto, verplaats je met de fiets en het openbaar vervoer en geniet van een weekend van drie dagen. Neem je leven terug in handen, het is zeer kort en na de dood is het gedaan. Mensen blijven maar doorgaan alsof ze zeven levens hebben.

Voor het geld?

Inderdaad. Het idee dat we geluk kunnen kopen is alomtegenwoordig. Je mag daarbij de kracht van reclame niet onderschatten. De

reclamebusiness brengt al een hele tijd onze diepste neurologische processen in kaart en wendt die kennis aan om ons nog meer te laten kopen. Tel maar eens na aan hoeveel reclame-minuten wij dagelijks worden blootgesteld. Door al die aansporingen om te consumeren gaat de televisiekijker uiteindelijk denken dat het leven stilvalt zonder nieuwe aankopen. Dat het ook anders kan, vind ik een ongelooflijk rustgevend gedachte. Natuurlijk, ik heb een prachtig huis in het midden van de stad en ben een welstellend man: men zal zeggen dat ik makkelijk praten heb. Maar ik ben welstellend net omdat ik weinig nodig heb. Mij mogen ze heel veel afpakken.

Dus je hebt geen auto?

Ik heb een auto, maar gebruik hem bijna niet meer.

Paul Hawken en 'natural capitalism'

Het belang van reclame toont het aan: binnen het kapitalisme draait alles rond winst, wat een overstap naar een groene economie en een vleesproductie die respect heeft voor dieren wel zijn bemoeilijkt... Word je hier nooit moedeloos van?

We hebben de luxe niet om moedeloos te worden. Het ijs op de wereld verdwijnt met een snelheid van anderhalve keer België per dag. Onwaarschijnlijk, ik kan het me zelfs niet voorstellen. Je moet geen genie zijn om te begrijpen dat dit een van de versnellingsmechanismen behelst: een wit oppervlak weerkaatst het zonlicht, een zwart oppervlak neemt zonlicht en dus temperatuur op. Hoe meer ijs verdwijnt, hoe sneller de ijsmassa die nog overblijft zal

'De groene economie breekt maar niet door en Paul Hawken toont aan waarom: het kapitalisme volgt helaas zijn eigen wet – het betere, slimmere idee wint – niet meer. De zeer machtige energielobby houdt de omschakeling tegen.' © Gerbrich Reynaert

smelten. En dan zal de *global warming* zeer plots een hoge vlucht nemen. Daar ben ik als de dood voor. Het moment dat dit mechanisme in gang schiet, is het afgelopen. Dan mogen alle beste voornemens van vandaag op morgen uitgevoerd worden, het zal te laat zijn.

Kunnen we wel nog tijdig in actie schieten om de planeet te redden?

Ja, maar de tijd dringt. Er is al onherstelbare schade toegebracht aan onze planeet en op dat vlak is de klok niet meer terug te draaien, maar we kunnen nog zeer snel een oorlogsinspanning leveren. Hiermee bedoel ik dat in het verleden duidelijk is geworden dat er door een oorlog – als alle neuzen plots in dezelfde richting wijzen – heel snel voor een totale ommekeer kan worden gezorgd. Kijk maar naar de Verenigde Staten tijdens de Tweede

Wereldoorlog: van zodra door de aanval op Pearl Harbor de politieke wil ontstond om deel te nemen aan de oorlog, bracht men een

Het idee dat we geluk kunnen kopen is alomtegenwoordig.

enorme oorlogsmachine op gang en voerde men de meest stoutmoedige militaire operatie ooit uit, met succes. Dit kunnen we vandaag ook en het is de oplossing voor het klimaatprobleem. We moeten heel even de broeksriem aanhalen, maar zullen al gauw op heel veel nieuwe ideeën stuiten die ons leven kunnen verbeteren.

Maar net zoals bij een oorlog speelt bij het oplossen van de milieuproblematiek de economie een sleutelrol. Zonder de

economische noodzaak tot veranderingen een bedrijfsleven bereid tot verandering, zal het niet lukken de milieuproblemen op te lossen.

Dat klopt, maar zelfs Rudi Thomaes, de gedelegeerd bestuurder van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO), stelt dat die economische noodzaak al aanwezig is: we zijn de boot van de groene economie aan het missen en dat zal ook bij ons onherstelbare economische schade aanrichten.

Cruciaal in deze discussie is de visie van Paul Hawken, onterecht onbekend in België. Hij stelt dat we naar een *natural capitalism* moeten, een economisch systeem dat het natuurlijk kapitaal van onze planeet incalculeert. Hij toont ook aan dat het kapitalisme helaas zijn eigen wet – het betere, slimmere idee wint –

niet meer volgt, waardoor de groene economie niet doorbreekt. Want eigenlijk zouden de nieuwe manieren om energie te winnen economisch moeten zegevieren: zonnepanelen zijn een duurzame en dus een slimmere manier van energieopwekking dan die uit de fossiele brandstoffen en zouden dus de voor-

We hebben de luxe niet om moedeloos te worden.

keur moeten genieten van de producenten. Dat gebeurt maar niet, omdat de enorm machtige energielobby er een stokje voor steekt. Zij houdt iedereen – tot de president van de

Verenigde Staten toe – in de tang, trekt de conclusies van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) in twijfel en maakt de wetenschappers van dat instituut verdacht. En zo stevenen we recht op de afgrond af. Terwijl het kapitalisme op zich de groene alternatieven zoveel mogelijkheden biedt: mochten we twintig jaar geleden volop geïnvesteerd hebben in zonnepanelen en windenergie – wij Belgen zijn daar pioniers in – dan waren wij nu ‘zonneseijs’ en de rijkste natie ter wereld.

Van ‘The Big Ask’ tot ‘Wachtnacht’

Kan de groene revolutie op nationaal niveau gerealiseerd worden?

Natuurlijk, we moeten gewoon de knop omdraaien en investeren in technologische ontwikkeling.

Maar is de politieke wereld in een democratie – waar het beleid regelmatig onderhevig is aan verkiezingen – wel geschikt om zo’n allesomvattend en grensoverschrij-

dend probleem op de lange termijn aan te pakken?

Natuurlijk kunnen we het klimaatprobleem niet *soloslim* oplossen, België is slechts een speldenprik groot. Maar we kunnen wel een voorbeeld stellen, wat een grote impact zou hebben. De politieke leiders in China kunnen het zich niet permitteren nu de overstap naar groene energie te prediken. Dat zou politieke zelfmoord zijn, daar de Chinezen – die ons voorbeeld volgen – er ondertussen ook van overtuigd zijn dat hun geluk afhangt van die nieuwe diepvries, auto, airco... Zaak is nu te tonen dat de groene economie zeer succesvol kan zijn. Dan zal ook een land als China die zinvollere weg inslaan en overschakelen op een duurzame economie.

Maar vergis je niet, ook op kleine schaal is verandering zinvol. Kijk maar naar de stad Gent, die – en dat zal niet enkel elke Gentenaar zeggen – er toch echt wel beter op is geworden met de uitvoering van wat ik nu even ‘groene’ ideeën noem: fietspaden, meer openbaar vervoer, enzovoort. Zelfs de handelaars die vroeger schreeuwden dat het verkeersvrij maken van de Veldstraat en de Graslei hen zou beroven van hun inkomsten, zien nu de voordelen in van de ommekeer. Hebben we nu niet bewezen aan de wereld dat je een stad ook op een economisch zinvolle manier aangenamer kan maken?

Veel BV’s lenen hun bekende kop wel eens voor een goed doel. Jij daarentegen ging zelf tot actie over. Vanwaar dit actief engagement?

Dat kreeg ik met de moedermelk mee: ik ben de zoon van zeer geëngageerde ouders, die bijvoorbeeld de eerste antirakettenbetogingen mee hebben georganiseerd.

Ik heb als kleine jongen ook gezien dat der-

gelijke initiatieven hun doel niet missen. Wij aten geen sinaasappels uit Zuid-Afrika, ook al zei iedereen dat dat geen aarde aan de dijk zou brengen. Nelson Mandela is daar uiteindelijk wel president geworden. Wij gingen ook niet op reis naar Spanje, en dat land is uiteindelijk een democratie geworden. Ik was er ook bij

In een democratie moet jij duidelijk maken wat je wilt.

toen de Berlijnse Muur viel onder druk van de bevolking.

Ik ben ervan overtuigd dat mensen meer

macht hebben dan ze denken: het werkt als we met zijn allen zeggen wat we willen, in plaats van steeds maar weer van de politici te verwachten dat zij het initiatief nemen. In een democratie moet jij duidelijk maken wat je wilt.

Op 11 september gaat daarom op het Sint-Pietersplein de Wachtnacht door, duizenden mensen zullen er met een videoboodschap aan de politieke wereld tonen dat ze wachten op de verwezenlijkingen van de Millenniumdoelstellingen. Jij gaat daar opnieuw een grote collectieve videoboodschap helpen opnemen. Hoe kwam je op het idee om Vlaanderen op deze manier bewust te maken van de milieuproblematiek?

Friends of the Earth vroeg me destijds om een videospot te maken over *global warming*. Ik vond dat ik dat moest doen, dat er geprotesteerd moest worden. We hebben allemaal boter op het hoofd – ik ook, mijn *airmile* status is groter dan deze straat en met *Vlaanderen Vakantieland* heb ik mensen er zelfs toe aangezet om te reizen. Maar we mogen ons niet laten verlammen door schuldgevoel, er zijn verschillende manieren om verandering teweeg te brengen.

De beste manier om hier succesvol toe op te roepen is een positieve boodschap te brengen, ook al is dat niet gemakkelijk omdat het probleem zo groot en nakend is. En je moet een stunt neerzetten om de aandacht van de media te trekken. Want die zijn onverbiddelijk: ik heb de redacties afgedweild met de aankondiging van *The Big Ask*, maar op dat moment zou Bert Anciaux misschien overstappen van iD21 naar de socialisten en dat bleek al snel belangrijker dan *global warming*. Overal kreeg ik nul op het rekwest, en Tim Pauwels legde me uit waarom: het nieuws gaat enkel over dingen die okecht 'nieuw' zijn. En *global warming*, zo zei hij fijntjes, is niet nieuw. De overstap van Bert Anciaux was dus nieuwsvoer voor een hele week – ongelooflijk hoe dat is uitgemolken, wie weet nu nog dat iD21 ooit bestaan heeft? Omdat duizenden mensen opdaagden voor de opname van de videoboodschap, en omdat zowel VRT als VTM het clipje uiteindelijk meermaals in de programmatie opnamen, haalden we met *The Big Ask* uiteindelijk toch het nieuws en ontstond er een positieve *vibe*. We zijn er met de vrij simpele animatie in het filmpje goed in geslaagd de voorstelling van de gigantische catastrofe die op ons afkomt te koppelen aan de positieve boodschap dat we er nú nog iets aan kunnen doen. Daar ben ik nog altijd fier op.

Groen! blijft ondanks lichte winst ook na de laatste federale verkiezingen een kleine partij. De groene revolutie, de meerderheid van de kiezers lijkt er nog steeds niet van wakker te liggen...

Inderdaad. Onderzoek toonde ook aan dat de milieuproblematiek vóór de verkiezingen van afgelopen juni helemaal onderaan het prioriteitenlijstje van de gemiddelde kiezer bengelde. Communautaire perikelen bleken voor de meerderheid van de Vlamingen belangrijker.

Wat moet er op beleidsniveau dringend gebeuren om de nodige veranderingen te kunnen verwezenlijken?

Het is onbegrijpelijk dat er nog altijd geen *task force* is opgericht waarin alle betrokken ministers – die van economie, tewerkstelling, klimaat, milieu, energie, innovatie, noem maar op – samen aan de kar van de verandering trekken. Slechts een tiende van het geld dat onlangs is vrijgemaakt om de banken te redden investeren in onze universiteiten en bedrijven voor de ontwikkeling van nieuwe, duurzame technologie... het zou iedereen rijker en ons leven beter en zinvoller maken.

De Electrabels van deze wereld zouden op straffe van nationalisering moeten verplicht worden om over te stappen op groene energie. En zoals ik al eerder aantoonde, is het lokmiddel overtuigend: waarom zouden we met groene energie geen winst kunnen maken? Eén dag zonneshijn volstaat om ons een jaar de pleuris aan energie te geven. Je hebt een stukje in de Sahara nodig ter grootte van Frankrijk om heel de aarde te voorzien van elektriciteit. Zeg me dus niet dat het niet haalbaar is.

Absurd veel vlees

Ondanks de klimaatproblemen en de onhoudbare bevolkingsdruk heb je twee kinderen op de wereld gezet. Getwijfeld?

Neen, want omwille van de klimaatproblematiek geen kinderen meer willen zou zijn als stoppen met ademen omdat de lucht vervuild is. En hoe ga je zes miljard mensen ervan overtuigen zich niet voort te planten? Dat is toch waanzin! We moeten gewoon een manier vin-

den om met al die miljarden mensen te kunnen leven op deze planeet. En hoe moeilijk ook, dat is natuurlijk mogelijk. Massaal minder vlees eten is daarbij bijvoorbeeld een deel van de oplossing. De vleesproductie belast onze planeet zes tot tien maal meer dan het kweken van groenten. Er wordt 15.000 liter water verbruikt voor één gram rundvlees. In een wereld waarin tegen 2025 65 procent van de bevolking in waterstress zal leven! Het feit dat 1,2 miljard mensen honger hebben op deze planeet en 1,2 miljard ook *obees* zijn, is toch te gek voor woorden. We eten gewoon absurd veel vlees.

Een van je uitspraken over vegetarisme: 'Al wie zijn verantwoordelijkheid niet neemt, is medeplichtig.' Kan je als individu iets aan het systeem veranderen?

Natuurlijk. Kijk maar naar roken, hoe snel de omschakeling daar is gebeurd van zodra men de lobbygroepen lichtjes aan de leiband heeft gelegd. Hetzelfde wat recyclen betreft: men beweerde dat geen enkele Vlaming dat zou willen doen, maar nu zijn we *kampioen-recycleurs*! Ook bedrijven, waaronder die in de bouwrijverheid, heeft men ervan kunnen overtuigen dat recyclen verstandiger en meer opportuun is dan altijd nieuw materiaal aan te maken. Iedereen ziet nu in dat we allemaal baat hebben bij het volgen van de groene logica.

Hoe lang ben je al vegetariër?

Eigenlijk ben ik *flexitariër*: ik eet soms nog vis. Ik heb een langzaam bewustwordingsproces doorgemaakt en ben zo'n negentien jaar geleden mijn vleesconsumptie begonnen terugschroeven.

Heb je een goede raad voor de beginnende flexi- of vegetariër?

Dezelfde raad die ik aan stoppende rokers geef:

je hoeft niet om te schakelen van vandaag op morgen. Eet gewoon steeds minder en beter vlees, waar geen dieren voor gemarteld werden. En weet hoe belangrijk je bijdrage is. De vleesindustrie is nu verantwoordelijk voor net iets onder de twintig procent van het broeikas-effect en tegen 2050 zou de voedselconsumptie in de zich ontwikkelende landen verdubbelen. Er moet dus echt iets veranderen.

Dieren worden in onze maatschappij als consumptiegoederen gezien. In hoeverre is deze mentaliteit volgens jou te herleiden tot het christendom, dat de mens als enige levende wezen een ziel meegeeft en hem dus superieur beschouwt aan de rest van de 'schepping'?

Het christendom heeft de mens tot God gemaakt. Het is opmerkelijk hoe antropocentrisch de Bijbel is, terwijl zeer veel andere godsdiensten uitgaan van het belang van de natuur en een bijna natuurlijk godsbesef hebben. Het staat letterlijk in de Bijbel: God creëerde de wereld en de mens kreeg alle dieren om hem ter wille te zijn, om voor hem te werken en hem van voedsel te voorzien.

Wijlen professor Jaap Kruithof verweet ook de vrijzinnigen antropocentrisme. Volgens hem was er binnen het vrijzinnig humanisme geen plaats voor dierenwelzijn. Akkoord?

Als we eerlijk zijn vinden wij onszelf als mens – en vaak zelfs als individu – de maat van alle dingen. Dat kan niet alleen de vrijzinnigen kwalijk genomen worden.

Het is wel zo dat er binnen de vrijzinnige gemeenschap toch nog een grotere responsabilisering op gang zou mogen komen ten opzichte van de wereld om ons heen en onze collega-diersoorten. Maar ik begrijp ook wel dat elke groep zich toespitst op zijn strijdpun-

ten. Als je die tegen elkaar begint af te wegen, verzeil je in een gigantische intellectuele strik en doet niemand nog iets anders dan op café zitten palaveren waar we zullen beginnen met het verbeteren van de wereld. En omdat daar uiteraard geen akkoord over kan gevonden worden... gebeurt er niets.

Een veelgebruikt groen argument is het belang van de latere generaties: we moeten de planeet

Ik zet me in voor de groene beweging omdat ik mijn kinderen anders niet meer in de ogen zou durven kijken.

deze aardbol wier voortbestaan afhangt van een gezonde aarde?

Wij zitten nu zo ernstig in de problemen door twee zaken: onegoïsme, dat zich uit in geldgewin en machtswellust, en onze hybris – we denken steeds opnieuw dat we de dingen kunnen blijven controleren, wat niet lukt en waar we dan Tsjernobylgewijs geen lessen uit trekken. Het enige dat eventueel nog dieper in ons zit ingebakken, is onze drang tot voortplanting. Daar kan men ons op aanspreken, dus het is een goede zet om onze kinderen bij het groene verhaal te betrekken. Ons gedrag op dit vlak is trouwens zeer paradoxaal. Enerzijds pampere we onze kinderen – ze behoren niet voor niets tot de achterbankgeneratie – en stomen we hen klaar voor een zo mooi mogelijke toekomst. Anderzijds verliezen we uit het oog dat als we zo voortdoen, er helemaal geen toekomst voor hen zal zijn. Daar begin ik mijn lezingen vaak mee: ik zet me echt niet in voor de groene beweging om mezelf interessant

te maken, ik doe het omdat ik mijn kinderen anders niet meer in de ogen zou durven kijken.

Mijn boodschap is dat we allemaal van vandaag op morgen een verschil kunnen maken. Met zijn allen consequent één dag in de week geen vlees eten betekent bijvoorbeeld 600.000 auto's minder op de weg. Het is geen gemakkelijk verhaal om te brengen, mensen geven het vlees eten niet gemakkelijk op.

Waarom doen mensen zo moeilijk afstand van hun dagelijkse portie(s) vlees?

Een veel gehoorde reden is: het is toch zo lekker... Maar dat is geen argument! Stel dat iemand over de Holocaust zou zeggen: goh, die joden waren toch niet allemaal sympathieke mensen. Dat doet helemaal niet ter zake, het doet niets af aan de gruwel van de feiten.

Engewoonte?

Inderdaad, vlees eten is zeker cultureel bepaald. We zijn in alles een kind van de wereld waarin we leven. Ook ik, kijk maar naar hoe vaak ik het vliegtuig neem, ondanks het feit dat dit ecologisch echt niet verantwoord is. De wereld is een dorp geworden, en voor je het weet vlieg je geregeld voor het werk naar een ander continent.

Boos op de kerk

Ben je ook als vrijzinnige actief en geëngageerd?

Wel, ook mijn atheïsme heb ik cadeau gekregen van mijn ouders. Bijgevolg is het altijd een evidentie voor mij geweest en heb ik de georganiseerde vrijzinnigheid nooit gezien als een beweging waar ik me nog even snel bij moest aansluiten. Maar dat ik er niet veel nood aan

heb, is natuurlijk een gevaarlijk gegeven. En ik ben die beweging wel ongelooflijk dankbaar en genegen en weet dat ze zeer erg nodig is geweest en is.

Gevaarlijk omdat de vrijzinnige verworvenheden door hun vanzelfsprekendheid gemakkelijker onder vuur dreigen te komen liggen?

Inderdaad. De CD&V en de christelijke beweging lijken vandaag op hun stappen terug te komen: een aantal zaken waarvan wij dachten

Religie verhindert vaak de dialoog die broodnodig is om wereldproblemen op te lossen.

dat ze stevig veranderd waren in onze maatschappij, worden opnieuw ter discussie gesteld. Dat is gevaarlijk. Het is ook onbegrijpelijk dat de katholieke kerk geen enkel teken

geeft dat ze haar positie bevraagt, nu er zo veel pedofiëschandalen naar boven komen. Tegen die schijn van onfeilbaarheid moeten we ons blijven verzetten. We moeten ook harder reageren tegen de acties van een man als George W. Bush, die tijdens zijn ambtstermijn de evolutietheorie van Darwin uit de scholen probeerde te weren. Ongelooflijk hoe hij ze poogde te vervangen door het verhaal van *intelligent design*!

Bij de meeste katholieke Vlamingen is het geloof verworden tot een soort folklore. Hun godsvrucht is hun hypocrisie. Maar dat het instituut kerk in ons land toch zo machtig en invloedrijk blijft, stemt me niet hoopvol.

In De Standaard verklaarde je dik een jaar geleden: 'Ik heb als atheïst of vrijzinnige altijd geleerd respect en begrip te hebben voor godsdiensten, maar daar begin

Over de katholieke kerk: 'Ik heb er een degout van. Omdat ze een totalitair, despotisch idioot aan het hoofd van haar instituut duldt en zich niet distantieert van een man die vindt dat homoseksualiteit een groter probleem is dan de opwarming van de aarde.' © Gerbrich Reynaert

ik nu op terug te komen.' Vanwaar deze uitspraak?

Mijn vrijzinnig bewustzijn heeft een serieuze boost gekregen bij het lezen van het briljante boek *God Is Not Great* van Christopher Hitchens. Hij beschrijft dat zo ongeveer in elke wereldproblematiek religie een van de grote boosdoeners is. Of het nu gaat over Afghanistan of Noord-Ierland, religie verhindert vaak de dialoog die broodnodig is om dergelijke problemen op te lossen. En zo richten de wereldgodsdiensten enorm veel maatschappelijke schade aan. Ik heb nog steeds erg weinig sympathie voor om het even welke kerk – en van de katholieke heb ik zelfs een degout. Omdat ze een totalitair, despotisch idioot aan het hoofd van haar instituut

duldt en zich niet distantieert van een man die vindt dat homoseksualiteit een groter probleem is dan de opwarming van de aarde.

'Ben X' en Mario Verstraete

Jewerkt momenteel aan een nieuwe film. Het verhaal is gebaseerd op het leven van Mario Verstraete, die in 2002 als eerste gebruik maakte van de euthanasiewetgeving in België. Waarom koos je voor dit verhaal?

'Leve euthanasie' (*lacht*) is niet de boodschap

Succes geeft je vleugels

die ik met deze film wil brengen. Het wordt vooral een pleidooi voor zelfbeschikkingsrecht, niet alleen wat onze dood betreft maar ook ons leven. Dankzij personen als Mario Verstraete durven en kunnen we onze dood meer in eigen handen nemen, maar veel mensen zijn er nog steeds van overtuigd dat we helemaal geen vat hebben op ons eigen leven. In hoeverre doen we een beroep op ons zelfbeschikkingsrecht? Hierover wil ik de kijker aan het denken zetten.

Ook met *Ben X* trok je de maatschappelijke kaart. Zie je jezelf een film maken zonder ethische boodschap?

Niet onmiddellijk. Natuurlijk lijkt een puur liefdesverhaal of een western maken me wel leuk. Maar een film neemt al gauw drie jaar van je leven in beslag en kost veel geld, en voor dergelijke projecten heb ik dat niet over. Bovendien probeer ik heel bewust iets te vertellen met mijn films, want het ergert me dat we ons vandaag cultureel dood amuseren. Kijk maar naar wat er op de tv gebeurt in de Verenigde Staten en Italië: er is enkel nog plat entertainment, en dat zorgt ervoor dat schurken aan de macht komen en blijven! Want we zitten in een collectieve roes en willen dus niet lastiggevallend worden met kritische boodschappen of onheilspellende berichten.

In *Ben X* wordt de kijker in het ongewisse gelaten over Bens lot en de zelfmoord-scène komt niet expliciet in beeld. Om een zelfmoordhype zoals met *Die Leiden des jungen Werthers* te vermijden?

Zeker weten. Ik heb me hiervoor ook laten adviseren door zelfmoordpreventiewerkers. De film is net bedoeld als wapen tegen suïcide, zeker bij jongeren. Het is schokkend hoe gedeprimeerd de Belgische jeugd is.

Je filmdebuut *Ben X* werd zeer lovend ont-haald. Werkt zoveel succes verlamdend?

Wat mij met *Ben X* is overkomen, is niet alleen fantastisch, het zorgt er ook voor dat ik voor volgende projecten veel gemakkelijker mensen en fondsen bijeenkrijg. Stel je voor dat de film geflopt was en ik nu te horen kreeg: jon-

*Vandaag
amuseren we ons
cultureel dood.*

gen, je krijgt nog één kans, zorg ervoor dat je het deze keer goed doet... Dan zou ik pas verkrampen tijdens het draaien van de volgende film!

Je broer en vader kozen voor een politieke loopbaan. Nooit overwogen om langs die weg aan een betere wereld te proberen bouwen?

Nee, daar ben ik helemaal niet geschikt voor. Ik blink niet uit in het voortbrengen van korte, krachtige boodschappen en dat is een handicap in een politieke wereld die beheerst wordt door slogans. Bovendien heb ik geen geduld en geen talent voor compromis. Dat hebben mijn broer en mijn vader wel, en ik bewonder ze ervoor. Ik probeer mijn steentje bij te dragen op mijn eigen manier, door te sensibiliseren – man na man en soms eens met 10.000 tegelijk. *The Big Ask Again* is in dertig talen gemaakt, toch ook niet mis.

Je broer Tom is schepen van Milieu en Sociale Zaken in Gent. Doet hij het goed?

Absoluut. Ik ben ontzettend fier op wat hij doet. Gent speelt een voortrekkersrol op vlak van milieubeleid en klimaat – en ook stedenbouw en mobiliteit. De Gentse *Donderdag Veggiedag* is een initiatief dat op wereldschaal meer en meer wordt gevolgd. Ik ben erg trots op Tom dat hij dit er heeft doorgekregen. Ook zoiets kleinschaligs als een grasmaaier

vervangen door schapen met een hoeder, heeft een grotere impact dan men denkt. Op lokaal niveau kan je echt dingen laten gebeuren. Maar het is verdomd hard werken, en ook daar ben ik – gedeeltelijk uit eigen keuze – geen held in. #

Leentje Van Hoorde

Op vrijdag 15 oktober 2010 gaat ter gelegenheid van de Wereld Vegetarisme Dag in het Vrijzinnig Centrum Liedts (Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde) Veggie met bubbels door. Nic Balthazar houdt er om 19:00 de lezing Dieren eten anno 2010. Met vegetarisch lekkers u aangeboden door Pacha Mama.

Prijs: €5. Info en reservatie (verplicht): Centrum Morele Dienstverlening Ronse (055 21 49 69 – cmd.ronse@uvu.be).

Stoverij Balthazar

Je eerste vegetarische gerecht is heel erg simpel! De basis is een soort *carbonnade flamande* waarbij je het vlees vervangt door Seitan Suprême (seitan is gemaakt van tarwe). Voorzie extra worteltjes, sjalotjes, bio-kastanjechampignons. Breng op smaak met look, oregano, een lichte kruidenbouillon en soya.

Bak de seitan hard af, en laat daarna de champignons en de worteltjes mee stoven. Blus met een Orval of een lekkere donkere Rochefort 8. Laat inkoken. Een lekkere scheut room toevoegen. Nog even lekker laten doorpruttelen. Opdienen met frietjes en mayonaise.

Tobias Leenaert is medeoprichter en directeur van EVA uzv (Ethisch Vegetarisch Alternatief).

Is vlees eten onethisch?

In de media verschijnen geregeld beelden die de brutaliteit van de vleesverwerkende industrie illustreren. Fokkerijen, slachthuizen, varkens- en kippenkwekerijen... dieren worden er massaal geproduceerd en behandeld als louter – winstgevend – voer voor de consumptiemaatschappij. Is vlees eten niet langer een ethisch verantwoorde optie?

De vraag of vlees eten al dan niet ethisch verantwoord is, kan op meerdere manieren worden geïnterpreteerd. We herformuleren ze als twee verschillende vragen: 1) Is het eten van vlees van dieren die werden gekweekt in de huidige, intensieve veeteelt ethisch verantwoord? en 2) Is het eten van vlees (*tout court*) ethisch verantwoord? De vragen zijn erg verschillend en we moeten ze afzonderlijk behandelen.

De meeste consumenten vinden de levensomstandigheden van de dieren in de intensieve veeteelt – wanneer ze erover horen – duidelijk ondermaats. Dieren worden erg in hun welzijn beknot: ze vervelen zich, kennen stress, zijn zeer klein behuist, zitten vaak in het donker... Daarna worden ze op overvolle trucks naar het slachthuis gevoerd, waar ze aan de lopende band worden gedood. Het leven van al deze dieren is zonder uitzondering ook erg kort: een braadkip leeft bijvoorbeeld zes weken en is dus eigenlijk nog een kuiken wanneer ze op ons bord belandt.

Ook in de ogen van de meeste omnivoren klinkt deze hele situatie onfair. De mening van die meerderheid blijkt ongeveer als volgt

te luiden: dieren mogen gedood worden voor voeding, maar ze moeten wel een goed leven krijgen. Slechts heel zelden zetten mensen deze gedachte echter om in de praktijk – door enkel vlees te eten dat ze dan wel ‘oké’ vinden. Dat dit morele gevoel gewoon overboord gegooid wordt voor en tijdens elke maaltijd, neemt niet weg dat het er is.

Er zijn niet alleen problemen met de levensomstandigheden van de dieren die we eten. Ook het doden – voor voedsel – en het eten van dieren *tout court*, in welke omstandigheden ze ook geleefd hebben, verdient ten minste een morele analyse. De morele afkeer van doden behoort tot de kern van de meeste ethische en religieuze systemen in de wereld. Doden kan enkel en alleen als daar een goede reden voor is. Dat geldt niet alleen voor mensen, maar ook voor dieren. Niemand zal zeggen dat het doden van pakweg een huismus een moreel neutrale daad is, zoals het schoppen tegen een rots of het slaan op een tafel. Willen we een huismus doden, dan hebben we daar een goede reden voor nodig, of we stellen een immorele handeling. Ook met koeien, kippen en varkens is dat zo. De mogelijke redenen die we kunnen aanhalen voor het doden van deze dieren zijn snel opgesomd: we eten ze omdat we ze lekker vinden, omdat ze ons een aantal voedingsstoffen bezorgen, omdat dieren eten een deel van onze culinaire cultuur is, en uit gewoonte. Enkel slecht geïnformeerde mensen – of mensen met economische belangen – zullen vandaag nog beweren dat we dieren

moeten eten om te overleven of zelfs maar om gezond te zijn. De vraag is dus of we in alle eer en geweten kunnen stellen dat we goede redenen hebben om dieren te doden.

98% van de westerse mensen eet (veel) vlees. Iets wat door bijna iedereen wordt gedaan kunnen we moeilijk ‘fout’ noemen. De vandaag heersende moraal lijkt er dus op neer te komen dat smaak een voldoende reden is om een dier te kweken en te doden.

De kwestie is echter dat het doden en eten van dieren gewoon gebeurt, zonder dat het individu of de maatschappij daar daadwerkelijk over nadenkt. Het lijkt geen bewuste keuze, maar veeleer een gewoonte die stilzwijgend wordt aanvaard. De confrontatie met de feiten is immers niet makkelijk, en de meeste mensen proberen de problematiek dan ook helemaal uit de weg te gaan. Dieren eten is misschien wel het allergrootste taboe van het moment. Maar taboes houden niet eeuwig stand, zeker niet in het licht van grote paradoxen. Alleen al de simpele vraag waarom we geen honden maar wel – de intelligentere – varkens eten, zou een rationeel en kritisch mens aan het denken moeten zetten. En als we écht beginnen te denken over deze kwestie, is er veel kans dat we vroeg of laat tot de conclusie komen dat dieren doden voor een hapje vlees onnodig, onethisch en ongewenst is. #

Tobias Leenaert

Laten we om te beginnen duidelijk het volgende stellen: niemand kan wredeheden tegen dieren verdedigen. Dat dierenleed niet door de beugel kan staat buiten kijf. Elk dier verdient een goede behandeling door de mens.

De juiste morele keuze ten opzichte van onze medemensen is de keuze die ervoor zorgt dat de groeiende wereldbevolking gevoed kan worden. Dit vraagt een objectieve en geen ideologische kijk op de voedselproductie waarbij grondstoffen op een efficiënte manier worden omgezet in voedsel voor zo veel mogelijk mensen. Daarbij hoort ook de veeteelt, zowel de extensieve als de intensieve.

De extensieve veeteelt opwaardeert graslanden die ongeschikt zijn voor akkerproductie tot eetbaar voedsel. De intensieve veeteelt zet plantaardige grondstoffen en reststromen om in voor menselijke consumptie geschikte vlees- en zuivelproducten. Een goed evenwicht tussen vlees en andere levensmiddelen levert netto het minste pollutie op en een maximum aan voedsel voor de wereldbevolking. Vleesproductie bannen zou een gigantische afvalberg opleveren.

Denk maar aan het sojaschroot bij de productie van sojaolie – een liter olie levert twee kilo schroot op –, tofu en biodiesel. Het is toch niet meer dan logisch dat we deze voor de mens onverteerbare fractie van de productie via de veeteelt omzetten in vlees in plaats van het op de composthoop te gooien. Hetzelfde geldt voor de bietenpulp die overblijft na de productie van suiker, de schillen en pulp van sinaasappels, het overschot aan wei uit de kaasproductie, schillen en afval van frietjes en chips, het gistoverschot van de bierproductie.

Daarnaast is er het verschil tussen vraag en aanbod. De landbouwer kan nooit op voorhand weten wat het rendement van zijn akkers zal zijn, dus mikt hij op een zekere opbrengst, zodat er ook in een 'slecht jaar' voldoende opbrengst is. Maar als het jaar beter meevalt is er een overschot, waardoor de prijs voor zijn producten daalt. Op dat moment kan de veeteelt dienen als buffer. Laat runderen en varkens de overschotten benutten. Als er het jaar daarop een voedselgebrek dreigt, kan de veestapel weer wat afgebouwd worden, en hoeft er niemand honger te lijden. Een aspect dat elke boer kent, maar dat de stedeling natuurlijk ontgaat. Doordat alle voedselsoorten het jaar rond te krijgen zijn, realiseert men zich niet meer dat er een hele planning nodig is om dit gedaan te krijgen.

Er is een hele bio-industrie rond het verwerken van deze nevenstromen die onlosmakelijk verbonden zijn met de voedselproductie. Deze benutten in de intensieve veeteelt is de meest rendabele en logische oplossing. De veehouderij levert zo een bijdrage aan het voeden van de groeiende wereldbevolking binnen de draagkracht van onze planeet. Natuurlijk is de som van deze nevenproducten niet in de juiste verhouding om tot evenwichtig voedsel te komen dat voor vee geschikt is. Er is ook een productie nodig van andere gewassen zoals voedermaïs, klaver en hooi. Deze producten worden dan effectief geteeld om vee mee te voederen, maar de vraag ernaar wordt gestuurd door de plantaardige kant van de voedselproductie en niet omgekeerd zoals onze vegetarische vrienden ons willen wijsmaken.

En als we verder kijken zijn er nog meer mogelijkheden. De meststoffen uit de veehouderij dragen bij aan de biogasproductie en zijn waardevolle grondstoffen voor de akker- en

Ludo De Clercq is voorzitter van Brok usw.

tuinbouw. Een deel van het slachtafval van de vleesproductie dat ongeschikt is voor menselijke consumptie wordt gebruikt in de pelsdierenhouderij. In Europa alleen al wordt jaarlijks circa één miljoen ton restafval dat afkomstig is van pluimveehouderijen, visverwerkende bedrijven en slachthuizen gerecycleerd als diervoeder in de pelsdierenhouderij en zo omgezet tot het natuurlijke kledingsmateriaal bont.

Er is in feite maar één realistische oplossing én ethisch verantwoorde keuze wat voedselproductie betreft. Dit is met een zo breed mogelijke kijk op de zaak zoeken naar een goed evenwicht tussen vlees en andere levensmiddelen, maar ook tussen de voedselproductie in het algemeen en andere noden zoals kleding, energie en verwarming. Dit zal netto het minste pollutie opleveren, het meeste mensen voeden en de mogelijkheid bieden een comfortabel leven te leiden. Vlees is een deel van de oplossing, niet van het probleem. #

Ludo De Clercq

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen voorafgeen kennis van elkaars standpunt.)

Over architectuur gesproken...

Natuur, cultuur, architectuur en stedelijkheid

'Om de aarde te behoeden voor ecologische destructie, zal ze eerst moeten worden verlost van het woekerende plaagdier mens' (Serge van Duijnhoven, De Morgen, 29 juni 2010).

In deel twee van deze reeks kondigde ik de bespreking aan van het wezen van de West-Europese stad. De actualiteit gebiedt mij om nog even jullie geduld op de proef te stellen. Ik heb immers ten onrechte de voornaamste protagonist van het verhaal buiten beschouwing gelaten: de mens, zijn plaats in de natuurlijke wereld en de onzorgvuldige manier waarop hij daar mee omgaat.

De stad wordt beschouwd als de meest demonstratieve uiting van cultuur en door haar gebruikers (bewoners) bewust of onbewust als zodanig ervaren. Als tijdruimtelijk fenomeen zijn alle menselijke verhalen slechts te herkennen binnen de plek en het tijdstip waar ze ontstonden. Daarom heeft elke cultuur haar eigen verhaal. Maar waar beginnen – en eindigen – die verhalen?

Menselijke beperking, overmoed en falen

'De mensheid kan slechts een beperkte hoeveelheid werkelijkheid aan.' T.S. Eliot (1888-1965) deed deze uitspraak in een context waarin de beperking geen levensbedreigend risico inhield. Het valt te vrezen dat het begin van de eenentwintigste eeuw de geschiedenis zal ingaan als Sisyfus' pogingen om de gevolgen van eigen beslissingen te kunnen keren. Ondanks het catastrofale olielek in de Golf van Mexico, de onmacht van de oliesector en het *post factum* optreden van het bestuur worden wij burgers nog steeds misleid door de gedachte dat het tijd door niet-structurele (economische) maatregelen gekeerd kan worden. We moeten vaststellen dat de hoofden de ernst van de situatie niet kunnen bevatten: er zijn zelfs – ondanks alle signalen van het tegendeel – sceptici die de uitspraken van de Club van Rome over de dramatische koers van onze planeet in twijfel blijven trekken.

Ons verblijf op deze planeet is slechts tijdelijk, we hebben ze slechts in bruikleen gekregen om haar zo onghavend mogelijk te kunnen doorgeven aan diegenen die na ons komen. Die erfenis wordt echter genegeerd door een onver-

antwoordelijke combinatie van kortzichtige bemoeizucht (hebzucht) van een minderheid van de bewoners en de oorverdovende inertie van haar stilzwijgende meerderheid. Mensen bezitten de unieke mogelijkheid om zich zelfbewust een voorstelling te kunnen maken van zichzelf in de natuurlijke wereld en om daarover denkbeelden te ontwikkelen. Samen met de zelfoverschattende pretentie zich het recht toe te eigenen om in de natuurlijke wereld om het even welke aanpassingen aan te brengen, zijn deze capaciteiten ook die eigenschappen die nodig zijn om de kosmopolitische attitude te ontwikkelen als 'een goede huisvader' de aarde te 'mogen' bewonen.

Cultuur

Cultuur is een abstract begrip dat slechts herkenbaar wordt als een menselijk verhaal met een begin- en eindpunt binnen de natuurlijke wereld. Als menselijke interpretatie van die wereld kan de cultuur niet van haar losgemaakt worden. En aangezien de cultuur deel uitmaakt van de werkelijkheid – onze werkelijkheid –, start ze om haar eigen menselijk verhaal te schrijven waar ze zich losmaakt van de natuur. Een continu begrip van die *interafhankelijk-*

heid als *conditio sine qua non* is telkens weer een eenvoudig begin: een dier dat dorst heeft drinkt, een mens zal zich afvragen wat en hoe hij dat zal doen... Dat 'simpel' verhaal van *culturalisatie* moet dus ooit begonnen zijn met het ervaren van dorst, met het drinken van water uit samengevouwen handen, met het genot van drinken uit een schelp, een kleiholte, een holle steen, de esthetische (exclusief menselijke) ervaring van het vinden en kneden van vormen in klei, het versieren, het glazuren, het bakken in vuur van die vormen, om te eindigen in de etalage van een antiekhandelaar, omdat ze als 'verhaal van een vorm' herkend worden.

Wat wij vandaag creativiteit noemen blijkt verband te houden met de menselijke potentie om te ontdekken wat al bestaat, daar lering uit te trekken, en de behoefte daar wijzigingen, toevoegingen, 'verbeteringen' in aan te brengen. Dat heeft met cultuur te maken: het verkennend analyseren van de realiteit omdat een of andere gewenste synthese (nog?) niet bestaat. En ook met 'uitvinden', het ontdekken van wat nog niet bestaat. Daarom zag de eerste auto er uit als een 'gemotoriseerde koets'...

De media en het publiek herkennen en dus begrijpen dat soort metaforen niet altijd. Zoals Cees Nooteboom eind 2009 stelde: 'Als de meerderheid zich niet meer herkent in de beelden die ooit gemeengoed waren, als de Bijbelse tafereelen op schilderijen van Rembrandt onzichtbaar geworden zijn omdat vrijwel niemand meer weet wat daar eigenlijk afgebeeld wordt, dan zijn wij onze eigen Japanners geworden.'

Ook in vakkringen laat men zich vaak door tweedimensionale beelden misleiden. De permanentie van plaats, tijd, samenleving, behoeftebevrediging enzovoort wordt steeds weer vervangen door verzamelende metafo-

rische vereenvoudigingen. Begrippen die men dan 'mooi' of 'lelijk' meent te mogen vinden. Daarom ook wordt een verfrommelde aluminium broodzak niet herkend als museum of actiefgepromoot als een economisch *stadsherwaarderingsmonument*. Uiteindelijk is ook in de architectuur alles terug te brengen tot enkel maar herkenbare, eenvoudige verlangens van mensen.

Ik heb willen aantonen dat mooi of lelijk alle te maken heeft met cultuur, met kennen en herkennen. We moeten namelijk eerst iets willen begrijpen voordat we er uitspraken over doen...

Kijken kan iedereen, zien moet men leren

Voor velen is om een oordeel te vellen kijken overbodig. Op de website van de architectuurwedstrijd De Waalse Krook kan men nagaan dat negentig procent van de oordelen reeds op 1 juni 2010 geveld waren, dus vóór de tentoonstelling van de projecten begin juli van start ging.

Hoe complexer de menselijke samenleving, hoe ingrijpender de economische, technologische en industriële middelen waarmee de mens niet alleen zijn overleven organiseert maar vaak ook onomkeerbare schade toebrengt aan zijn leefmilieu. De stedenbouw is een van die hulpmiddelen. Volgens specialisten is de wereld tijdens onze derde industriële revolutie grondig aan het verstedelijken. Dat betekent dat nu al meer dan zestig procent – en tegen 2030 meer dan zeventig procent – van de wereldbevolking in steden of grondig verstedelijkte gebieden woont.

Vanaf de eerste pogingen om dat cultureel milieu te inventariseren loopt het al mis. De traditi-

onele geschiedenis van de stedenbouw vertrekt van een foutief West-Europees ethnocentrisch en nekoloniaal standpunt dat steden indeelt in 'niet-Europese primitieve, antieke culturen' enerzijds en 'West-Europese culturen' anderzijds. Dat catalogeren gebeurt vanuit een nagevoelbaar onuitputtelijke reeks invalshoeken.

De gekozen invalshoek belemmert vaak het zicht op essentiële elementen die instaan voor het bewaren van verbanden en overzicht op het geheel. Dat laatste is noodzakelijk om op een correcte manier te kunnen ingrijpen als er iets misloopt. Er zijn dan ook 'dode' steden legio.

Daarom was het noodzakelijk om nog even de behandeling van het wezen van de West-Europese steden uit te stellen. De West-Europese stedenbouwkundige erfenis is slechts te begrijpen indien men ze binnen het wereldbeeld plaatst waarin en waardoor ze zijn ontstaan.

Taalkunde

Mensen communiceren over hun sociale en ruimtelijke ervaringen. De taal is dus doordrongen van idiomatische opheldering kunnen brengen over de manier waarop mensen met hun wereld en met anderen omgaan. Als studie van onder andere de sociale communicatiesystemen is de taalkunde een deel van de psychologie dat zich bezighoudt met de *kenstructuren* van het leren en het begrijpen.

Historisch staat stad voor een – doorgaans ommuurde – plaats die een eigen bestuurs- en rechtskring vormt, volgens een bepaald aan haar verleend recht, een privilege. Meestal wordt het woord stad afgescheiden van en in tegenstelling tot het platteland gebruikt. Maar dat is nog niet voldoende als omschrijving.

Het Italiaanse *città* en het Latijnse *civitas* brengen ons weer een stap dichterbij. Ze brengen ons naar *civitas*, beschaving, en het Latijnse *urbs*, stad. Oorspronkelijk werden voor de – familiale – woonkern de woorden *terra* of *villa* gebruikt. Het zijn termen die stonden voor rurale – in casu niet-stedelijke – verblijfsvormen.

Het onderscheid tussen stad en platteland groeide met de differentiatie tussen gemeenschap en burgerschap. Vandaag staat de stad voor een grote samenhangende bebouwing, ingedeeld in straten en wijken, binnen de vroegere wallen of singels.

In de Romeinse republiek waren de leefregels (rechten en plichten) van de *cives*, de bewoners van de *civitas*, afwijkend van die van de bewoners buiten de stad, de suburbane bewoners. Oorspronkelijk werden zij geassocieerd met diegenen die de stad gesticht hadden, de stadsvaders, de *patriarche* (Latijn), *patriarchès* (Grieks), wat hun de eerbiedwaardige naam 'patriciërs' opleverde. De niet-patriciërs werden 'plebs' – het gewone volk – genoemd. Een en ander wijst er dus op dat sociale leefregels aanleiding gaven tot een reëel gebouwde fysieke entiteit – verschillend van wat er zich 'buiten' bevindt – waarin burgers onder vrijwillig aanvaarde, welbepaalde voorwaarden konden (mochten) verblijven.

In een volgende aflevering zal ik dieper ingaan op het begrip '*homo empathicus*', een begrip dat wijst op een ecologische attitude of, zo men wil, op een aantal inherente eigenschappen die we ons als mensensoort eigen zouden moeten maken om onze wereld – als veilige en duurzame landingsplaats – te verdienen. En, *last but not least*, zal ik het wezen van de West-Europese stad in haar geheel belichten. #

Eric Balliu

Granny chic

Ha, vermaledijde liefhebber van deze drieste Column, dit keer pak ik niet uit met mijn vakantiebelevissen, want dat wordt stilaan saai. Iedereen weet ondertussen dat ik als Schweizofiel jaarlijks mijn zuurverdiende spaargeld over de balk gooi in de Alpen. Ik kom vrijwel berooid terug en wat tref ik in de brievenbus aan? Een gratis Omnipas voor De Lijn! En ook de NMBS laat zich niet onbetuigd: ik mag tussen om het even welk station heen en terug laveren voor och arme € 5,20 (dat is het bedrag dat je vandaag moet neertellen voor een Trappist Rochefort 10° in de betere brasserie).

Waar dank ik deze demonstratieve generositeit aan? Aan het feit dat ik goddomme vijfenzestig ben geworden. En dat zal mij verder niet in dank worden afgenomen. Voortaan behoort ik tot de kaste van de vijfenzestigplussers en ben ik ingelijfd bij de orde der grijsaards. Er gaat geen dag voorbij of iemand herinnert je aan het feit dat je nu onomkeerbaar een parasiet bent die teert op de noeste arbeid van de aanstormende jongere generaties. 'Vergrijzing bedreigt België', 'Vierde leeftijd in opmars', 'Kosten voor toenemende vergrijzing onbetaalbaar' kopleetters de kranten. In allerijl werd een Studiecommissie voor de Vergrijzing (SCvV) opgericht, niet toevallig binnen de schoot van de Hoge Raad voor de Financiën. De marketingstrategen van mijn eigenste bank, ING, hebben tijdens de afgelopen komkommertijd zelfs uitgevaardigd dat zestigplussers voortaan wekelijks nog maar (nog maar!) €1.000 mogen afhalen aan de bankautomaat. Een verpletterend onnozele bepamperingsmaatregel die ze snel onder druk van de ziedende grijze massa hebben ingetrokken. Een bevolkingsstatistiekje leert mij dat ondertussen bijna één Belg op vijf ouder is dan vijfenzestig: 760.934 mannen en 1.058.792 vrouwen.

Foto: www.dnamodels.com

(Willen die 297.858 vrouwen op overschot zich asjeblijft nú kenbaar maken?)

Sindsdien heb ik geregeld nachtmerries. Vrouwelijke paarden die je bezoeken in je droom en in vreselijke galop een loopje met je nemen. Je bekijkt jezelf in de spiegel en ontmoet het portret van Dorian Gray. Tanden brokkelen af, de laatste grijze haren vallen uit, staar benevelt het zicht, selectieve doofheid wordt algemeen en je weet niet of je moet wenen of lachen als je zoekt naar je bril die al die tijd gewoon op je neus staat. Je wordt met de gratis Omnipas naar een seniorenpretpark afgevoerd. Bij de picknick krijg je een al dan niet vrijzinnig-humanistisch doe-het-zelfeuthanasiepakket mee. Voor je 't beseft zit je in een Endlösungskamp waar vriendelijke hostesses zeepjes uitdelen voor de terminale douche.

Wat een opluchting deze morgen, toen ik na het zoveelste ontwaken uit een angstzweetbad volgende kop ontdekte in De Standaard: 'Twee opvallende covers in het rek met de internationale lifestylebladen deze maand, niet toevallig septembernummers, traditiegetrouw de meest trendsettende van het jaar: de Italiaanse editie van Vogue en de Amerikaanse Vanity Fair. De eerste pakt uit met het zesenviertigjarige topmodel Kirsten McMenamy, de tweede met popprinses Lady Gaga. Op zich niets spectaculairs ware het niet dat ze allebei met een compleet grijze haardos op de foto staan. Had ze haar dos rood of pakweg groen

met witte strepen gekleurd, dan had de verzamelde modepers de schouders opgehaald: "Ach ja, gaga Gaga." Maar grijs, neen, dat ligt gevoeliger. Grijz is niet zomaar een kleur. Aan grijs haar hangt een geurtje. Grijz haar is niet het haar dat we dromen. Het is het haar dat we krijgen wanneer we ouder worden. Willen of niet. Het is de kleur die we al decennialang de kop indrukken en met camouflagetrucjes te lijf gaan. En kijk, ineens blijkt het een hipheidsfactor van jewelste te hebben.'

Voor mij is het zonneklaar – we zijn uit de wurgende impasse. Grijz is hip. Jong is oud. Oud is jong. Jong is out. Oud is in. Leve de *granny chic*, zoals de trend genoemd wordt. De antibabe beweging is aan haar onstuitbare opmars begonnen. Nicola Moulton (lezer, onthoud deze naam!), de gerenommeerde beautyredactrice van Vogue (je weet wel, dat magazine dat er zo glossy als De Geus wil uitzien), heeft het over een *backlash*. 'We staan aan het begin van een tegenbeweging. Het gaat om iets wat dieper zit dan de beslissing om met een andere haartint door het leven te gaan. We zien nu al een paar jaar hoe sterren zich laten bijsnijden, optrekken en inspuiten om er toch maar zo jong mogelijk uit te zien. Er alles voor over hebben om toch maar niet je leeftijd te lijken, begint iets pathetisch te krijgen. Ik denk dat we steeds meer modellen en jonge sterren gaan zien die bewust de tekenen des tijds gaan omarmen.'

Beste lezer, dat staat zwart op wit in de Telegraph, de meest serieuze Britse krant. Laat je niets wijsmaken, dit is in de eerste plaats een jongerentrend. In deze val lopen we niet. Wij, de Grijzen, omhelzen de eeuwige jeugd van de wijsheid. #

Willem de Zwijger

Youssou N'Dour

De West-Afrikaanse cultureel ambassadeur in de wereld

Youssou N'Dour in de film Retour à Gorée.

In de wandelgangen van het muziekwereldje werd al enkele weken gefluisterd dat Youssou N'Dour, na zijn passage op het Sfinksfestival eind juli, in september zou te zien zijn in Gent. Het waren dus meer dan roddels: op 11 september zal hij om 21 uur met zijn band het podium op het Sint-Pietersplein beklimmen. Dit in het kader van de Wachtnacht, een initiatief dat die dag om 15 uur start. Ook Kunst in het Geuzenhuis, UVV, Hujo en UCOS verlenen hun medewerking aan deze vreedzame protestmanifestatie.

Over deze razend populaire Afrikaanse artiest valt veel te vertellen, want het muzikale avontuur van de man is en blijft boeiend. Wie er op 11 september niet bij kan zijn, krijgt nóg kansen: in september speelt Youssou N'Dour ook in Brussel en Parijs. Op 17 september staat hij in de Parijse Zenith op het podium in het kader van La Journée de la Paix (Peace One Day) en op 18 september is hij te vinden in de Brusselse Bozar met zijn *Dakar-Kingston Tour*.

Zonder enige schroom kan men stellen dat hij in Afrika de grootste popartiest is, die door zijn intense samenwerking met andere westerse artiesten de wereld veroverde. Youssou N'Dour werd geboren in Senegal in

1959 en speelde oorspronkelijk in de plaatselijke taal en beoefende de *mbalax*, een uptempo-muziekgenre met invloeden uit de jazz en de Afro-Cubaanse muziek. Later ontwikkelde hij zijn eigen speelstijl vermengd met popritmes, waarmee hij wereldwijd zou scoren. N'Dour begon zijn muziekcarrière als twaalfjarige en vertoont daarmee enige gelijkenissen met Stevie Wonder, die ook al als kindster begon. In de jaren zeventig speelde hij met de meest bekende band van Senegal, de Star Band. Nadien – in 1979 om precies te zijn – vormde hij een eigen groep, waarmee hij zijn typische stijl ontwikkelde. Later werd dit de Super Etoile de Dakar, met Jimi M'Baye op gitaar, Habib Faye op bas en Assane Thiam op drums. De kans is groot dat hij nog steeds met dezelfde samen-

stelling aantreedt op het Sint-Pietersplein. Daarmee zet Gent zich als UNESCO City of Music op de wereldkaart van de muziek, want in augustus viel daar ook al Leonard Cohen en groep te zien en te horen; Cohen hield aansluitend zelfs een feestje in de Geus van Gent – zingen deed hij er niet.

Youssou N'Dour is een geëngageerde artiest die onder meer het Project Joko op touw zette met de bedoeling internetcafés in Afrika te openen en de Senegalezen wereldwijd met elkaar te verbinden. Hij maakte zijn platen met een eigen platenlabel, Jololi. Dat de man politiek en sociaal geëngageerd is moge blijken uit het feit dat hij in 1985 een concert organiseerde voor de vrijlating van Nelson Mandela en diverse malen voor Amnesty International en de Verenigde Naties rondtoerde. In het verleden vielen hem tal van onderscheidingen te beurt, waarvan de Amerikaanse Grammy Award voor een Afrikaanse artiest toch wel het meest in het oog springt: de Recording Academy gaf hem voor zijn cd *Egypt*

een Grammy in 2005. Eerder ontving een andere West-Afrikaan, Khaled – de Algerijnse ‘King of Rai’ –, een Grammy voor de best verkochte Arabische cd. N’Dour ontving ook de MOBO Award voor de Beste Afrikaanse Act, verkozen door uitsluitend Afrikaanse muzikfans, en in 2006 de fameuze TRAWMA Award, de jaarlijkse onderscheiding voor reggae en wereldmuziek. Om maar enkele onderscheidingen te noemen. In 2007 riep Time hem uit tot een van de honderd invloedrijkste mensen ter wereld.

Wat weinig bekend is, is dat Youssou N’Dour ook de belangrijkste mediaspeler van Senegal is: hij is eigenaar van de grootste krant en de grootste radiozender van het land en startte ondertussen ook met een televisiezender, waarover hij met de Senegalese president Abdoulaye danig overhoop gelegen heeft. Hij verdedigt met vuur de organisatie van het Wereldkampioenschap Voetbal in Zuid-Afrika, omdat het een belangrijke boodschap inhoudt voor het Westen: de Afrikanen moeten niet meer naar het Westen gaan, het Westen moet naar Afrika komen – en niet om te kolonialiseren. In het nummer *Africa Dream Again* vertolkt hij de hoop voor het Afrikaanse continent, een beweging die in Afrika elke dag aan belangstelling wint.

Terug naar de muziek. Youssou N’Dour bracht dit jaar *Dakar-Kingston* uit, een cd opgenomen in Kingston die teruggrijpt naar de muziek van Marley en Tosh en enkele reggaeversies van oudere nummers bevat. Een zeer beluisterbare cd die de invloed van de reggae op zijn muziek in de praktijk omzet.

Maar toch moeten we even in het muzikale verleden van Youssou N’Dour duiken om enkele belangrijke mijlpalen in zijn muzikale carrière aan te geven. Een man als Peter Gabriel,

een vreemde eend in de bijt van de popwereld en binnenkort ook weer bij ons te zien, speelde een vrij belangrijke rol in zijn carrière. Gabriel introduceerde N’Dour, toen al een megaster in Afrika, bij de westerse artiesten. Hij nam hem in 1988 mee op tournee in het kader van zijn Album So. In de Amnesty International tournee *Human Rights Now!* werd N’Dour samen met Gabriel, Springsteen, Sting en Tracy Chapman de *headliner*. Het was in die periode dat hij ook bevriend geraakte met Branford Marsalis, met wie hij later *The Guide* opnam. Zijn eerste internationale opname bij Virgin dateert van 1989, *The Lion*, waarop *Shaking the Tree*, een nummer samen met Gabriel, te horen is. Met het album *Set* plaatste hij zich definitief tussen de groten. Met *Eyes Open* uit 1992, opgenomen in zijn eigen studio ‘Xippi’, kreeg hij een nominatie voor een Grammy Award. In 1993 schreef hij als ambassadeur voor UNICEF een Afrikaanse opera, die in Parijs in première ging. In 1998 schreef en zong hij, samen met Axelle Red, de openingshymne voor het Wereldkampioenschap Voetbal.

In de loop der jaren verschenen tientallen albums van Youssou N’Dour, waaronder *Egypt* (2004) een heel bijzondere is – een echte aanrader. Toen al ging deze artiest terug naar de roots. In maart 2010 verscheen in de Benelux *Kingston-Dakar*, waarmee N’Dour Jamaica muzikaal verbindt met Senegal en waarop hij een aantal van zijn vroegere nummers in een reggae-kleedje uitvoert. Het is, zoals eerder vermeld, met dit project dat hij nu aan het toeren is. Op de nieuwe cd staan een drietal nieuwe nummers, waarvan *Marley* een hommage is aan ‘The King of Reggae’. Het album werd in Kingston opgenomen onder de deskundige leiding van Tyrone Downie, gewezen lid van de legendarische The Wailers. Downie speelde met Youssou N’Dour mee op Sfinks. Op de cd

staat ook een nummer met de Nigeriaanse zangeres Ayo, met wie hij het duet *Africa Dream Again* brengt, waarover ik het reeds had.

Beslist ook het zien waard is de documentaire *Youssou N’Dour: I Bring What I Love*, gemaakt door Elizabeth Chai Vasarhelyi en eind 2008 in Amsterdam in Europese première gegaan. De documentaire start met de opnames van *Egypt* en toont N’Dour als islamiet, want daar gaat dit album over. Hij wil de wereld laten zien dat de islam niet alleen Arabisch is maar dat ook een groot gedeelte van Zwart-Afrika islamitisch is.

In het verleden werkte hij onder meer ook met Neneh Cherry samen: hij scoorde in 2007 met haar een wereldhit – *7 Seconds* behoort ondertussen tot een van de klassiekers.

Als u dus kans ziet, ga dan in september kijken en luisteren naar Youssou N’Dour. De man is een rasartiest, begaan met Afrika. Zijn voorname doelstelling is Afrika te laten zien zoals het is en dat is veel meer dan de beelden die wij vaak van dat continent te zien krijgen. Wie de muziek van Youssou N’Dour kent zal er sowieso zijn. Alle anderen krijgen de mogelijkheid kennist te maken met deze West-Afrikaanse muzikale reus, een culturele ambassadeur in de wereld. Tot dan in Gent. #

Aanraders

The Lion (1989)
Eyes Open (1992)
Egypt (2004)
Dakar-Kingston (2010)

Dany Vandenbossche

Youssou N’Dour treedt op zaterdag 11 september tijdens de Wachtnacht op (21:00, Sint-Pietersplein, Gent). Dit optreden is gratis.

NTGent, midden in de kunsten

Een nieuw seizoen, een nieuw geluid

Johan Simons verlaat als artistiek leider het Gentse stadstheater. Het betekent een afscheid van succesvolle jaren waarin NTGent doorbrak op de internationale theaterscène. Wim Opbrouck, acteur en muzikant, neemt het roer over. Opbrouck ziet zijn opdracht als een doorstart en niet als een breuk met wat in het recente verleden is opgebouwd

In zijn welkomstwoord op de voorstelling van het nieuwe seizoen, zegde Wim Opbrouck onder meer: 'NTGent staat voor een ensemble van acteurs. De schouwburg is ons nest, een plek waar wij ons thuis voelen en waar wij risico's nemen. Verbeelding wordt niet gevoed door voorspelbaarheid, maar door nieuwsgierigheid en verwondering. Zoeken en geven. Daarom nodigen we gasten uit met wie we een verhaal hebben of willen: acteurs, regisseurs, choreografen, muzikanten, ontwerpers...'

Met deze woorden is de toon gezet. De leuze van zijn voorganger 'midden in de wereld' wordt 'midden in de kunsten'. De doorstart belet niet dat er aandacht is voor verbreding. Die wordt onder meer gerealiseerd door het aantal gastregisseurs dat in Gent komt werken, maar heeft vooral te maken met de wens van het ensemble om theater te maken dat inspiratie haalt uit aanverwante disciplines zoals dans, muziektheater, poëzie, beeldende kunst.

Deze visie komt tot uiting in het nieuwe seizoen dat multidisciplinair gekleurd is. De openingsproductie, *Aida**, is er een treffend voorbeeld van. In een regie van Christoph Homberger wordt *Aida**, een klassieke opera, een eigen stuk waarin een gelegenheidskoor optreedt dat gevormd wordt door acteurs en figuranten. En ook het publiek in de zaal wordt aangemoedigd om deel te nemen. Deze productie loopt van 15 september tot 9 oktober.

Verder staan nog op het programma *Woyzeck*,

een bewerking van het gelijknamige stuk van Georg Büchner, een coproductie met Toneelgroep Ceremonia geregisseerd door Eric De Volderen met muziek van Dominique Pauwels; *Kinderen van de zon*, in regie van Ivo Van Hove in samenwerking met Toneelgroep Amsterdam; *Decemberhonger*, in coproductie met STAN en in een vormgeving van B-architecten; *Close*, een dansvoorstelling; *Nero*, een monoloog in een regie van Peter Verhelst, met acteur Wim Opbrouck die plaatsneemt in een installatie.

Tussen de creaties en de hernemingen door is er een nieuwe reeks genaamd *Clauskamp*. Deze reeks betekent een hulde aan de literaire bravoure van Hugo Claus, die in 1964 kandideerde om artistiek leider van het Nederlands Toneel Gent te worden. Het mocht niet zijn, en een gekrenkte Claus verbood jarenlang dat zijn stukken in Gent werden opgevoerd. Later werden de plooiën opnieuw gladgestreken en stond er regelmatig een Clausstuk op de affiche van het NTG.

Het concept van *Clauskamp* is eenvoudig. Een aantal weken gaan acteurs en gasten de vloer op met teksten van Claus, een selectie van materiaal afkomstig uit toneelwerk, proza en gedichten. Het is aan de spelers, bijgestaan door een regisseur, om op één week tot een presentatie te komen, een avond waarin spelplezier een must is.

Blijvend zijn de voorstellingen van de partners met wie NTGent regelmatig coproduceert zoals Toneelgroep Amsterdam, Wunderbaum of JAN. Er zijn gastvoorstellingen van onder andere het Toneelhuis en KVS. Een aantal

© Dimitri van Zeebroeck

gasten worden uitgenodigd in samenspraak met het eigen ensemble. En er zijn de hernemingen. Producties uit de beleidsperiode van Johan Simons zoals *Ik val... Val in mijn armen*, *Gif*, *Tien geboden*, *Platform*, *Brief aan mijn rechter...* blijven de komende jaren op het repertoire staan.

NTGent neemt een doorstart en verbreedt tevens zijn horizon. Johan Simons trok het Gentse stadstheater uit een diep dal. Dankzij zijn beleid kan NTGent verder doorgroeien. In zijn afscheidswoord zegt Simons: 'Wat heb ik met veel plezier in deze prachtige zaal gewerkt, waar de akoestiek zo fraai is omdat de balkons recht boven elkaar liggen. Een zaal met een ongekende intimiteit.'

In deze 'prachtige zaal' komt het programma van het nieuwe seizoen tot zijn recht. #

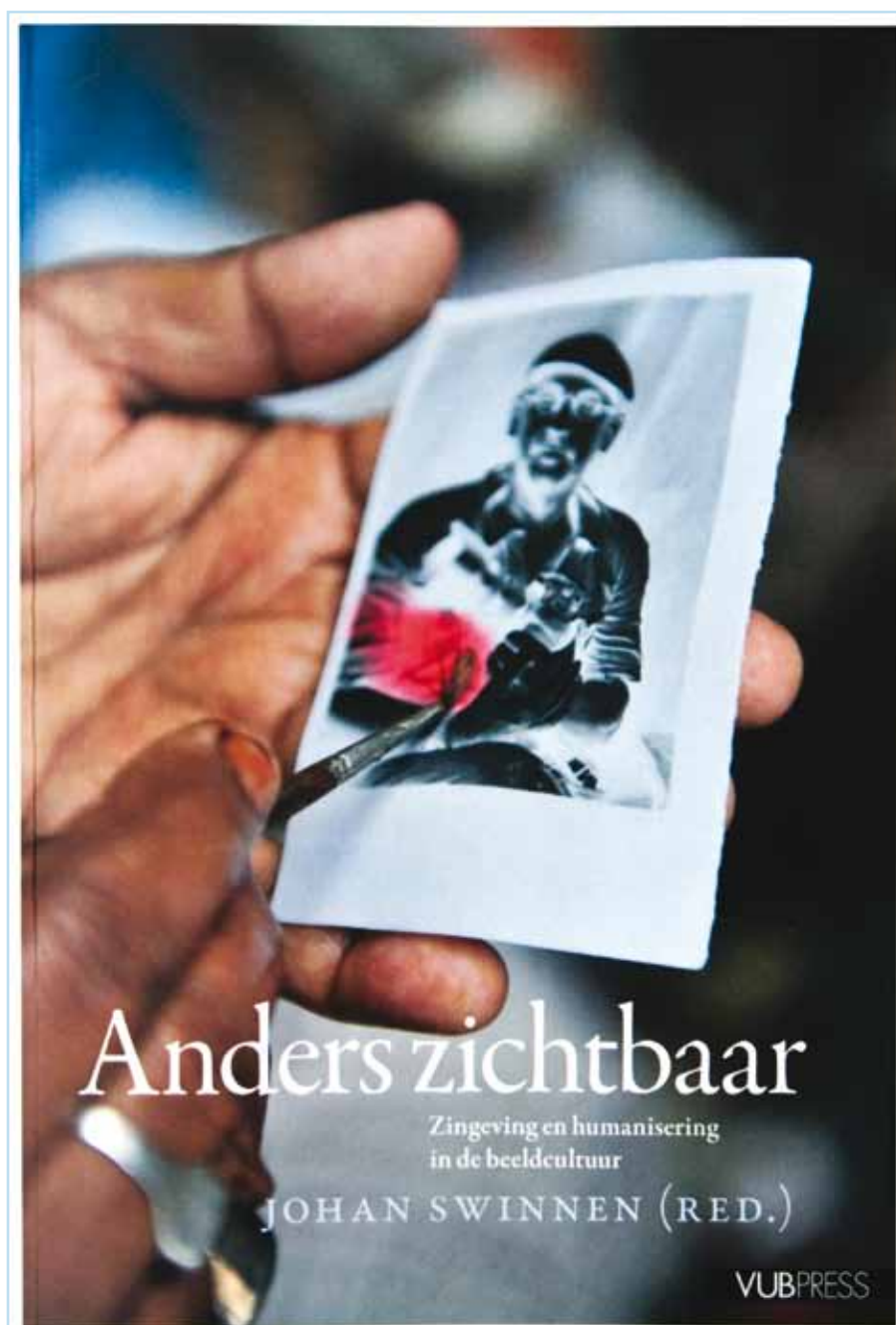
Tine Dekempe

NTGent schouwburg, Sint-Baafsplein 17, 9000 Gent – www.ntgent.be – 09 225 01 01.

Johan Swinnen (red.)

Anders zichtbaar

De verste weg voor wat dichtbij is

Kunst is een vorm van geneeskunde. En net als geneeskunde heeft het dokters, professoren, psychologen, kinesisten, verpleegkundigen. Kortom, het hele gamma van wat een ziekenhuis te bieden heeft is aanwezig om het leven van zowel kunstenaars als kunstminnaars te verlengen, in stand te houden, te verbeteren. Anders zichtbaar, het één kilogram wegende boek van VUBPRESS, met als voorganger Johan Swinnen, dragend de machtige ondertitel 'Zingeving en humanisering in de beeldcultuur', is van de boude bewering samengevat in de eerste drie zinnen, het beste bewijs. Maar!

Het haast 700 pagina's tellende boek – 24 cm hoog op 17 breed en 3,5 dik – heeft als doel een humanistische visie te geven op de beeldcultuur die ons omringt maar vaak ook ons dreigt te wurgen... Het wil een bijdrage leveren aan een humane samenleving en een zinvol bestaan te geven... *Anders zichtbaar* is een uitnodiging aan iedereen die een stap vooruit wil zetten op weg naar een praktische toepassing van de kennis van beelden.' De tekst tussen aanhalingstekens is een greep uit de promotekst op de achterkaft. Hij mag ook gezien worden als waarschuwing. Ik verklaar mij nader.

Anders zichtbaar is opgedeeld in lemma's, die zijn opgedeeld in een aantal hoofdstukken, die dan weer door een aantal wetenschappers worden benaderd, zonder dat ze elkaar tegen spreken en die er toch een eigen mening op na houden. Stuk voor stuk zijn het gefundeerde exposities, al zijn de meeste te lang, maar ja, waarom het kort houden als het lang kan. Door dit uittrekken ontstaat de indruk dat de auteurs schreven voor hun directe vriendenkring, en de modale lezer ver van hun klavier was. Nochtans is het juist die doelgroep die zijn overtuiging bevestigd wil weten, niet met oneliners, maar met bondige standpunten.

Het begint al met de inleiding. Met alle sympathie voor de voorganger, Johan Swinnen, maar een inleiding moet kort en krachtig zijn. Door de inbeslagname van twaalf bladzijden klein gedrukte tekst verdwijnt de zin om verder te lezen. De lezer moet even bekomen. Een lange inleiding is bovendien een belediging voor de andere medewerkers. Laat ze hun verhaal doen. En wat je te zeggen hebt, verwerk dat in een artikel verderop in het boek. Zo vermijd je een troonsbestijging. En dat is toch wat we allemaal willen vermijden, nietwaar? De jongens en meisjes die waarlijk begaan zijn met de bloei van de kunst. Grootmeester in de loge, dat mag, zolang we maar kramer blijven op de markt.

Met waar genoegen heb ik in een hutje op de hei het boek gelezen. Van zodra echter drie saaie zinnen elkaar opvolgden, was het tijd voor de diagonale weg. Ik verbaas mij altijd over hoe onnodig ingewikkeld professoren, assistenten en hun secondanten hun zinnen kunnen maken. Daarenboven lopen hun zinnen op kunstbenen met kurkdroge scharnieren. Voorbeeld uit een artikel van Olga Van Oost ('Het iconische museum in de hedendaagse beeldcultuur'): 'Er wordt vandaag vaak nog sterk vastgehouden aan categorieën zoals ontwikkeld in de vroege moderniteit, maar bovenstaande schets geeft aan dat deze situatie in de late moderniteit moeilijk houdbaar blijft.'

Sommige artikels hebben een literair sausje gekregen. Het ontbreekt ze echter aan kruiden die ze spits houden. Waarom voor Beckett spelen als je onder Brusselmans bengelt? Het is oneerlijk, iets wat niet kan gezegd worden van zowel Beckett als Brusselmans. Hun taal is de taal van de ziel in hun hart. Er valt soms heel wat af te lachen, toegegeven. Ik verdenk

er sommige wetenschappers van opzettelijk schemertoestanden te creëren, vanuit een combinatie van petgooierij en ironie. Als voorbeeld een zin geplukt uit een artikel van Willem Elias ('Profielen van paroxisme'): 'Het essentiële is slechts over zichzelf praten om beter over de anderen te kunnen spreken en omgekeerd, slechts over de anderen spreken om het beter over zichzelf te kunnen hebben.' Klopt als een zwerende vinger, maar simpeler ware geweest: 'De zelfverheerlijking over de rug van anderen is de basis van het paroxisme.'

Albert Einstein was eenzelfde mening toegedaan. Hij heeft een theorie ontwikkeld zonder einde, maar wist ze wel in drie woorden samen te vatten: 'Alles is relatief.' Dat het de belangrijkste zin van de twintigste eeuw is, is niet verwonderlijk. De heren en dames filosofen met kunst in hun portefeuille zouden verplicht moeten worden om jaarlijks, voor aanvang van het academische jaar, of bij het begin van een belangrijk werk, zoals een wetenschappelijk artikel, het traktaat van onze vriend Ludwig Wittgenstein, zijn *Tractatus logico-philosophicus*, dat uitblinkt door beknoptheid en helderheid, uit de kast te halen én te (her)lezen, ten bate van de verdediging van de kunst. Een lange zin, nietwaar? Opzettelijk. Om aan te tonen waar het schoentje wringt in *Anders zichtbaar*.

Een beperkt aantal artikels zijn best aardig. Door hun onderhuidse speelsheid. Zoals deze van Nele Bernheim, Bernard Dewulf, Tom De Mette, Tamara Bergmans (haar artikel – 'Het maken van een fotoboek' – is spannend en vlot geschreven). Hun artikels verzuipen echter tussen de artificiële taarten van vele zelfbenoemde kunstpauzen. Zij kozen de langste weg voor wat dichtbij te vinden is.

Tot slot stoort mij ook de pedanterie van heel

wat stukken. Die draait de essentie de nek om. Kijkend in de geschiedenis valt op dat de grootste wijsgeren hun overtuiging bescheiden wisten te poneren. Ieder van hen gaf aan zijn mening een vorm die onderweg van het brein naar het papier even halt heeft gehouden in de kroeg waar het stinkt naar het instinct. Als de auteurs van *Anders zichtbaar* dat ook hadden gedaan, had hun hoogmoed het begeven. Maar ja, de kunst zichzelf weg te cijferen is weinigen gegeven. Want wie zichzelf als onderwerp propageert, is ziek, zonder het te beseffen. Of weet het wel maar wil het niet toegeven. In dat geval heeft zijn ziekte een kwaadaardig element onder haar koepeldak. IJdelheid. #

Guido Lauwaert

Johan Swinnen (red.), Anders Zichtbaar. Zingevingen humanisering in de beeldcultuur, VUB-PRESS, Brussel, 2009, 672 pagina's, ISBN 978 90 5487 574 1, adviesprijs € 39,95.

Oordeelt u liever zelf? Actieprijs voor de lezers van De Geus: € 34,91 (inclusief verzendingskosten). Bestellen kan via e-mail (info@aspeditions.be) of op www.aspeditions.be, met vermelding van de promotiecode AZ666. De actie loopt van 1 september tot en met 1 november 2010.

Uiteindelijk toch verteld

Een oud spreekwoord zegt: het zal uitkomen, al moesten de kraaien het uitbrengen. Nu hebben die kraaien soms heel lang nodig alvorens ze bepaalde dingen kunnen of mogen ontdekken. Hoe langer de leugen duurt, des te harder de waarheid aankomt.

In 2010 verschenen er twee films over zaken die lang in de doofpot gestopt zijn, maar waarover men uiteindelijk niet langer kon zwijgen. Het betreft hier het drama van de Vélodrome d'Hiver en het systematisch uitroeien van zigeuners in de Tweede Wereldoorlog.

Foto's: www.cinebel.be

'La Rafle'

La Rafle vertelt het verhaal van een van de grootste Franse Holocausttragedies: de razzia in Parijs in de nacht van 16 juli 1942, bevolen door het Vichyregime.

Mede 'dankzij' de overijverige medewerking van het Vichybewind kwamen in totaal 75.721 Franse joden in Duitse kampen terecht en niet zelden waren het de Vichymilities die de arrestaties verrichtten. Hun hoogste baas was René Bousquet, die in 1993 door Nazi-jager Serge Klarsfeld (die ook Klaus Barbie opspoorde) werd aangeklaagd wegens misdaden tegen de menselijkheid.

Tot een proces kwam het niet doordat Bousquet voortijdig in zijn woning werd doodgeschoten door een geestelijk gestoorde man. In zijn boek, *Le Mémorial des Enfants Juifs Déportés de France*, beschuldigde Serge Klarsfeld de inmiddels overleden president Mitterrand van verraad omdat hij tot het einde toe zijn vriend Bousquet de hand boven het hoofd hield.

Politiechef Bousquet liet vierduizend joodse kinderen oppakken bij de eerste grote razzia die hij in juli 1942 in Parijs organiseerde.

In totaal werden toen dertienduizend joden gearresteerd en, alvorens te worden gedeporteerd, bijeengedreven in de Vélodrome d'Hiver, een overdekt wielersstadion. De nazi's wilden toen alleen volwassen, arbeidsbekwame joden deporteren. Dat was echter niet naar de zin van enkele Vichymandatarissen, die niet opgezaald wilden worden met de zorg voor de achterblijvende kinderen. Nog voordat de klopjacht begon, drongen zij erop aan dat ook de kinderen gedeporteerd zouden worden. Dat verzoek werd midden augustus door Adolf Eichmann ingewilligd.

Het Ministerie van Oud-Strijders heeft na de oorlog lang hardnekkig ontkend dat het door de Gestapo opgezette kaartstelsel met de namen van honderdvijftigduizend Franse en in Frankrijk woonachtige buitenlandse joden nog bestond, maar het moest, na onderzoek van Klarsfeld, in 1991 toegeven dat het al die jaren het archief had beheerd.

Het kostte Klarsfeld vervolgens de grootste moeite om voor zijn boek te kunnen beschik-

ken over de in dit archief bewaarde en met 'Juif' of 'Juive' gemerkte identiteitskaarten van de verdwenen kinderen. Dit bewijst – niet voor het eerst overigens – dat de Franse overheid liever niet zag dat het verleden, en daarmee haar handelwijze in oorlogstijd, werd bovengehaald. De Franse president Jacques Chirac verontschuldigde zich in 1995 voor de rol van de Franse politieagenten en ambtenaren in deze afschuwelijke gebeurtenissen.

In de film volgen we de gebeurtenissen door de ogen van de elfjarige Joseph Weismann en de verpleegster Annette Monod, omdat zij later de twee getuigen zullen zijn van het leed dat zoveel anderen die niet meer kunnen getuigen ook overkwam.

Het is een aangrijpend relaas over een zwarte bladzijde in de Franse geschiedenis. Alle personages in deze film hebben echt geleefd en alle gebeurtenissen, zelfs de meest extreme, hebben echt plaatsgevonden. Het is een knappe film die je naar de keel grijpt en waarin toch ook duidelijk wordt gemaakt dat de joodse

bewoners in Parijs ook op heel veel sympathie, hulp en mededogen van Franse burgers konden rekenen. Soms wordt het wel wat melodramatisch, maar dat neem je net als destijds bij *Schindler's List* voor lief.

De muziek is indrukwekkend en onderlijnt, af en toe heel ironisch, het valse gevoel van veiligheid – een musette op Montmartre bijvoorbeeld – bij het joodse deel van de bevolking. Cineaste Roselyne Bosch deed uitgebreid research rond deze gebeurtenissen en ontdekte zo Joseph Weismann en Annette Monod. Facsimile's van de Vélodrome d'Hiver en een concentratiekamp werden gereconstrueerd in Hongarije.

Heel wat grote namen van de Franse film spelen in deze film mee en brengen zo een indrukwekkende hulde aan zoveel onschuldige slachtoffers.

La Rafle, regie: Roselyne Bosch, met: Jean Reno, Mélanie Laurent, Gad Elmaleh, Raphaëlle Agogué, Hugo Leverdez e.a., Frankrijk, 2010, 122 min.

'Liberté'

Een beetje liefhebber van *arthouse* cinema laat zich maar wat graag verwennen door films als *Vengo*, *Gadjo Dilo*, *Exils* – extreem passievolle prenten van de in Algerije geboren Franse cineast Tony Gatlif, die een inkijk geeft in de geest van de zigeunergemeenschap. Hij is een echte nomade die zijn onderwerpen *en route*, van Transsylvanië tot Algiers vindt en uitwerkt... Muziek is ook een heel belangrijk element voor hem dat de passie, vreugde en pijn kleur geeft. Hoe zwaar Gatlifs thema's ook durven zijn, toch stralen zijn films altijd optimisme uit.

In *Liberté* geeft Gatlif de vervolging en deportatie van de Tziganes tijdens de Tweede Wereldoorlog dan ook onvoorstelbaar knap weer. Hij is trouwens de eerste die de genegeerde geschiedenispagina van de nazihaat jegens zigeuners te voorschijn tovert. De regisseur liet zich voor deze prent inspireren door authentieke verhalen van 'les justes', Franse burgers die op eigen risico zigeuners hielpen

ontsnappen. Hij begon zich te documenteren en besliste om voor zijn film enkele historische gebeurtenissen te dramatiseren – omdat er nooit voldoende materiaal zou worden gevonden voor een documentaire. Hij wendt zijn typische dramatische beeldcomposities en poëtische symboliek aan met ongelooflijke trefzekerheid.

De zigeunerfamilie LaVille trekt tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bossen. Claude, een Franse weesjongen, achtervolgt hen en ze dopen hem 'Tchouroro' (de arme). De zelf erg kinderlijke zigeuner Taloché – gespeeld door James Thiérée – neemt het knaapje onder zijn vleugels.

Aangekomen in de stad Saint-Amont duurt het niet lang vooraleer burgemeester Rosier zich ontfermt over de rondtrekkende zigeuners. De kleine Claude neemt hij zelfs in huis.

Ook juffrouw Lundi van het lokale schooltje doet haar best om de zigeuners te helpen. Enkele zigeunkinderen en de toch wel makkelijk dertigjarige Taloché volgen lessen bij haar om te leren lezen en schrijven, maar eigenlijk spelen ze toch liever muziek. Het levert alvast enkele grappige maar ook prachtige muzikale scènes en dansen op.

Ondanks de goede bedoelingen van enkele dorpsbewoners zijn zigeuners nog altijd zigeuners en doen ze wat ze doen: rondtrekken. De nazi's vaardigen echter een wet uit die zo'n levenswijze verbiedt en een machtige man uit het dorp verkleit hen maar al te graag aan de autoriteiten.

Uiteindelijk wordt de familie LaVille zelfs gedwongen hun dierbare wagens en dieren achter te laten en worden ze naar een gevangenkamp getransporteerd. Mijnheer Rosier

zorgt ervoor dat ze een onderkomen hebben door hen een woonplaats te verschaffen.

Tijdens de korte vrijheidsberoving heeft de vrije ziel van Taloché zwaar geleden. 'Ik wou als een wilde gans vliegen over de prikkeldraad, maar nu heb ik schrammen op m'n handen', zegt hij tegen juffrouw Lundi wanneer ze hem komt oppikken. Het personage van juffrouw Lundi is overigens gebaseerd op een verzetsstrijdster die echt bestond.

Terug in Saint-Amont blijft Taloché in zijn verwarde mentale toestand vastzitten. Hij heeft het gevoel zichzelf als zigeuner en zijn band met de natuur te verliezen in alles wat gaande is. Taloché weigert bovendien te verblijven in de oude schuur die mijnheer Rosier de zigeuners aanbiedt: 'Spoken, spoken!', roept hij uit bij het geringste geluid zonder meteen zichtbare oorzaak.

Het zijn nochtans geen spoken, maar Duitsers die de zigeuners almaar meer op de hielen zitten, en juffrouw Lundi wordt zelfs gearresteerd als verzetsstrijdster. 'We moeten onze familie beschermen', zijn ze het allemaal eens. Dus de LaVilles verdwijnen naar België, kleine Claude opnieuw in hun kielzog.

Na nog geen dag wordt de zigeunergroep opgepakt en afgevoerd naar Auschwitz. Taloché wordt gek bij de gedachte en vlucht het bos in, om zich in het hoogste topje van een boom weg te stoppen. Hij is op dat ogenblik vogelvrij...

De fascinerende vertolking van Taloché werd geleverd door James Thiérrée, de kleinzoon van Charlie Chaplin.

Gatlif heeft de gewoonte om met beeld en klank te experimenteren, maar nu noopt het

onderwerp hem tot een meer klassieke aanpak. Het verhaal wordt niet verteld vanuit het standpunt van de Roma maar vanuit de ogen van twee Fransen.

Toch is deze film een prachtige ode aan de Romazigeuners, wier muziek, solidariteit, kennis van dier en plant, bijgeloof, vrijheidsdrang en levenslust hij onnavolgbaar op celluloid schildert. #

Liberté (Korkoro), regie: Tony Gatlif, met: James Thiérrée, Marc Lavoine, Marie-Josée Croze, George Babluani, Carlo Brandt, Mathias Laliberté, Bojana Panice a., Frankrijk, 2009, 111 min.

André Oyen

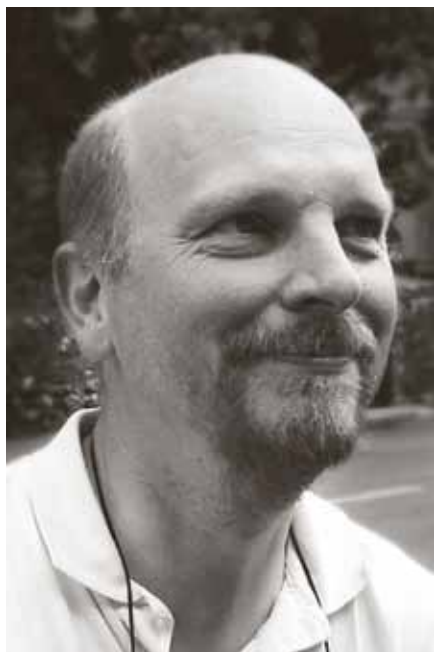

Foto: <http://erikheyman.be/erik.html>

Brandmerk

Erik Heyman in het dode Oradour

25 februari 2010 was voor Erik Heyman te laat om jong te sterven en te vroeg om dood te gaan. Toch stierf de Roosbeekse dichter en fysicalleraar die dag, nog geen vijftig jaar oud.

Dat zijn literaire nalatenschap bestaat uit slechts vier gedichtenbundels – *Neergeschreven*, *Ijstijd*, *Dagmaat* en *Mantis* – laat vermoeden dat hij niet door publicatiedrift bezeten was.

De bundel *Mantis* (Gent, Poëziecentrum, 2006) waaruit wij 'Oradour-sur-Glane – POP.o' hebben gelicht, telt 37 strofische gedichten van twaalf of maximaal veertien versregels: (vrijwel) rijmloze, niet-metrische sonnetten. Liefde en dood zijn, zoals bekend, een Siamese tweeling die in poëzie zelden wordt gescheiden. Ook niet door Heyman. Dat er zo iets als 'verterende liefde' bestaat, wordt daadwerkelijk bewezen door het insect met de schijnheilige naam bidsprinkhaan (*Mantis religiosa* L.): het vrouwtje vreet haar minnaar na de paring op.

Heymans preoccupatie met de dood blijkt vooral uit de titelcyclus, *Mantis* dus, mede geïnspireerd door beeldend werk van zijn vriend Michel Janssens, die de bundel ook heeft geïllustreerd.

Ook de collectieve dood heeft de dichter beroerd. En wel bepaald een massamoord, *le massacre d'Oradour*. Op 9 juli 1944 streek onverwachts in het Franse dorpje Oradour-sur-Glane (Département Haute-Vienne) de adelaar neer die een swastika in zijn klauwen draagt. De volgende dag werd vrijwel de ganse bevolking van de dorpskern – 642 mensen waaronder 207 kinderen – door troepen van het 4de regiment 'Der Führer', een onderdeel van de pantserdivisie 'Das Reich' (waartoe ook Fransen behoorden) omgebracht.

De 190 mannen werden met mitrailleurs en revolvers afgemaakt; vrouwen en kinderen werden de kerk ingedreven die werd afgesloten en in brand geschoten. Allen werden verbrand of verpletterd door de brokstukken van het instortende gebouw. Slechts één vrouw overleefde de slachting die later als een 'zuiveringsoperatie' werd voorgesteld, maar een represaille was voor de dood van een SS-officier die door een op eigen houtje handelende verzetsman was geliquideerd.

Generaal de Gaulle heeft de hele ruïne, dit moderne Pompeï, als monument laten klasseren. De gestolde karikatuur van de gesmolten klok wordt nog ter plekke bewaard. Wat verdwenen is berust in de sombere toekomst van het collectief geheugen.

Dante bezocht de brandende hel en kwam gelouterd terug; Heyman bezocht een lege uitloek van de hel en brandde zich aan de herinnering. Hij heeft de ervaring opgedaan in deze geblakerde ruïne, zijn apocalyptische impressie op een discrete wijze verwoord. Zonder namen, zonder details, zonder pathos. De dichter heeft de destructie niet geësthetiseerd.

Met het korte incipit 'Hier staat het nu' zijn wij onmiddellijk *in medias res*. Maar de lange zin die dan volgt is geen verhaal, geen (aan)klacht, is slechts de onderkoelde notitie van een man die niet begrijpen kan, die zich beheerst, maar niet ontkomt.

Na het tweede kwatrijn volgt de volta die de tragedie in een – letterlijk – treffend beeld samenvat: 'Het vuur [nam] hen op de korrel'. Met de titel was het demografische resultaat reeds even summier als efficiënt aangegeven: Oradour-sur-Glane – POP.o. Inwoners na 10 juni 1944: geen. #

Renaat Ramon

Oradour-sur-Glane – POP.o

Hier staat het nu. Want er is
nooit meer volk geweest dat
maar moet luisteren naar hoe
een kind kan huilen toen

die ene kerk nog voor een keer
de kerk kon zijn met mensen
die geloofden dat zij niet meer
dan eenmaal zouden sterven toen

het vuur hen op de korrel
nam en wegblies als een
onverwachte adelaar

die op een zaterdag zou komen.
Hier raken wij niet samen
uit – klokken zijn het enige geluid.

Op het ritme van het leven

The echo of existence ©Winnie Belpaeme

September. 'Terug naar school!', roepen tal van reclameaffiches ons luidkeels toe. En zó begint voor menig gezin met kinderen – en voor alle werkers in de onderwijssector – alweer een nieuw schooljaar. Een ketting van dagen en weken waarin het dagelijks ritme wordt bepaald door de wekker, de busuren, de schoolbel, het maken van de schooltassen. Een 'jaar' van tien maanden waarin de maat wordt geslagen door het contrast tussen de week en het weekend, huiswerkopdrachten, schoolagenda's. De tikkende metronoom van het brengen en halen van de kids op de puls van de clubs waar zij hun schaarse 'vrije tijd' zinvol inkleuren met voetbal, schermen, jiu-jitsu, *hiphop dance*... en dies meer. Met op de achtergrond het gekende d(r)euntje van de eigen werkplanning, het huishouden, de kalender. Diep ademen – én het zoeken naar het eigen ritme – wordt wel eens uitgesteld tot de vakantieperiodes... Het volle leven.

Of wou u liever nog wat nagenietend mijmeren over uw voorbije zomervakantie? Zalig. Zon. Zee. Ritme van de golfslag... Althans, deze herinnering wens ik u toe.

Hoe anders kan het ritme in onze levens soms zijn... Ik herinner me, alsof het gisteren was, hoe ik als klein meisje – bij mijn Bomma – na het eten altijd een dutje moest doen. Na zoveel jaren kan ik dat éindelijk begrijpen en appreciëren. Toen niet! Ik was immers helemaal niet moe. Maar mijn lieve grootouders waren allicht na de *noen*, zoals dat toen heette, echt wel toe aan een halfuurtje rust, zonder mijn voortdurende, *mega-enthousiaste* gekwebbel aan hun hoofd. Ik lag in de zetel. Mijn ogen stijf toegeknepen. Het enige wat er toen te horen was, was het ritme van het slingeruurwerk. TIK – TAK, TIK – TAK. De wereld verstilde... De ontelbare indrukken die mijn open geest voortdurend prikkelden, werden overstemd door het tikken van de klok... Héérlijk! Achteraf beschouwd dan toch.

Ons levensritme wordt bepaald door wat is, en hoe wij het beleven, zin geven. In het hier en nu. Als moreel consulente ga ik regelmatig op huisbezoek in een zorginstelling. Dáár wordt het ritme onder meer bepaald door de verpleging, de verzorging én door het etensuur – en de bedtijd die dan, zoals in onze jeugd, weer door een ander wordt bepaald. Al naargelang

de *zorgenden* verloopt dit ritme staccato of legato. In de wachtzalen van ziekenhuizen is er de hectiek van de zorg enerzijds, en anderzijds het eindeloze wachten van de vele patiënten. Dit vredig naast mekaar bestaan van tegengestelde ritmes zie ik ook in onze eigenste Provinciaal Centrum voor Morele Dienstverlening, waar cliënten vaak verwoorden hoe rustig en stil het is in onze gespreksruimtes. Even helemaal 'los' van de vaak slopende percussie in hun eigen leven, vinden ze bij ons de rust en ruimte om op verhaal te komen. Wij máken 'tijd' voor hen. Na het gesprek schieten we weer in onze eigen ritmes van volle agenda's, pendelen, zorgen voor degenen die ons lief zijn, realiseren van onze dromen, en zoveel meer... Boeiend en vermoeiend.

Mensen leven op zó verschillende ritmes: de beat van de beurs, de maat van de seizoenen, het pijnlijk wachten op impact van de volgende morfinespuit, de cadans van duizenden herinneringen, de spanning van de examens, de rustgevendeleur van soapseries, de structuur van het aantal pillen dat per dag moet ingenomen worden, de orde die in het jaar wordt aangebracht door de opeenvolging van de vele feestdagen, de eigen ademhaling...

Ik weet niet hoe dat zit bij u, maar als ik zo over levensritmes mijmer, dan is mijn vrijzinnig besef dat ook dit – ooit – in de eindeloze stilte vervaagt, minder abstract dan anders. Toch blijft het een bevreemdend idee. Wetend dat zelfs het mooiste lied, met dat prachtig, groots en meeslepend, gevarieerd ritme, eens eindigt in stilte. Wie weet, als u nú even echt luistert naar de stilte rondom u, hoort u ook daarin een ritme. Of niet?

Hoe dan ook, in die stilte stuur ik u een warme groet... #

Winnie Belpaeme

Agenda Vrijzinnig Oost-Vlaanderen - september 2010

Datum	uur	activiteit	organisatie
Denderleeuw			
Do 30-09	14:00	Voordracht 'Trappist'	HVV, UPV
Eeklo			
Di 07-09	20:00	Drieluik over opvoeding: 'Filosofen met kinderen' (deel 1)	GG
Di 21-09	20:00	Drieluik over opvoeding: 'Kinderen en internet' (deel 2)	GG
Gent			
Za 04-09	19:30	Tiende grote quizavond	VF
Zo 05-09	14:00	Workshop - Inleiding tot haikupoëzie	VF e.a.
Za 11-09	15:00	'Wachtnacht'	UVV e.a.
Ma/zo 13-09/19-09		Internationaal Haiku-Festival	VF e.a.
Wo 15-09	14:00	Film met nabespreking 'Il Postino'	GG, CMD
Za 18-09	13:30	Gentse Cultuurmarkt	VC, UVV e.a.
Di 21-09	20:00	Gesprek over 'Big brother in Europa'	VF e.a.
Do 23-09	19:00	Talking dinner: 'Van-duizend-en-één-dadel'	VF
Za 25-09	20:00	Viering café met vernissage 'Tafel!' en optreden	KIG, GvG
Di 28-09	20:00	Toelichting 'Zelfdoding' (Vonkel)	HV
Wo 29-09	14:00	Voordracht 'De geschiedenis op uw bord'	GG
Geraardsbergen			
Di 14-09	20:00	Voordracht 'Leven en werk van Leo Apostel'	UPV
Ronse			
Vr 10-09	20:00	Vertelavond '500 jaar Lof der Zotheid'	VC, HVV
Sint-Niklaas			
Za/zo 04-09/05-09	14:00	Villa Pace, Vredesfeesten 2010	CMD, HVV e.a.
Noteer alvast			
Eeklo			
Di 05-10	20:00	Drieluik over opvoeding: 'Opvoeden in verbondenheid' (deel 3)	GG
Gent			
Wo 13-10	14:00	Filosofische gespreksnamiddag	GG
Wo 20-10	14:00	Film en bespreking 'Dialogue avec mon jardinier'	GG, CMD
Za 23-10	14:00	Dag van de Dialoog: ERBIJ HOREN!	CMD e.a.
Zo 24-10	11:00	Geleid bezoek museum STAM	GG, HV, KIG

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 oktober 2010. Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 6 september verwacht op onze redactie.

Alle activiteiten voorzien van dit huisje gaan door in het VC Geuzenhuis
Kantienberg 9 - 9000 Gent - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be.

Vermeylenfonds Gent

Zaterdag 4 september 2010, 19:30
10de grote quizavond
Alex Zenner, presentatie

Alex Zenner legt naar jaarlijkse gewoonte opnieuw het vuur aan onze schenen met zijn pittige quizvragen. Ploegen bestaan uit vier personen. Er kunnen maximaal 20 groepen deelnemen, vooraf inschrijven is dus de boodschap.

Kostprijs: € 12 per groep. Storten op rekening-nummer 123-6831979-14 van VF Gent met vermelding quiz en de naam van de ploeg.
Info: Alex Zenner - 0495 48 08 61 - alex.zenner@gent.be. Locatie: De Zwarte Doos, Oude Arbed-site-Noord (Puntfabriek), Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge.

CMD, HVV & Beweging in de Stad

Zaterdag 4 en zondag 5 september
2010, vanaf 14:00

Villa Pace, Vredesfeesten 2010
Sint-Niklaas

Villa Pace is een festival met een boodschap. Naast concerten kan u een bezoek brengen aan de wereldmarkt, de grote leermarkt, enkele fototentoonstellingen, een biologische en fairtradebrunch, een sociaal-cultureel project van de armoedepartners en thematische stands en workshops. Villa Pace brengt een boodschap van vrede, solidariteit en diversiteit en wil haar boodschap overbrengen bij een breed publiek door middel van dialoog, ontmoeting en kennismaking. De wereldmarkt is al vele jaren een vaste waarde, waar diverse verenigingen uit Sint-Niklaas aan deelnemen: jeugd-, milieu-, Noord-Zuid-, welzijn-, cultuur- en sportverenigingen. Villa Pace brengt dit jaar het thema **kinderarmoede en kinderrechten** in beeld. Door hier aandacht aan te schenken, wil men zowel de problemen als de oplossingen van deze thematiek aankaarten. Tijdens het festival wordt de situatie in het Noorden en het Zuiden in beeld gebracht.

Het CMD verzorgt een stand op de wereldmarktsamen met de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging O-VI.

Info: Katja Veraert - 03 777 20 87 - katja.veraert@uvu.be.

Locatie: H. Heymanplein en Castrodreefte
Sint-Niklaas.

Vermeylenfonds i.s.m. vzw Viadagio

Zondag 5 september 2010,
14:00 – 16:00

Workshop - Inleiding tot haikupoëzie

Frans Terryn en Jean-Marie Werrebrouck
(Haikukring De Fluweelboom)

Haiku staat volop in de belangstelling. Het Poëziecentrum in Gent publiceerde **Herman Van Rompuy's** *Haiku*. Viadagio vzw organiseert in september 2010 een Internationaal Haiku-Festival als primeur in de Lage Landen. Het festival eert haiku met een Vlaams-Nederlandse haikuwedstrijd, een internationale haikudag en een panelgesprek voor het brede publiek.

Maar wat is haikupoëzie eigenlijk? Kom naar de workshop van **Frans Terryn** en **Jean-Marie Werrebrouck** in de prachtige site van de Sint-Baafsabdij in Gent. Leer meer over het ontstaan van haiku in Japan, de overplanting van haikupoëzie in het Nederlands en kenmerken van haikupoëzie en verwante vormen. Ontdek de geest van haiku en kruip zelf in de haikupen.

Gratis deelname, maar vooraf aanmelden is verplicht.

Info en inschrijvingen: Diederik De Beir - 056 25 86 37 - diederikdebeir@gmail.com.

Hoe aanmelden? Naam, aantal personen, adres, telefoon en e-mail naar diederikdebeir@gmail.com of per gewone post naar: Diederik De Beir Haikuworkshop, Mgr. De Haernelaan 11, 8500 Kortrijk.
Locatie: Sint-Baafsabdij, Voorhoutkaai 43, 9000 Gent.

Grijze Geuzen Eeklo

Dinsdag 7 september 2010, 20:00

Drieluik over opvoeding: 'Filosofieren met kinderen' (deel 1)

Peter Algoet, filosoof en HVV-coördinator cel
educatie en maatschappij

'Filosofieren met kinderen' is nadenken over een moeilijke of gekke vraag en samen daar trachten een antwoord op te formuleren. Iedereen kan filosoferen. Het is enerzijds gemakkelijk want je kan niet echt fouten maken. Anderzijds is het moeilijk want je moet ook écht naar mekaar luisteren en doorgaan op wat de ander zegt. Filosoferen is leuk omdat er veel gebeurt en het is spannend omdat er soms rare dingen worden gezegd. Kinderen komen met totaal onverwachte invalshoeken, gedachten en bedenkingen. Filosofie lijkt voor veel mensen een nutteloze en te abstracte bezigheid: 'Waar dient al dat nadenken nu eigenlijk voor?' Filosoferen is stilstaan bij wat evident lijkt in de wereld, is je eigen en andermans meningen beter begrijpen en dus eventueel te veranderen, te ontwikkelen. Want dat is het toch wat we willen met opvoeding en met onderwijs? Filosoferen is op een creatieve manier je eigen kennis en inzicht vergroten. Om zo de wereld te veranderen....

Deelname is gratis.

Info en organisatie: Grijze Geuzen Eeklo - Freddy Van Weymeersch - 0495 32 20 71 - freddy.van.weymeersch@telenet.be.

Locatie: Jeneverhuis, Van Hoorebekeplein 2, Eeklo.

Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen v.z.w. Met steun van de Instelling Morele Dienstverlening Oost-Vlaanderen.

HVV en VC De Branderij

Vrijdag 10 september 2010, 20:00
Vertelavond: '500 jaar Lof der Zotheid'

Francis Verdoordt leest merkwaardige fragmenten uit *Lof der Zotheid* van **Erasmus** voor. **Jan Geens** geeft tussen de fragmenten historische duiding. Duur: ongeveer 75 minuten.

Info en locatie: VC De Branderij - Zuidstraat 13, 9600 Ronse - 055 20 93 20 - de.branderij@skynet.be.

UVV i.s.m. UCOS, KIG en Hujo

Zaterdag 11 september 2010, vanaf 15:00
'Wachtnacht'

2015
DE MILLENNIUMDOELSTELLINGEN
DE TIJD LOOPT

Op zaterdag 11 september 2010 tonen we dat we wachten op de realisatie van de Millenniumdoelstellingen. Vol ongeduld, want de tijd dringt. UVV, UCOS, Hujo en Kunst in het Geuzenhuis werken mee aan dit initiatief van 11.11.11 - Koepel van de Vlaamse Noord-Zuid-beweging. Wacht u mee?

Programma vrijzinnige verenigingen:

- 15:00** Vernissage fototentoonstelling *The planet, my home* van **Cas Janssens** (Caluna vzw) i.s.m. Kunst in het Geuzenhuis in de Zolderzaal van het Geuzenhuis.
- 17:00** Vertrek in groep vanuit het Geuzenhuis naar de Wachtnacht op het Sint-Pietersplein. Programma: www.wachtmee.be.
- 18:00** Groots Hujo-kussengevecht (tent Sint-Pietersplein).
- 18:30-19:15** 'Live' wachten: opname collectieve videoboodschap (Sint-Pietersplein).

Bezoek ook doorlopend onze stand op het Sint-Pietersplein.

Geïnteresseerd? Lees in dit nummer ook de interviews met **Raffi Aghegian** (UCOS) en met **Nic Balthazar**, en het artikel in Podium over **Yousou N'Dour**.

Info vrijzinnige activiteiten in het kader van de Wachtnacht: **Raffi Aghegian** - 02 649 69 63 - raffi.aghegian@ucos.be.

De tentoonstelling *The planet, my home* loopt van 11 tot en met 19 september 2010 in het Geuzenhuis. Openingsuren: maandag tot vrijdag van 9 tot 12:00 en van 13 tot 16:30 (na telefonische afspraak: 09 220 80 20), zaterdag/zondag van 14 tot 17:00. Meer info: leentje@geuzenhuis.be - www.geuzenhuis.be.

Vermeylenfonds i.s.m. vzw Viadagio, Poëziecentrum, Stad Gent, Waterwegen en Zeekanaal nv, Haikoe-centrum Vlaanderen en uitgeverij 't Schrijverke

Van maandag 13 t.e.m. zondag 19 september 2010
Internationaal Haiku-Festival:
haiku in - Gent - in haiku

Haikudichters (haikuïsten) uit Europa, Japan, de Verenigde Staten en Canada worden naar Gent uitgenodigd om haiku's en andere verwante Japanse versvormen te dichten.

Als inspiratiebron dienen de lyrische Gentse binnenwateren en het cultuurpatrimonium van de stad Gent. Het festival beoogt naast een ontmoeting tussen Nederlandstalige en buitenlandse haikuïsten de haiku als dichtvorm een ruimere bekendheid te geven bij het brede publiek.

Programma:

Donderdag 16 september 2010, 9:00-16:30, studiedag

Voormiddag: lezingen met muzikale omlijsting over het verschijnsel haiku zonder grenzen. In de namiddag vinden workshops over haiku en verwante versvormen plaats. Iedereen welkom, mits vooraf inschrijven.

Locatie: Poëziecentrum, Vrijdagmarkt 36, 9000 Gent.

Zaterdag 18 september 2010, 10:00-12:30, panelgesprek / 's avonds slotdiner met prijsuitreiking

Voormiddag: panelgesprek in de Achilles Mussche-zaal van Bibliotheek Gent met muzikale omlijsting. Moderator: **John Vervoort** (Standaard der Letteren en Poëziekrant). In de panelleden zitten haikuïsten uit de Lage Landen (Nederland en Vlaanderen) en uit het buitenland, alsook Vermeylenkenner prof. **Raymond Vervliet**. Iedereen welkom.

Locatie: Stedelijke Openbare bibliotheek, Graaf van Vlaanderenplein 40, 9000 Gent.

Zaterdagavond vindt tijdens een slotdiner met muzikale omlijsting in zaal Panda, Oudburg 38, Gent, de voorstelling van de publicatie van de meertalige haikubundel plaats. Ter gelegenheid van het haikufestival wordt er een Vlaams-Nederlandse haikuwedstrijd met als thema *Langs het water* voor het brede publiek georganiseerd. De uitslag van die wedstrijd wordt feestelijk megedeeld in zaal Panda. De wedstrijdwinnaars, sponsors en alle medewerkers worden hierop uitgenodigd.

Zondag 19 september 2010

Op de Europese autoloze zondag, wordt er in de gastgezinnen afscheid genomen van de deelnemers na een gezamenlijk middagmaal. Voor het brede publiek worden haikuwandelingen (ginko) en haikuboottochten georganiseerd langs de binnenwateren met festivalhaiku's op de spandoeken. Het brede publiek kan vanaf dan nog tot het einde van het watertoerismeseizoen op 20 november nagenieten van de festivalhaiku's.

*Kostprijs: gratis, maar inschrijven is verplicht.
Info en inschrijvingen: Diederik De Beir - 05625 8637 - diederikdebeir@gmail.com.
Interesse voor ginko en/of haikuboottocht?
Neem contact op met het Vermeylenfonds op 09 223 02 88 of fabjen@vermeylenfonds.be.*

UPV Geraardsbergen

Dinsdag 14 september 2010, 20:00 Leven en werk van een bijzonder wijsgeer: Leo Apostel

Prof. dr. Gustaaf Cornelis, VUB

*Locatie: Huis van het Vrije Denken, Markt, Geraardsbergen.
Meer info: Laurent Rens - 054 4120 06 - laurent.rens@skynet.be.*

Gentse Grijsze Geuzen & PCMD Gent

Woensdag 15 september 2010, 14:00 Filmvoorstelling: 'Il Postino', over de betekenis van liefde en vriendschap

Op een afgelegen Mediterraans eiland wordt Mario Ruoppolo, een verlegen en eenvoudige visserszoon, aangenomen om post te bezorgen bij de verbannen 'liefdesdichter' **Pablo Neruda**. Terwijl de twee een onwaarschijnlijke maar broze vriendschap ontwikkelen, roept Mario de hulp in van Neruda om het hart van een mooie vrouw te veroveren. Tijdens de soms hilarische romance ontwaakt de dichter in Mario, en volgt hij een pad dat zijn leven zal

veranderen op het gebied van romantiek en zelfbewustwording.

Na de film volgt een nabespreking.

Deze film maakt deel uit van de filmcyclus 'over zingeving en de kunst van het ouder worden'. Meer info leest u op pagina 54.

Info, reservatie en locatie: PCMD - 09 233 52 26 - Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent.

VCG i.s.m. vrijzinnige lidorganisaties UVV

Zaterdag 18 september 2010, van 13:30 tot 18:30 Cultuurmarkt: 'Beyond dreams'

VC Geuzenhuis, PCMD Gent, Willemsfonds Oost-Vlaanderen, Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen, De Maakbare Mens, Humanistische Jongeren, Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen (en HVV Gent), Gentse Grijsze Geuzen, SOS Nuchterheid, Fonds Lucien De Coninck, Feniks, Werkge-meenschap Leraren Ethiek en Kunst in het Geuzenhuis bundelen dit jaar alle krachten samen om een vrijzinnige straat te creëren op de Gentse cultuurmarkt.

Tijdens deze cultuurmarkt maken we onze vrijzinnige werking bekend aan een groot

publiek. Mensen kunnen bij ons terecht met vragen over kerkuittreding, vrijzinnige seniorwerking, plechtigheden, stamceldonatie, humanistische jongerenwerking, levenseinde, enz. Tegelijkertijd maken we onze sociaal-culturele en specifiek vrijzinnige activiteiten bekend. Ook laten we het publiek kennis maken met het Oost-Vlaamse vrijzinnig tijdschrift De Geus en de nationale tijdschriften De Nieuwe Gemeenschap en De Rechtuit.

Kortom: zeker een bezoekje waard!

Dit project wordt ondersteund door U.V.V. & I.M.D. O-VI.

Info: VC Geuzenhuis - Martine Ledegen - martine@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Kouter, Gent.

Grijze Geuzen Eeklo

Dinsdag 21 september 2010, 20:00 Drieluik over opvoeding: 'Kinderen en internet' (deel 2)

Riet Vanderstichele, medewerkster VCOK

Kinderen zijn gretige gebruikers van het internet en komen er hoe dan ook in contact met seks en porno. Dikwijls zonder dat ze dat zelf willen. Denk maar aan de jongen die googlet op 'poesjes'. Of aan het meisje dat in een chat-box plots de vraag krijgt of ze al eens een penis gezien heeft.

In welke mate is dit contact schadelijk voor kinderen, hoe gaan ze ermee om en zijn er ook voordelen aan verbonden? We bespreken enkele onderzoeksgegevens en maken kennis met materiaal dat je kan helpen kinderen bewust te maken van de mogelijkheden en gevaren van het internet.

Deze avond wordt georganiseerd in samenwerking met VCOK (Vormingscentrum Opvoeding & Kinderopvang - www.vcok.be).

Deelname is gratis.

Info en organisatie: Grijsze Geuzen Eeklo - Freddy Van Weymeersch - 0495 32 20 71 - freddy@geuzen.be.

van.weymeersch@telenet.be.

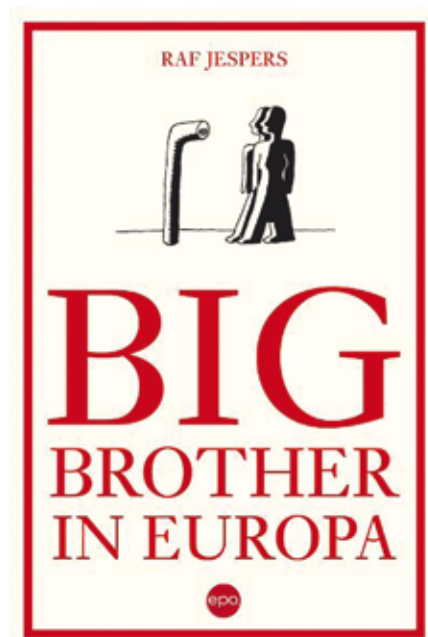
Locatie: Jeneverhuis, Van Hoorebekeplein 2, Eeklo.

Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen v.z.w. Met steun van de Instelling Morele Dienstverlening Oost-Vlaanderen.

Vermeylenfonds i.s.m. Masereelfonds
en de Liga voor Mensenrechten

Dinsdag 21 september 2010, 20:00
'Big Brother in Europa'

Gesprek tussen Raf Jespers, auteur van het pas verschenen boek 'Big Brother in Europa', en Jos Vander Velpen, voorzitter van de Liga voor Mensenrechten. Hebt u geheimen? Dat dacht u maar. Big brother, grote broer, houdt u in de gaten. Overheid, bedrijven, reclamejongens: ze weten uw vermeende privéleven te vinden. Met surveillance, bewaking, controle. Waarin wanneer u naar wie belt, sms't of mailt, welke websites u in het holst van de nacht bezoekt: het blijft allemaal in databanken bewaard. De Europese Unie pusht deze realiteit: ze bouwt bijna ongemerkt een complexe en ongecontroleerde veiligheidsarchitectuur uit met Europol en Eurojust, de grenswachters van Frontex, duur veiligheidsonderzoek, een politieacademie... De Unie ziet burgers als potentiële veiligheidsrisico's. Mensenrechten duwt ze daarbij in een keurslijf. Na 9/11 kwam de uitbouw van de controlestaat in een stroomversnelling.

Raf Jespers en Jos Vander Velpen gaan met elkaar in gesprek over het pas verschenen boek 'Big Brother in Europa' en de privacycampagne van de Liga voor Mensenrechten.

Toegang: €3 (studenten, werkzoekenden en leden)/€5 (niet-leden)

Info en inschrijvingen: Vermeylenfonds - fabjen@vermeylenfonds.be - 09 223 02 88.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Vermeylenfonds

Donderdag 23 september 2010, 19:00
'Van duizend-en-één-dadel': literaire en culinaire betoveringen uit het Midden-Oosten

Talking Dinner met Katrien Van Hecke

Voor we ons over de kookpotten buigen, gluren we eerst achterom in de keukens van het oude Mesopotamië. Even maar, want veel meer dan rauwe uien, dadels en broodpap kwam er niet op de plank. Toch als we *Gilgamesj*, een van de oudste verhalen uit de wereldliteratuur, mogen geloven. Gelukkig is de tijd noch smaak blijven stilstaan, en heeft Irak intussen een rijkdom aan gerechten in de aanbieding. Welke invloeden zoal hebben meegespeeld, ontdekken we stap voor stap. En tussen twee happen door luisteren we naar *Gilgamesj* en andere vertellingen uit het zinnelijk zinderende Midden-Oosten.

Katrien Van Hecke is geboren in Torhout. Sprookjes en historische vertellingen zijn haar ding. In die wereld voelt ze zich als een vis in het water (of als een wurm in een boek). In sprookjes en in de geschiedenis zoekt ze een antwoord op vragen die haar bezighouden. Ze houdt van mysteries, maar nog meer van onopgeloste mysteries. Naast lezen, schrij-

ven, en verhalen vertellen zijn haar favoriete bezigheden fietsen, reizen, koken en alles opeten.

Toegang: €10 (niet-leden)/€8 (studenten, werkzoekenden en leden) voor kookles, getuigenis en eten. Uw inschrijving is pas geldig na telefonische bevestiging en overschrijving op rek. nr. 001-1274522-18 met vermelding van aantal personen.

Info en inschrijving: Sarah Mistiaen - 09 223 02 88 - sarah@vermeylenfonds.be.

Locatie: De Buurtloods, Patrijsstraat 10, 9000 Gent.

Vermeylenfonds & UPV

Zaterdag 25 september 2010, 11:00
'Kunst, kritiek en Utopie', Musée des Arts Contemporains (MAC's) Grand-Hornu

Rondleiding en begeleiding door **Willem Elias**, hoogleraar VUB en pionier op vlak van kunsteducatie in Vlaanderen en **Ankelien Kindens**, kunsthistorica.

In het kader van de activiteiten rond de tweehonderdste verjaardag van de Grand-Hornu (2010) graaft het MAC's in het thema van de politiek als hefboom voor het gemeenschapsleven. De collectieve tentoonstelling in het museum zal de echo vormen van de utopie van een ideale stad die in 1810 de basis vormde voor de bouw van de Grand-Hornu. De bezoekers zullen o.a. *Les Registres du Grand-Hornu* van **Christian Boltanski** kunnen herontdekken, een emblematisch werk uit de collectie van het museum.

Toegang: €45 (incl. boek, toegang, gids, lunch).
Inschrijvingen via UPV: 02 629 22 17. Inschrijving is definitief na storting op rek.nr. 001-1370272-29.

Locatie: Site du Grand-Hornu, Rue Sainte-Louise 82, B-7301 Hornu.

Vermeylenfonds
met de steun van IMD en UVV

**Zaterdag 25 september 2010,
10:00 – 13:00**
'Vermeylenfonds, nu & straks'

Naar aanleiding van de lancering van het nieuwe beleidsplan 2011-2015 organiseert het Vermeylenfonds, na de succesvolle editie vorig jaar, de tweede *Van Nu & Straks*-dag. Iedereen is welkom in de Gotische zaal van het Leuvense stadhuis. Effectieve leden kunnen hun stem uitbrengen over het voorgestelde beleidsplan. Aan alle aanwezigen wordt een broodjeslunch en een receptie aangeboden.

Programma:

- 10:00** Onthaal, registratie en koffie
10:15 Dhr. **Dominique Verté**, algemeen voorzitter: krachtlijnen Vermeylenfonds 2015
10:45 'Ethisch socialisme, verbondenheid en de open samenleving' - debat met Dhr. **Frank Vandenbroucke**, senator sp.a en Dhr. **Jos Geysels**, minister van Staat. Moderator: Dhr. **Bert De Craene**, gewezen journalist VRT.
12:00 Dhr. **Louis Tobback**, burgemeester van Leuven, nodigt uit tot de receptie en broodjeslunch.
13:00 Einde + mogelijkheid tot deelname aan een historische wandeling doorheen Leuven.

Gratis toegang.

*Info en inschrijving: Secretariaat Vermeylenfonds t.a.u. Chantal De Cock, 09 223 02 88 of info@vermeylenfonds.be. Inschrijven voor 17 september 2010 via e-mail of telefoon.
Locatie: Stadhuis Leuven, Grote Markt 9, 3000 Leuven.*

De Geus van Gent i.s.m.
Kunst in het Geuzenhuys

Zaterdag 25 september 2010, 20:00
**Viering 9 jaar café De Geus van Gent:
vernissage 'Tafel!' en optreden Tio
Pepe and the Bordellos**

Aan tafel wordt onderhandeld
Op tafel wordt gedanst
Aan tafel wordt gegeten
Onder tafel wordt een kamp gebouwd
Aan tafel wordt geschreven
Onder tafel wordt geschild
Aan tafel wordt gekaart
Op tafel worden groenten gesneden
Aan tafel wordt getekend
Op tafel wordt gevreeën
Aan tafel wordt gelachen
Op tafel wordt gehuild
Aan tafel wordt huiswerk gemaakt
Op tafel worden baby's verschoond
Aan tafel wordt de toekomst voorspeld
Aan tafel wordt gefeest

Tafel! is het thema dat gastcurator **Agnes Goyvaerts**, journaliste bij De Morgen, koos voor een verrassende tentoonstelling ter gelegenheid van de viering van negen jaar café De Geus van Gent. Fotograaf **Piet De Kersgier** schoot speciaal voor de gelegenheid een reeks taferelen aan tafel, het fotografenduo **Edelweiss** interpreteerde werk van **Gustave Van de Woestyne**. Tafel, tafels, tafelen, het woord wordt binnenstebuiten gekeerd. Mode, kunst, fotografie, film, dans en wiskunde ontmoeten elkaar aan tafel. Op zolder van het Geuzenhuys.

De expositie wordt feestelijk geopend door **Herwig De Weerdt** op zaterdag 25 september 2010 om 20:00. Nadien wordt in het café verder gevierd met een swingend optreden van **Tio Pepe and the Bordellos** (22:00). Finissage op zaterdag 9 oktober 2010, met om 21:00 een optreden van de klezmerband **Maggid** in het café.

De tentoonstelling loopt van 25 september tot en met 10 oktober 2010 in het VC Geuzenhuys. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:30 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20); zaterdag/zondag van 14:00 tot 17:00. Finissage op zaterdag 9 oktober 2010 (21:00).
Info: leentje@geuzenhuys.be - www.geuzenhuys.be.

Humanistisch Verbond Gent

Dinsdag 28 september 2010, 20:00
Zelfdoding

Lieve Thienpont en Tony Van Loon (Vonkel)

Wanneer we het over zelfmoord hebben, denken wij automatisch aan verdriet en pijn, niet alleen voor de nabestaanden, maar ook voor diegenen die beslisten voor de dood te kiezen. Nabestaanden worstelen met de vraag of zij het niet hadden kunnen voorkomen, gezondheidsorganisaties zoeken wegen ter voorkoming.

Als organisatie die het goede leven hoog in het vaandel draagt, nodigt het Humanistisch Verbond Gent dan ook **Lieve Thienpont**, psychiater, en **Tony Van Loon**, jurist (beiden medewerkers van Vonkel) uit om dit thema vanuit diverse hoeken te belichten.

De vzw 'VONKEL, een luisterend huis' is een instaphuis en ontmoetingsplaats voor omgaan met sterven, dood en rouw.

Toegang gratis

Info: HV Gent - Ria Gheldof - 09 220 80 20 - huv.gent@geuzenhuys.be.

Locatie: VC Geuzenhuys, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Gentse Grijze Geuzen

Woensdag 29 september 2010, 14:00

Voordracht:

'De geschiedenis op uw bord'

Dr. ir. Eric De Maerteleire

Eric De Maerteleire studeerde af als bio-ingenieur aan de Faculteit van de Landbouwkundige en Toegepaste Wetenschappen in 1973 en promoveerde in 1980. Dr. ir. Eric De Maerteleire is lid van de Hoge Gezondheidsraad van België en erkend scheikundige voor de rechtbanken op het vlak van voedingsmiddelen. In zijn vrije tijd gaat zijn interesse uit naar de relatie tussen voeding en gezondheid, een onderwerp waarover hij de voorbije jaren fel gesmaakte lezingen heeft gehouden voor een breed publiek.

Hij is een geboren verteller die steeds met veel genoegen ingaat op vragen uit het publiek. De lezing *De geschiedenis op uw bord* is een vermenging van geschiedenis, cultuur, gastronomie en sociologie. Gerechten die op onze tafels terecht komen, en die behoren tot ons gastronomisch patrimonium, hebben vaak een geschiedenis. Op een levendige wijze krijgen we de geheimen van lekkere recepten en tal van aanvullende informatie die ons zeker op een andere wijze naar vele gerechten en ingrediënten zal doen kijken.

Iedereen is welkom! Ook niet-leden.

Toegang: €2. Reserveren is niet nodig.

Info: Anita Wynsberghe - secretaris GGG - 09 222 00 71.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

HVV Denderleeuw & UPV

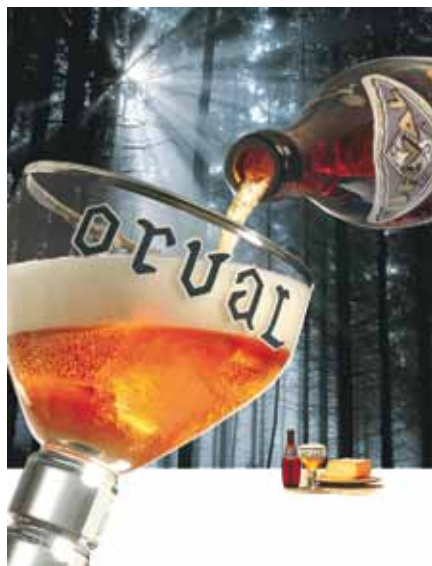
Donderdag 30 september 2010, 14:00

Voordracht: 'Trappist'

Jef Van den Steen

Jef Van den Steen geldt algemeen als dé bierexpert in Vlaanderen en Nederland. Hij

was onlangs te zien in de reeks *Tournee Générale*, uitgezonden op Canvas en daarna op Eén, waar hij samen met **Jean Blaute** en **Ray Cokes** Belgische bieren proefde. Naast gepassioneerde proever is hij ook causeur, brouwer (brouwerij De Glazen Toren in Erpe-Mere) en auteur van 'bierboeken' (Trappist, Abdijbieren, Geuze en Kriek). Ook geeft hij lezingen over bier: ons informeert hij over Trappist: wij proeven Orval (zal extra aangerekend worden).

Toegang: €3 ter plaatse te betalen, koffie inbegrepen.

Inschrijven op voorhand zou fijn zijn bij marietherese.deschrijver24@scarlet.be of 053 66 99 66.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

CMD Ronse i.s.m. VC Liedts & Liedtskring

Vrijdag 15 oktober 2010, 19:00

Veggie met bubbels

De tijd dat koken zonder vlees of vis alleen voor armen of alternativo's was, is al lang voorbij. En toch zijn er nog drempels om 'het' te doen.

Denkt u al langer: ik wil wel meer vegetarisch koken, maar het komt er niet van? Kom dan alvast eens proeven!

De mensen van **Pacha Mama** uit Gent zullen uw smaakpapillen verwennen.

Nic Balthazar geeft u graag tekst en uitleg, als duwtje in de rug.

En u krijgt recepten mee, om thuis zelf aan de slag te gaan.

Reserveer nu al uw plaats!

Kostprijs: €8/€5 (-12 jaar).

Beperkt aantal plaatsen. Toegang alleen na reservatie en betaling per overschrijving.

Info en reservatie: CMD Ronse - 055 21 49 69 - cmd.ronse@uvv.be.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.

Vaste activiteiten VC Liedts

- ~ Elke maandag om 20.00: yoga ingericht door het Willemsfonds
- ~ Elke dinsdag om 20.00: bijeenkomst SOS Nuchterheid
- ~ Elke woensdag van 14.00 tot 16.00: Vrijzinnig humanistische bibliotheek, (en ook op afspraak)
- ~ Elke maandag om 14.00 en elke woensdag om 19.30: bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijze Geuzen en Liedtskring
- ~ Elke eerste zaterdag van de maand om 20.00: bijeenkomst Hujo

VC Liedtskasteel, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde. Info: www.voc-oudenaarde.be, info@vcliedts.be, 055 30 10 30

Vaste activiteit VC De Branderij

Bijeenkomst SOS Nuchterheid: zelfzorg bij verslaving
Elke donderdag om 19.30

SOS Nuchterheid is een vrijzinnigen humanistisch zelfzorg initiatief en is een lidvereniging van de Unie Vrijzinnige Verenigingen (UVV).

VC De branderij, Zuidstraat 13, 9600 Ronse. Info: de.branderij@skynet.be, 055 20 93 20

Zondag 7 november 2010

Belmundo: rommelmarkt en veiling t.v.v. Wereldkids Mumbai, straatkinderen in India

VCG en HVV O-VI organiseren samen een rommelmarkt ten voordele van Wereldkids Mumbai, straatkinderen in India. Deze activiteit past in het Belmundoproject, een initiatief van Stad Gent. **Heb je spullen in huis die je beu bent, maar die een nieuw leven kunnen krijgen bij iemand anders, breng ze naar het Geuzenhuis!** Wij verkopen ze tijdens de rommelmarkt op 7 november in de Zuilenzaal.

De opbrengsten van de rommelmarkt gaan integraal naar Wereldkids Mumbai.

Praktisch:

Alle gerief kan afgegeven worden in het Geuzenhuis vanaf 1 september, elke werkdag van 8:30 tot 16:30. Meer info over de rommelmarkt: Griet Engelrelst - griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

WLE

Debatwedstrijd WLE

De Werkgemeenschap Leraren Ethiek heeft het initiatief genomen om een debatwedstrijd te organiseren tussen de scholen. Vanaf september 2010 worden alle leerkrachten n.c. zedenleer aangesproken om zich met een team (of meerdere teams) in te schrijven op de website van de WLE voor een grote debattentmoeting in maart 2011.

Alle leerlingen van de derde graad secundair onderwijs kunnen in teams van twee leerlingen deelnemen, met hun leerkracht als coach, en maken daarbij kans op prachtige prijzen.

Inschrijving en wedstrijdreglement te bekomen via www.nczedenleer.org.

Info: coördinator debatwedstrijd - Kurt Beckers - kurt.beckers@nczedenleer.org. De debatwedstrijd is een initiatief van WLE i.s.m. Hujo en PCMD Leuven (Vlaams-Brabant).

Attentie leerkracht

Volgende initiatieven komen in aanmerking: 'interlevensbeschouwelijke dialoog op

school', 'evaluatie van leerlingen', 'zelfevaluatie en/of evaluatie/feedback door de leerlingen of door collega's NCZ', 'gebruik van ICT in de lessen', 'filosoferen met leerlingen', 'kwalitatieve hoogstaande cursussen voor leerlingen' en initiatieven ter 'promotie van het vak NCZ'.

Dien je initiatief digitaal in door te mailen naar wle@nczedenleer.org ten laatste op 30 november 2010.

Er is een 'prijzenfonds' ten bedrage van €3.000 onder de vorm van boekenbonnen. Aan een ingediend dossier kan een 'prijs' worden verstrekt van min. €50 tot max. €150. Meer info op www.nczedenleer.org.

Samenkomst Werkgroep leerkrachten niet-confessionele zedenleer

De WLE (basisonderwijs) in de regio Waasland komt op regelmatige basis samen om eigen ervaringen, ideeën, nuttige informatie, bruikbare werkvormen en dergelijke met elkaar uit te wisselen. Deze bijeenkomsten vinden telkens plaats in het CMD Sint-Niklaas. In samenwerking met het CMD beheert deze werkgroep ook een documentatiecentrum waar alle collega's niet-confessionele zedenleer didactisch materiaal kunnen ontlenuen. Deze bijeenkomsten bieden telkens een aangenaam en interessant kader om collega's beter te leren kennen en professionele ervaringen te stimuleren. Heeft u interesse om een bijeenkomst bij te wonen?

Info: Katja Veraert - 03 777 20 87 - katja.veraert@uvv.be.

Locatie: Centrum Morele Dienstverlening, Ankerstraat 96, 9100 Sint-Niklaas.

GGG & PCMD Gent

Filmcyclus, over zingeving en de kunst van het ouder worden

Ouder worden, we worden er – gedurende onze levensreis – allemaal experts in. We doen het allemaal op onze eigen, unieke wijze. Denken er het onze van. Be-leven het ... dag na dag... met vallen en opstaan. We hechten er onze betekenis aan. Kleuren het positief of negatief in. Enerzijds is er steeds de werkelijkheid; anderzijds de manier waarop je het bekijkt, waarop je het voor jezelf betekenis geeft. Om hier op een gezellige manier bij stil te staan, nodigen we u – in ons voor de gelegenheid tot filmzaal omgetoverde PCMD – van harte uit op onze 'herfstige' filmdagen. Elke film zal worden ingeleid door één van de moreel consulenten, die ook een korte nabespreking ervan zal begeleiden. Dit alles bij een geurig kopje koffie of thee. Hopelijk tot dan!

Woensdag 15 september 2010

Il Postino

Woensdag 20 oktober 2010

Dialogue avec mon jardinier

Woensdag 10 november 2010

The Straight Story

Woensdag 15 december 2010

UP!

Telkens op woensdag om 14:00

Gratis toegang. Het aantal inschrijvingen is beperkt, dus telefonisch reserveren is noodzakelijk: 09 233 52 26 (tegen uiterlijk 13 september 2010 – inschrijven voor één of meerdere films). Locatie: Provinciaal Centrum Morele Dienstverlening, Sint-Antoniusskaai 2 te 9000 Gent. Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen i.s.m. de Instelling Morele Dienstverlening Oost-Vlaanderen.

Fred
Braeckman

Leentje
Van Hoorde

Griet
Engelrelst

Annette
De Vos

Gerbrich
Reynaert

Jurgen
Knockaert

Philippe
Juliam

Frederik
Dezutter

Albert
Comhaire

Kurt
Beckers

Colofon

Hoofredactie: Fred Braeckman

Eindredactie: Leentje Van Hoorde (De Geus),
Griet Engelrelst (nieuwsbrief)

Redactie: Kurt Beckers, Albert Comhaire,
Annette De Vos, Frederik Dezutter,
Philippe Juliam, Jurgen Knockaert

Vormgeving: Gerbrich Reynaert

Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs
p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werkten aan dit nummer mee:

Raffi Aghekian, Eric Balliu, Winnie Belpaeme,
Wim Betz, Maarten Boudry, Nico Burssens,
Ludo De Clercq, Tine Dekempe, Staf de Wil-
de, Guido Lauwaert, Tobias Leenaert, Pierre
Martin Neirinckx, André Oyen, Renaat Ramon,
Frank Roels, Sivrisinek, Dany Vandenbossche,
Norbert Van Yperzele

Coverfoto: ©Studio Edelweiss i.o.v

Kopergietery

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig
Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidvereni-
gingen en wordt met de steun van de PIMD
verspreid over Oost-Vlaanderen.
Het VC-Geuzenhuis coördineert,
ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen
in het Geuzenhuis – Kantienberg 9, 9000 Gent
09 220 80 20 – f09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be
www.geuzenhuis.be

U kan de redactie bereiken via Leentje Van Hoorde (leentje@geuzenhuis.be of 09 220 80 20)

*De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs. De redactie
behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.*

Lidmaatschappen

- *Kunst in het Geuzenhuis:* €12 op rekening
001-3067912-72 van Kunst in het Geuzen-
huis vzw met vermelding 'lid KIG'.
- *Grijze Geuzen:* €8 op rekening
001-1777562-16 van HVV Ledenrekening,
Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met
vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid
Gentse Grijze Geuzen)'.
- *Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging:* €8 op
rekening 001-1777562-16 van HVV Ledenre-
kening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwer-
pen met vermelding 'lid HVV + naam afde-
ling (bv. lid HVV Gent)'.

Abonnementen

- *De Geus* gratis bij elk van de
lidmaatschappen.
 - *De Geus* zonder lidmaatschap: € 13,00 op
rekening 001-1189338-97 van het VC-Geu-
zenhuis met vermelding 'abonnement
Geus'.
 - *Het Vrije Woord:* € 15,00 op rekening 001-
1777562-16 van HVV Ledenrekening, Lange
Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermel-
ding 'abonnement Het Vrije Woord'.
 - Prijs per los nummer: € 2,00.
- Combinaties van lidmaatschappen met of
zonder abonnementen zijn mogelijk.

Lidverenigingen VC-G

**De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding
en begeleid zelfstandig wonen vzw**

info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22

info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw

open van ma t.e.m. zaterdag vanaf 19:00

info: www.geuzenhuis.be

Feest Vrijzinnige Jeugd vzw

info: 09 220 80 20

griet@geuzenhuis.be

Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistisch geïn-
spireerde plechtigheden bij belangrijke
levensmomenten.

info: PCMD, 09 233 52 26 - cmd.gent@uvu.be

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be

secretariaatFLDC@telenet.be

Humanistisch Verbond Gent

info: R. Gheldof, 09 220 80 20

hvv.gent@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol, 0479 54 22 54

ruanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Leentje Van Hoorde, 09 220 80 20

leentje@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands, 09 222 67 62 - f09 222 38 49

gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag

(alcohol en andere verslavingen).

info: 09 330 35 25 (24u op 24u)

info@sosnuchterheid.org

www.sosnuchterheid.org

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: Mario Boulez, 0473 86 09 75

mario.boulez@nczedenleer.org

www.nczedenleer.org

Partners

**Humanistisch Vrijzinnige Vereniging
Oost-Vlaanderen**

info: T. Dekempe, 09 222 29 48

hvv.ovl@geuzenhuis.be

**Provinciaal Centrum voor Morele
Dienstverlening**

Het centrum biedt hulp aan mensen met
morele problemen. U kan er terecht van
maandag tot en met vrijdag
van 9:00 tot 16:30

De hulpverlening is gratis!

info: PCMD - Sint-Antoniuskaai 2,
9000 Gent

09 233 52 26 - f09 233 74 65

cmd.gent@uvu.be

11 SEPTEMBER 2010

WACHTNACHT
SINT-PIETERSPLEIN GENT

THE PLANET, MY HOME

VERNISSAGE CAS JANSSENS, GEUZENHUIS > 15:00

2015

DE MILLENNIUMDOELSTELLINGEN
DE TIJD LOOPT

**Wachten op de realisatie van de Millenniumdoelstellingen.
Vol ongeduld, want de tijd dringt.**

De vrijzinnige verenigingen wachten mee.

U toch ook?

De tentoonstelling **The planet, my home** loopt van 11 tot 19 september 2010 in het Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Openingsuren: maandag tot vrijdag van 9 tot 12:00 en van 13 tot 16:30 (na telefonische afspraak: 09 220 80 20), zaterdag/zondag van 14 tot 17:00.

Meer info op www.geuzenhuis.be & www.wachtmee.be

UNIE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN.be

in samenwerking met:

KUNST IN HET GEUZENHUIS

